

Sabrane ruske bajke

1—5. Sejalija i vuk

1.

Bili baba i deda. Deda kaže babi:

»Ti, baba, peci pirog, a ja odoh da lovim ribu.«

Ulovio ribu i vozi kući puna kola. Ide on, tako, i ugleda lisicu, leži na putu savijena u klupko. Deda siđe s kola, priđe lisici, a ona ni da mrdne, leži kao da je mrtva.

»Ovo će biti lep poklon ženi«, reče deda, uze lisicu, stavi je na kola i krenu. A lisica iskoristi priliku i počne da izbacuje polako s kola jednu po jednu ribicu, i tako redom — izbaci ona svu ribu, pa i sama side.

»Vidi, stara«, reče deda, »kakav sam ti okovratnik za bundu doneo.«

»Gde je?«

»Tamo na kolima je i riba i okovratnik.«

Priđe baba kolima, kad tamo — nema ni okovratnika ni ribe, i poče grditi muža:

»Ah ti, stara mrcino! Kako možeš biti takav? Hteo si još i da me prevariš!«

Tu se deda doseti da lisica nije bila mrtva; malo je tugovao, tugovao, ali šta se tu moglo?

A lisica je pokupila na gomilu svu razbacanu po putu ribu, sela i počela da jede.

U susret joj ide vuk.

»Zdravo, kumice!«

»Zdravo, kume!«

»Daj mi malo ribel!«

»Ulovi sam, pa ćeš i jesti.«

»Ja ne umem.«

»A vidiš koliko sam ja sama nalovila. Ti, kume, idi na reku, spusti rep u otvor i riba će se sama na njega nahvatati, ali pazi: sedi što duže, inače je nećeš uloviti.«

Ode vuk na reku, spusti rep u rupu u ledu, jer to je bilo zimi.

Sedeo je on, sedeo, celu noć je presedeo, a na rep mu se nahvatao led. Pokuša da se pomeri, ali ni makac.

'Oho, toliko se ribe nahvatalo da ne možeš ni da ga izvučeš', pomisli on.

Gleda, a ono žene idu na vodu. A one, kad ugledaše suroga, povikaše:

»Vuk, vuk! Udrite ga! Udrite ga!«

Dotrčaše i stadoše tući vuka, ko obramicom, ko vedrom — šta je kome došlo pod ruku. Vuk je skakao, otimao se sve dok mu se nije rep otkinuo, pa pobeže glavom bez obzira.

'Dobro, dobro, vratiću ti ja ovo, kumo!'

Asejalija, pošto jepojelaribu, htela je da vidi ne bi li još nešto mogla da smota; uvukla se u jednu kuću gde su žene pekle palačinke, pa zavukla glavu u kačicu sa testom, umazala se i pobegla. Kad eto ti vuka njoj u susret.

»A tako ti mene učiš? Svega su me isprebijali.«

»Eh, kume«, reče sejalija, »tebi krv curi, a meni mozak; mene više boli, jedva se vučem.«

»U pravu si«, reče vuk, »kuda si, kumice, htela da ideš; sedni na mene, ja ću te odneti.«

Lija mu sede na leđa i on je ponese. I tako, sejaliya sedi i ispotiha govori:

»Bijeni nebijenoga nosi, bijeni nebijenoga nosi.«

»Šta to, kumice, govoriš?«

»Ja, kume, velim: bijeni bijenoga nosi.«

»Tako, kumice, tako. Nego hajde, kumice, da napravimo sebi kolibe.«

»Hajde, kume.«

»Ja ću sebi napraviti od like, a ti od leda.«

Latiše se posla i napraviše sebi kolibe: liji od like, a vuku od leda i počеше da žive u njima.

Dode proleće i vukova se koliba istopi.

»E, kumice«, reče vuk, »ti si me opet prevarila, zbog toga ću te pojesti.«

»Hajdemo, hajdemo, kume, još ćemo videti ko će koga pojesti.«

I tako, sejaliya dovede vuka u šumu do duboke jame i veli:

»Skači! Ako ti preskočiš jamu — ti ćeš mene pojesti, a ako ne preskočiš, ja ću pojesti tebe.«

Vuk je skočio i upao u jamu.

»E«, reče lisica, »sedi tu!« i ode.

Ide ona, tako, nosi oklagiju u šapama i moli seljaka da je pusti u kuću:

»Pusti sejaliya da prenoči.«

»Nama je i bez tebe tesno.«

»Ja vas neću pritesniti; leći ću na klupicu, repić pod klupicu, a pod peć oklagijicu.«

I pustiše je. Legla ona na klupicu, repić pod klupicu, pod peć oklagijicu. Rano ujutru lija je ustala, bacila u vatru svoju oklagiju, a onda pita:

»Gde je moja oklagija? Ne bih je dala ni za gusku!«

Seljaku nije bilo druge, dade joj gusku za oklagiju. Uzela lisica gusku, ide i peva:

»Išla sejaliya putem,

Nosila oklagiju,

Za oklagiju — gusku!«

Kuc, kuc, kuc! — kuca ona na vrata drugoga seljaka. »Ko je tamo?«

»Ja sejaliya, pustite me da prenoćim.« »Nama je i bez tebe tesno.«

»Ja vas neću pritesniti; leći ću na klupicu, repić pod klupicu, a pod peć guščicu.«

|

I pustiše je. Ona je legla na klupicu, repić pod klupicu, a pod peć guščicu. Ujutru rano je skočila, gusku zgrabila, očerupala i pojela, pa kaže:

»Gde je moja guska? Ne bih je dala ni za ćurku.« Seljak nije imao kud, dade joj ćurku za gusku. Uzela lija ćurku, ide i peva:

»Išla sejaliya putem, Nosila oklagiju, Za oklagiju — gusku, Za gusku — ćurku!«

Kuc, kuc, kuc! — kuca ona na vrata trećega seljaka.

»Ko je tamo?«

»Ja, sejaliya, pustite me da prenoćim.«

»Nama je i bez tebe tesno.«

»Ja vas neću pritesniti, leći ću na klupicu, repić pod klupicu, pod peć ćurkicu.«

I pustiše je. Legla ona na klupicu, repić pod klupicu, pod peć ćurkicu. Ujutru rano lisica je skočila, ćurku zgrabila, očerupala i pojela, pa kaže:

»A gde je moja ćurka? Ne bih je dala ni za nevestu.«

Seljak nije imao kud, dade joj nevestu za ćurku.

Lisica je stavila u vreću, ide i peva:

»Išla sejaliya putem, Nosila oklagiju, Za oklagiju — gusku. Za gusku — ćurku, Za ćurku nevestu!«

Kuc, kuc, kuc! kuca ona na vrata četvrtog seljaka. »Ko je tamo?«

»Ja, sejaliya. Pustite me da prenoćim.«

»Nama je i bez tebe tesno.«

»Ja vas neću pritesniti. Leći ću na klupicu, repić pod klupicu, a pod peć vrećicu.« I pustiše je. Ona je legla na klupicu, repić pod klupicu, a pod peć vrećicu. Seljak polako izvuče iz vreće nevestu, a u nju gurne psa. Spremi se ujutru sejaliya na put, uzme vreću, ide i veli:

»Nevestice, nevestice, pevaj pesmice!« kad tamo — zareža pas. Lisica se prepade, a kada se vreća sa psom pomeri, pobeže glavom bez obzira.

I tako, beži naša sejaliya i ugleda na kapiji petla. Ona mu reče:

»Petliču, petliču! Dođi ovamo, priđi k meni da te ispovedim. Ti imaš sedamdeset žena i grešan si za sva vremena.«

Petao siđe, a ona ga zgrabi i pojede.

2.

Išao seljak šumom i vozio ribu. Lisica ukrala seljaku ribu, stavila u bokal, pa sela pod stog da pojede. Dojuri izgladneli vuk.

»Kumo, kumo, šta to jedeš?« pita on lisicu.

»Ribice«, odgovori ona.

»Daj i meni!«

»Ulovi sam.«

»Ali ja ne umem«, veli vuk.

»Evo ti bokal, natakni ga na rep i spusti kroz otvor.«

Poslušao vuk, a lisica će u sebi: 'Jasne, jasne na nebu zvezdice! Zamrzni se vučji repu!'

Odjuri lija u selo. Ušla u jednu kuću, pa kako je htela

da uvuče glavu u naćve s testom, podigne larmu. Beži lisica iz sela, a za lisicom narod i nabasaju pravo na vuka. Vuk od straha htela da pobegne, ali rep mu se beše zamrzao. Jedva ga išćupa, pola repa otkide. Stiže vuk lisicu u šumi, a ona se pretvara da je bolesna.

»Ah, kume!« veli, »svu su me izubijali i glavu mi razbili, ne mogu da se mrdnem.«

»Onda sedni, kumo, na mene«, reče vuk.

I tako, lisica jaše vuka i pevuši:

»Bijeni nebijenog nosi!«

»Sta to govoriš, kumo?« pita vuk.

»Buncam, kumiću!« odgovara lisica, a sve, lopuža jedna, dopeva:

»Bijenoga zadnjica boli!«

Tebi skaska, a meni ćup masla.

3.

U jednom su selu, u zadnjem dvorištu, stajali zimi stogovi sena. Na jedan od njih se popela lisica. Ulovila ona negde ribu, pa sela da jede. Tuda je noću prolazio vuk. Video on lisicu pa joj veli:

»Zdravo, kumice!«

»Zdravo, kume«, odgovori ona.

»Sta to jedeš?«

»Ribu.«

»A gde si je našla?«

»Ulovila u ribnjaku.«

»A čime?«

»Ako hoćeš, pokazaću ti.«

»Biću ti zahvalan.«

»E pa, hajdemo.«

Povela lija kuma do otvora na ledu:

»Sedi tu i spusti rep u vodu, a riba će se uz njega uspužati da se ugrije.«

Seo kum i spustio rep u otvor, a kuma za sebe mrmlja: 'Jasno, jasno nebo!

Mrzni, mrzni, vučji repu!'

»Sta to zboriš, kumo?«

»E, brate, mamim ti ribu.«

»Hvala ti za to!«

Kad je lisica videla da se otvor zamrznuo, rekla je:

»Idem u selo po med.«

Odjurila je i nestala bez traga.

A prevarenog vuka sa promrzlim repom u ribnjaku ugledaše seljaci i ubiše ga.

Ja sam tamo bio, medovinu pio, po brkovima mi je teklo, ali niz grlo nije uteklo.

4.

Bili deda i baba. Deda je imao petlića, a baka kokicu. Jednog dana im oni odlutaju do đubrišta da potraže sebi hranu. Petlić je našao pšenično zrno, a kokica zrno maka. Deda je omlatio zrno i samleo brašno, a baba je očistila i istucala mak, pomešala sa medom i od dedinog brašna napravila pirog s makom, ali kako u svojoj velikoj nemaštini nisu imali ni peći ni vatre, stavila je taj pirog na prozor svoje kolibice da se na suncu ispeče. Baš u to vreme prolazili tuda lisica i vuk. Lija veli: »Kako bi bilo, brate vujo, da ukrademo ovaj pirog i da ga između sebe bratski podelimo?« »Dobro, lisice sestrice, ukrašćemo ga.« I lija ga ukrade. Ali kad ga je donela, vide da pirog još nije bio dobro ispečen i da treba da se još malo na suncu dopeče.

»Hajdemo mi za to vreme da malo odspavamo, pa ćemo kad se probudimo slatko doručkovati.«

Tako je lija nagovarala vuka i on ubrzo zaspa. Za to vreme ona je uzela pirog, razlomila ga, slatki nadev pojela, a umesto njega stavila ... izvinite za izraz — sami pogodite šta... i, zalepivši, vratila.

Vuk se probudio, a i lisica posle njega. Krenuše da dele pirog i lisica prva primeti da u njemu nije onaj isti nadev pa navali da grdi vuka. Vuk se na boga poziva, kune se, zemlju celiva, ali ne вреди — lisica mu ne veruje. Na kraju predloži da se proverе tako što će oboje da legnu prema suncu pa kome od vrućine po telu izbijе vosak — taj je i pojeo med. Pristadoše.

Vuk spokojno zaspao, a lisica otrča u obližnji pčelinjak, ukrade saće, pojede med, a voskom po čitavom telu oblepi vuka. Vuk se probudi i pošto tako bi uhvaćen u laži, priznade da je to učinio, iako se nije mogao setiti kako se to desilo. Ah posle tako očevidnog dokaza priznade krivicu i pristade, kad sledeći put dođu do nečega, da nema udela u tome već da sve ustupi lisici. I onda se razidu na razne strane da traže hranu.

Lisica, spazivši da idu rabadžije sa kolima, leže na put, prostre se koliko je duga, kao da je mrtva, i stade iz sve snage ispuštati vetrove. Rabadžije je primetiše i u prvi mah pomisliše da je živa, ali kad su joj prišli bliže i na nekoliko koraka od nje osetili kako strašno smrdi, povikaše:

»Crkla je, braćo, osećate li kako zaudara!« pa je uhvatiše i baciše na kola gde im je bila riba.

Prvo što je lisica uradila bilo je da progrize asuru i počne da izbacuje ribu. Pošto je izbacila koliko joj je bilo potrebno, uluči priliku i skoči iz kola, pokupi svu ribu na gomilu i stade je u slast jesti.

A vuk je prokrstario uzduž i popreko, ali se praznih šaka vratio na zbornu mesto. Tu ugleda lisicu i raskošni pir pred njom.

»Lisice sestrice! Daj mi makar jednu ribicu...«

»O, brate vujo, ulovi i ti kao što sam i ja ulovila, pa ćeš jesti koliko ti duša želi!«

»Lisice sestrice! Daj mi makar glavu.«

»O, brate vujo! Ne dam ti ni koščice! Namučila sam se dok sam ja lovila i mnogo sam gladna.«

»Gde, kako i čime si je ulovila?«

»Pa to je, bar, prosto! Eno, nedaleko je reka, idi tamo, ubaci rep u otvor na ledu, sedi i govori: hvataj se, ribo, i mala i velika, hvataj se, ribo, i mala i velika! Onda izvadi rep: ima tek da vidiš koliko si izvukao ribe.«

Kada je lisica završila s jelom, odvede ga do otvora. Vuk ubaci svoj rep i stade govoriti:

»Hvataj se, ribo, i mala i velika!« a lisica trči oko njega i zbori: »Mrzni, mrzni, vučji repu!«

»Šta to govoriš, lisice sestrice?«

»To ja tebi pomažem«, a sve i dalje isto govori: »Mrzni, mrzni, vučji repu!«

Kako vuk izgovori: »Hvataj se, ribo, i mala i velika!« lija će nato: »Mrzni, mrzni, vučji repu!«

Vuk opet: »Hvataj se, ribo, i mala i velika!« a lisica: »Mrzni, mrzni, vučji repu!«

»Šta to govoriš, lisice sestrice?«

»To ja tebi pomažem!«

Vuk već hoće da izvuče rep iz otvora, ali mu lija pripreti:

»Pričekaj, nije se još dovoljno nalovilo!«

I opet nastave da se natpevaju. A kad god vuk hoće da izvadi rep, lisica mu kaže:

»Pričekaj, još je rano!« a tada je bio takav mraz da ti se srce sledi, pa je lija, kad je proračunala da je već vreme, doviknula vuku:

»Vuci!«

Vuk povuče, ali ni makac! Rep mu se bio u reci zamrzao pa sad nije mogao da ga izvadi — ostade gde je bio.

A lisica se polako izvukla i pojurila u selo pa stala vikati:

»Ovamo, ljudi! Požurite da ubijete vuka, zamrzao se pokraj otvora!«

Svi pojuriše na. vuka: ljudi s toljagama, sekirama, žene s grebenama, testijama. Bili su ga, bili, udarali sve dotle dok vuk, prežalivši ga, ne otkide rep i onako kus pobeže kud ga oči vode. Kad su ljudi onako svi krenuli na vuka, jedan seljak bio je ostavio čak i svoje sanke i konja. Vuk nalete na njih, uskoči u sanke, potera konja putem i tako se izvuče iz sela.

A lisica je usred te opšte zbrke, kad su svi jurnuli da tuku vuka, uskočila u praznu kuću, ugledala naćve s testom, upala u njih, sva se testom umazala, istrčala na put i legla. Nedaleko iza sela ugleda vuk na putu lilsicu sestricu prebijenu, izranavljenu i jedva živu. Sažalivši se od sveg srca, vuk odmah dođe do nje. Ona mu se stade žaliti da su je tako strašno pretukli, da su joj, eto, i sav mozak prosuli.

»Strpi se, lisice sestrice! Evo i ja sam bez repa ostao, pa šta mogu! Idi za mnom ja sam snažniji od tebe, pa ću te štititi.«

Lisica ga zamoli da je pusti u sanke, ali joj vuk reče da ni za njega nema dovoljno mesta. Šta da radi? Krene lisica polako iza vuka. Ali ne prođe dugo, a ona ga stane moliti da joj dozvoli da stavi na sanke makar samo jednu šapu, i to onu što je najviše stradala, ništa drugo do samo tu šapu. Vuk se dugo nećkao, nećkao, ali na kraju pristade.

Stavišvši šapu, lisica je posle dugog nagovaranja izmolila da stavi i drugu, i treću, i četvrtu; zatim je namolila vuka da se sažali i na njen jadni rep koji se putem žalosno vukao, i tako se, na kraju, sasvim popela na sanke.

Vuk ćuje kako sarike krckaju pa joj stade prebacivati.

»To ja, brate vujo, orahe krcam!«

Krenuše dalje; ćuje vuk kako sanke opet krckaju, pa je opet stade koriti.

»To ja, brate vujo, orahe krcam!«

Na kraju su se sanke sasvim raspale.

Ode vuk da naseće drva za sanke, a lisica ostane da napase konja. Od dosade je pojela sve meso konju, nagurala tamo žive vrapce, a rupu ispod repa zapušila slamom.

Vuk je popravio sanke, došao i upregao konja.

»Đi, đi, đi, đil!« — a konj ni s mesta. Vuk spazi da konju ispod repa viri slama pa reče:

»Vidi kako se nažderao, čak mu slama pozadi izlazi!«

Izvadi je.. vrapciizleteše, a prazna konjska koža pade na zemlju. Lisica se još uvek pretvarala da boluje od uboja, pa je dugo ubeđivala vuka sve dok ga nije nagovorila da sam vuće sanke. Vuk se upregne i stane da zapeva:

»Bijeni bijenu vozi! Bijeni bijenu vozi!«

A lisica šapuće:

»Bijeni nebijenu vozi!«

»Sta to ti govoriš, lisice sestrice?«

»To ja, brate vujo, velim: bijeni bijenu vozi!...«

5.

Ukrala jednom lisica kola i konja pod punom opremom, pa udarila u šetnju po šumi. Susretne je uskoro medved.

»Lijo, povezi i mene«, veli medved.

»Sedaj, sionogi đavole!«

Medved sedne. Krenu dalje. Sretne ih vuk.

»Lijo, povezi i mene«, veli vuk.

»Sedaj, suri lopove!«

Posle toga eto im u susret zrikavi zec.

»Lijo, povezi i mene«, veii o on.

»Sedaj, zrikavi!«

I tako krenuše učetvoro i zapevaše. Odjednom im se slomi rukunica. Lisica veli medvedu:

»Idi ti, Miško, donesi novu rukunicu.«

Medved pođe u šumu, šuma samo trešti; polomio je čudo božje drveća i na kraju izabrao najveće i najdeblje stablo i doneo lisici.

»Ne valja to za rukunicu, sivonogi Miško! Idi ti, suri vuče!« veli lisica. Vuk ode, ali i on donese isto tako čitavo jedno stablo, doduše malo manje. »Ni to ne valja«, veli lisica, »idi ti i donesi, zrikavi zeće«

Zec ode i donese prutić.

»Niste vi nizašta! Idem ja sama«, veli lisica.

Dok je ona išla po šumi, medved i vuk, su pojeli konja, a konjsku kožu napunili mahovinom i opet upregli kao da je konj živ. A lisica je izbrala pravo drvo za rukunicu, prišla kolima, kad tamo — nema ni medveda, ni vuka, ni zeca. Ona promeni rukunicu i stade da tera konja, a on ni s mesta. Vukla ga je za uzdu i tukla štapom, sve dok se konj nije srušio. Side lisica s kola, pogleda konja i vide da je on nabijen mahovinom, a meso sve pojedeno. Plakala je, poplakala, pa je opet nastavila da ide po šumi pešice.

Navadila se lisica da krade iz ribnjaka ribu. Seljaci se dosetili i rešili da uhvate lopova, ali je lija bila oštroumna pa je, ukravši poslednji put ribu, otišla u šumu. Tamo je susrete suri vuk.

»Šta to jedeš, lijo?« upita je vuk.

»Ribu, kume.«

»A gde je nalaziš?«

»Sama je lovim.«

»Pa kako je loviš? Nauči i mene!«

»Hoću, kume! Uzmi vedro, zaveži ga za rep i spusti u vodu kroz otvor na ledu; riba će ti sama ući u vedro; ali moraš oko dva sata da posediš kraj otvora!«

Vuk je tako i učinio, ali posle dva sata njegov rep se tako zamrzao da, ma koliko se trudio, nije uspeo da ga iščupa. Ujutru su došli seljaci i ubili ga.

Onda došla lisica kod medveda u brlog i izmolila ga da prezimi kod njega. A za zimu se ona bila snabdela pilićima, stavila ih ispod sebe i malo pomalo jela. Ali je jednom medved upita:

»Šta to jedeš, kumice?«

»Sta bih drugo, kume, iz čela izvlačim creva pa ih jedem.«

»Je li slatko?« upita medved.

»Slatko, kume.«

»Daj da probam!«

Ona mu dade malo piletine. Polakomi se Miška pa htede i on da vuče iz čela creva i sve je dotle kopao dok nije crkao. A lisica to jedva dočekala. Ostade joj i hrane za čitavu godinu, i mekana postelja, i topla kućica.

6. Za opanak — kokošku, za kokošku — gusku

Išla lija putem i našla opanak. Dođe kod seljaka i zamoli ga:

»Domaćine, pusti me da prenoćim.« On joj reče:

»Nema gde, lijo! Tesno je!« . »Zar meni treba mnogo mesta? Ja ću na klupu, a rep pod klupu.«

Pustili je da prenoći, a ona veli: »Stavite moj opanak kod vaših kokošaka.«

Staviše, a lija noću ustade i izbaci svoj opanak. Kada su ujutru ustali, lija zatraži svoj opanak, a domaćini joj kažu:

»Lijo, izgleda da je nestao!« »E, onda mi dajte za njega kokošku.« Uzela je kokošku, dolazi u drugu kuću i moli da njenu kokošku stave kraj domaćinovih gusaka. Noću je lisica sakrila kokošku i ujutru dobila za nju gusana. Dolazi u sledeću kuću, moli da prenoći i kaže da njenog gusana stave kod ovnova. Opet je prevarila, uzela za gusana ovna i pošla još u jednu kuću. Ostala je da prenoći i molila da stave njenog ovna kod domaćinovih bikova. Noću je lisica ukrala i ovna, a ujutru je zahtevala da joj za njega daju bika.

Ona je i kokošku, i gusana, i ovna, i bika zaklala, meso sakrila, a bikovu kožu napunila slamom i stavila na put. Idu medved i vuk, a lija im kaže:

»Idite, ukradite sanke, pa ćemo poći da se sankamo.«

I tako oni ukradoše i sanke i am, upregaoše bika i posedaše svi u sanke. Lija krenu da vozi i viče:

»Oh, oh, bičiću, ti slameni! Sanke su tuđe, a ni am nije moj, kreći, ne stoji!«

Ali bik ni da mrdne! Ona iskoči iz sanki i povika:

»Ostajte zbogom, budale!« i ode.

Medved i vuk se obradovaše plenu i počеше da čerupaju bika; čupali su, čupali pa, kad videše da je to sama koža i slama, zavrteše glavom pa batališe i odoše svak svojoj kući.

7—11.

Lisica babica

7.

Živeli kum i kuma — vuk i lija. Imali su kacu meda. A lija, zna se, voli slatko. Leže, tako, kum i kuma u kućici, a kuma kradom lupka repom.

»Kumo, kumo«, reče vuk, »ko to kuca?«

»Ah, to mene na babine zovu«, promrmlja lija.

»E, pa onda idi«, reče vuk.

A kuma, čim je izišla iz kolibe, pravo prema medu, nalizala se i vratila.

»Šta je dao bog?« pita vuk.

»Gornjoja«, odgovara iisica.

Drugi put opet leži kuma i lupka repom.

»Kumo! Ko to kuca?« kaže vuk.

»Zna se, zovu na babine!«

»Pa idi.«

Otišla lisica pa opet pravo na med, sita se nalizala, tako da je meda ostalo samo na dnu. Dolazi kod vuka.

»Šta je dao bog?« pita je vuk.

»Sredoja.«

Treći put je opet tako lisica prevarila vuka i polizala ceo med.

»Šta je dao bog?« pita je vuk.

»Donjoja.«

Ne prode dugo, a lija se pretvorila da je bolesna i moli kuma da joj donese meda.

Kum ode, kad tamo — meda ni kapi.

»Kumo, kumo«, povika vuk, »ceo med je pojeđen.«

»Kako pojeđen? Ko ga je pojeo? Ko bi, ako nisi ti?« hitro odgovori lija. Ali vuk se kune i zaklinje da nije.

»E, kad je tako«, reče lija, »hajde da legnemo na sunce, pa kome počne da se topi med, taj je kriv.«

I tako oni legoše. Liji se ne spava, a vuk hrče li, hrče. Kad odjednom, kod kume se pojavi med. Ona bržebolje počne njime da maže vuka.

»Kume, kume«, gura vuka, »šta je ovo? Eto, ko je pojeo!«

A vuk, šta je mogao drugo, priznade.

Vama skaska, a meni ćup masla.

8. Živeli vuk i lisica. Lisica je imala kolibu od leda, a vukova je bila od like. Dođe leto i lisičina koliba se istopi. Ode ona vuku i stade ga moliti:

»Pusti me, kume, makar na lestvicu.«

»Neću da te pustim, kumo.«

»Pusti me, kume!«

»Dobro, popni se!«

Popela se kuma na lestvicu, a sve misli kako da se peći domogne? Stade ona moliti vuka, ali ne odjednom, nego polako, izokola.

»Pusti me, kume, na doksat.«

»Neću da te pustim, kumo.«

»Pusti me, kume!«

»Dobro, popni se!«

Popela se na doksat.

»Pusti me, kume, u trem.«

»Neću da te pustim, kumo.«

»Pusti me, kume!«

»Dobro, popni se!«

Popela se u trem:

»Pusti me, kume, u kuću.«

»Neću da te pustim, kumo.«

»Pusti, kume!«

»Dobro, popni se!«

Ušla je u kuću:

»Pusti me, kume, na pregradu pored peći.«

»Neću da te pustim, kumo.«

»Pusti, kume!«

»Dobro, popni se!«

Popela se na pregradu:

»Pusti me, kume, na klupu pored peći.«

»Neću da te pustim, kumo.«

»Pusti, kume!«

»Dobro, popni se.«

A sa klupe stade moliti:

»Pusti me, kume, na peć.«

»Neću da te pustim, kumo.«

»Pusti, kume!«.

»Popni se već jednom!« ljutito reče vuk...

Legla kuma na peć, a sve lupka repićem:

»Čuješ, kume, zovu me na babine.«

»Idi«, veli joj kum.

Pošla kuma na tavan, našla ćup masla i načela ga. Vratila se u kuću. Vuk je upita:

»Sta je bog dao, kumo?«

»Površnicu.«

Legla opet, pa lupka i veli:

»Cuješ, kume, opet me zovu na babine.«

»Idi, kumo!«

Otišla lija na tavan i vratila se. Pita je vuk:

»Sta je bog dao, kumo?«

»Sredinicu.«

Legla opet na peć, pa lupka i veli:

»Cuješ, kume, zovu me na babine.«

»Idi, kumo!«

Vratila se kuma, a vuk je pita:

»Sta je bog dao, kumo?«

»Grebenicu.«

Vuku se prohtelo da prži uštipke, pa pošao na tavan, kad tamo — nema masla.

Pita on kumu:

»Da nisi ti, kumo, pojela maslo?«

»Ne, ti si, kume! Hajde da se presamitimo preko motke pa ćemo videti kome će maslo iscureti?«

Vuk je zaspao, a lisici je iscurelo maslo. Ona je njime namazala kuma. Probudi se vuk, a lisica mu reče:

»Vidiš, kume, da si ti pojeo!«

On veli:

»Ne, ti si, kumo!«

Tako su se prepirali i prepirali, i nikako nisu mogli jedno drugom da dokažu...

Kuma se rasrdila, otišla i legla na put. Prolazio tuda seljak s ribom; on je, pomislivši da je lisica crkla, uzeo i bacio na sanke. A ona mu je progrizla bačvu s ribom, a ribu svu izbacila.

Došao seljak kući i poslao ženu:

»Idi, ženo, da vidiš, doneo sam ti lisicu.«

Žena pošla, nema ni ribe ni lisice. A lisica je pokupila ribu i otišla kod kuma vuka:

»Pogledaj, kume, koliko sam nalovila!«

»Povedi i mene, kumo, nauči me.«

»Evo kako da loviš: umoči rep u vodu.«

Pošao vuk, umočio rep, a on mu se smrzao. Lisica se stade podsmevati kumu:
»Jasno, jasno nebo, mrzni, mrzni vučji, repu!«
On nije dobro čuo, pa je zapita:
»Šta to, kumo, govoriš?«
»Da ti bog da što više ribe.«
Zene došle i ubile vuka, a lisica je pobjegla.

9. Živeli vuk i lisica u istom mestu. Vuk je imao kuću od kore, a lijina je bila od leda. A kad dođe proleće krasno, lijina kuća se rastopi —: kao da je nije bilo. Šta da radi? Ali, lija je mudra, ode vuku pod prozor, pa mu veli:

»Vuče, golube! Pusti mene, siroticu, makar u dvorište.«

A ovaj će debelim glasom:

»Dođi, lisice!«

»Vuče, golube! Pusti me makar na doksat.«

»Dođi, lisice!«

»Vuče, golube! Pusti me makar u kuću.«

»Dođi, lisice!«

»Vuče, golube! Pusti me makar ispred peći.«

»Dođi, lisice!«

»Vuče, golube! Pusti me makar na peć.«

»Dodi, lisice!«

I eto ti lisice, sedi na peći i repom vrti; htela bi nekako da sazna gde vuk hleb drži, jer već tri dana nije ništa okusila. Krene da traži; tražila je, tražila i našla u ostavi korpu istucanog ovsa i ćup masla. Popela se opet na peć. Kuc, kuc, kuc! A vuk će:

»Lisice, ko to kuca?«

Lisica odgovori:

»Vuče, golube! Tebe za kuma, a mene za kumu zovu.«

»Podi ti, lisice, mene mrzi.«

A lisica je to i htela. Skočila je s peći, pa hop! — u ostavu i tamo je lizala maslo, zobala ovas; lizala je, zobala dok sve nije pojela. Iz ostave, hop! — na peć i legne kao da nije ništa bilo. Vuk je spavao, spavao pa kad mu se prohtelo da jede, ode u ostavu.

»Kakva nevolja!« zavapi vuk. »Ah, kakva nevolja! Ko je maslo pojeo i ovas pozobao?«

A lisica će nato:

»Vuče, golube! Nemoj da pomisliš da sam ja.«

»Ma kakvi, kumo! Ko bi posumnjao na tebe!«

I tako se to završilo, a vuk nemade čime da utoli glad.

»Idi, kumo, u Rusiju«, veli vuk lisici, »što nađeš, donesi, inače ću od gladi umreti.«

Lija ne reče ništa, već šmugnu u Rusiju. Izašla je na put i vidi — ide seljak i vozi haringe. Napravila se da je mrtva i legla popreko. Naišao seljak na lisicu.

»Ah«, veli, »vidi — lisica! Kakva dlaka, kakav rep!«

Podiže je i baci na kola. A lisica je to i htela. Uze da razmiče haringe pa kad je došla do dna, stade gristi rogozinu. Progrizla je rogozinu i stala gristi dno sanki. Progrizla je i dno. Haringe su sve poispadale kroz rupu, a onajeiskočila.

Seljak jedrema oiništani je znao. A lisica je lepo skupila haringe i donela ih kod vuka u kućicu.

»Na, na« veli, »vuče, golube! Jedi i baci brigu na veselje!«

Vuk ne može da se načudi odakle kumi tolika riba.

»Pa kako si, kumo, toliku haringu naložila?«

»Oh, kume, golube! Kako spustim rep kroz otvor, tako ulovim haringudve, haringudve!«

Naumi vuk da i sam isproba to neviđeno čudo. Natrpao je punu torbicu hleba i krenuo da lovi haringu kako ga jekumanaučiJa. Došad je na reku, spustio rep u vodu i stao da čeka, a lisica za to vreme moli:

»Jasno nebo, jasno nebo! Mrzni se, mrzni, vučji repu!«

Udari mraz i zamrzne vuku rep.

Došle su onda popove kćeri i pratljačom pretukle vuka, a od kože bundu sebi sašile! A lisica ostade da živi sama, i sada još živi, i naš će da nadživi.

10.

Živeli kum i kumica, vuk i lisica. Naumili oni da od snega načine kolibu i u njoj da žive. Što su naumili, to su i učinili. Ali ne može se ništa začas uraditi, začas se samo bajka može ispričati. I tako oni sagradiše kolibu pokraj sela. Kum je hranio svoju kumicu teletinom i ovčetinom, a kumanjega kokicama i pilićima.

Jednom reče kuma svome kumu:

»Kume, hajdemo zajedno u selo da se zasladimo. Ja ću držati stražu, a ti ćeš donositi.«

Spremiše se za lov i odoše u selo. A u selu — svi seljaci i žene na kosidbi, a dečica po baštama.

»E pa, kume, široko nam polje, možemo se po selu kretati do mile volje i činiti što nam duša želi!«

Lisica strugnu u staju i udavi dve kokoške. Došla i donela plen, pa veli kumu:

»Sad ti, kume, idi, na tebe je red. Ja ću stražariti i na sve strane motriti.«

Vuk je optrčao pola sela i najednom mu se učini da čuje kako laje pas zatvoren u kući. Obiđe čitavo selo i zaustavi se kraj podruma. Vidi da ga niko ne goni, da se u selu ne čuje nikakva vika ni galama, a i kumalija mu ne davaše nikakav znak, pa polako otvori podrum, zgrabi ćup masla i nestade.

Kad su se vratili kući, ispekli su plen, pojeli i legli da spavaju.

Lisici se učinilo da je maslo veoma ukusno, prohte joj se još malo da poliže i kradom grlo podmaže. Ona polako ustade i priđe ćupu. U taj mah se vuk probudi i s boka na bok prevrnu. Lisica odskoči od ćupa kao oparena i opet leže. Vuk se dosetio da kuma lija hoće da se maslom zasлади pa ustade, iznese ćup pod trem i stavi ga na visoku policu da ga kuma ne može dohvatiti. Kako ona sad kuma da prevari i maslo dohvati?

A kada je otišao vuk u šumu po drva, da bi naložio vatru, tetaliya je naslonila lestvice uz tavan, skočila s njih na policu i stala njušiti maslo. Htela je malo i da poliže, ali se uplašila da je kum ne zatekne. Brzo se vratila, sela na peć i stala da čeka kuma. A kum se dugo zadr

žao, bežao je od pasa i kasno došao, požalio se da je mnogo umoran i legao da spava, ne pojevši ništa.

Noću je lisica, ležeći pod prozorom, stala udarati repom u zid i tuđim glasom govoriti:

»Majko hraniteljko! Pomagaj u nevolji, spasavaj, ne daj umreći!«

»Ko je to tamo«, veli vuk, »šta je?«

»Ah, kume, to mene zec na babine zove.«

»Idi, ali se vrati do svitanja!«

»Ako bog da sreće, odmah ću se vratiti.«

Zalupi vratima, škljocnu bravom, i napravi se da je izišla u trem. Kad se sve utišalo i vuk počeo da hrče, lisica šmugne na tavan, s tavana na policu i pravo na maslo.

Kad je zora svanula, naša ti je lisica pred vuka u kolibu banula.

»Šta je, kumo, šta je bog dao?«

»Gornjaka, kume, Gornjaka!«

Druge noći lisica se poslužila istim lukavstvom, i škljocnuvši bravom, došla kod vuka.

»Šta je, kumo, šta je bog dao?«

»Srednjaka, kume, Srednjaka!«

Treće noći je kuma isto postupila i vuku objavila:

»Donjaka, kume, Donjaka!«

Jednom reče vuk lisici:

»Kumo, maslo ćemo do praznika pričuvati, a za praznik ćemo napraviti takvu gozbu da se o tome priča i pripoveda.«

»Kako da ne, kume, pričuvaćemo, pričuvaćemo! Ta, ti si ga sam sklonio, nema ko da ga uzme.«

Uoči praznika oboje odoše u lov. Vuk je dovukao za uši svinju i jagnje, a lisica kokošku i pile, i počеше da

spremaju jela. Već je sve spremljeno, samo da se maslom zalije i pred goste iznese; za praznik treba malo masniji zalogaj! •

»Kume«, veli lisica, »idi i donesi maslo.«

»Odmah, odmah, kumo!« i izade. Dohvati sa police ćup, ali ćup beše prazan, a od masla ni traga. Vuk se izbezumi i povika:

»Kumo! Gde je maslo? Ko ga jepojeo? Kumo, ti si ga pojela!«

»Šta ti je, kume? Ja maslo nisam ni očima videla, niti mu blizu prilazila. Ti si maslo visoko popeo i znaš da ga ja nisam mogla dohvatiti. Da ga nisi tipojeo pa hoćeš na mene da svališ?«

»Pa ko ga je pojeo?«

»Sigurno ti, kume, a meni hoćeš da podvališ; mani se šale, nećeš ti mene prevariti.«

Ljutit, vuk se stade kleti da on nije dirao maslo, no da ga je lisica pojela.

»Prestani, kume, dosta je bilo šale. Saznaćemo ko je maslo pojeo. Ko ga je pojeo, tome će se i istopiti. Hajde da legnemo trbuhom prema vatri pa da vidimo. Daj mi taj ćup, iako je prazan, da ga sklonim.«

Vuk joj dade ćup, a lisica uvuče u njega šapu i svega ga omaza. Legoše oni onda ispred peći prema vatri. Vuk se ugrejao i odmah počе da hrče. Lisica šapom namaza pod ispred vuka, a onda istom šapom potrlja vuka po trbuhu. Vuk je upita:

»Šta to radiš, kumo?«

»Pa eto, gledam kako ti se maslo topi; gledaj, i pod si zamastio. Vidiš da sam ja dobro kazala: onome ko je maslo pojeo, tome će se i istopiti.«

Vuk se pređe po trbuhu šapom i vide da je mastan.

»E pa, kume, zar te nije stid da svoj greh na drugoga svaljuješ? Poreci sad ako možeš, lopove, optužbe koje su se obistinile.«

Vuk se rasrdi da od ljutine i muke naže da beži, pa se više nije ni vratio kući. Uto dode leto i koliba se istopi.

Ovu mi je istinitu priču sam vuk ispričao i zakleo se bogom da više nikada neće živeti zajedno sa lisicom.

11. Imao vuk drvenu kolibu, a lijina je bila od leda. Dođe leto i istopi se lijina koliba. Ode ona vuku pa mu veli: »Kume, ti i ne znaš za moju nevolju!« »Sta je, kumo, kakva te je nevolja snašla?« »Koliba mi se istopila, pusti me da kod tebe živim.« »Izvoli, kumo, dođi da živiš kod mene.« Lisica veli: »Onda me, kume, probudi ranije; doći će da me zovu na povojnicu.«

Spusti se noć, a vratima se privuče druga lisica i pokuca. Cuo vuk i stade buditi svoju kumu:

»Kumo! Ustaj, došli su po tebe.«

»Hvala ti, kume, što si me razbudio; ja bih pre spavala.«

Izašla je i pustila svoju drugu da tiho uđe pod trem. Onda su se popele na tavan gde je vuk imao mnogo meda i pojele polovinu kačice. Ispratila kuma svoju drugu i ušla u kuću.

»Kako su, kumo, nazvali novorođenče?« upita vuk.

»Površinica.«

Sledeće noći je, bilo isto; kumice su pojele sav med.

A vuk opet pita:

»Kako se zove?«

»Pogrebica.«

A kad se razdanilo, lisica zanemože:

»Oh, oh!...«

»Šta je, kumo, jesi li zanemogla?«

»Bolesna sam, kume, nešto me glava boli.«

»Cekaj, kumo, sad ću te ja izlečiti; imam nešto za tebe.«

Pope se vuk na tavan, maši se, kad tamo — nema meda u kačici. Razljuti se vuk, utrča u kuću i upita:

»Jesi li ti, lisice, pojela moj med?«

»Nisa'm, kume, šta ti je, bog s tobom! Ti znaš da smo danju uvek zajedno, a noću ja odlazim na povojnicu; kad bih ja mogla da pojedem tvoj med?«

»A ne, labudice, gubi se iz moje kuće, da te moje oči ne vide!«

Lisica ode, a vuk nastavi po starom da živi i med da sakuplja.

12. Lisica, zec i petao

Ziveli lisica i zec. Lisica je imala kolibu od leda, a zec od like. Kad je nastupilo proleće, lisici se koliba istopi, a zecu ostade kakva je i bila. Onda lisica zamoli

zeca da je pusti da se kod njega prigrjeje, pa ga izbací. Ide putem zečić i plaće, a u susret mu idu psi:

»Av, av, av! Zašto plaćeš, zečiću?»

A zec im odgovara:

»Ama pustite me, psi! Kako da ne plaćem? Imao sam kolibu od like, a lisica od leda; dođe ona i zamoli me da je pustim unutra, pa me istera.«

»Neplaći, zečiću!« rekoše psi. »Mi ćemo je isterati.«

»Ne, nećete je isterati!«

»Isteraćemo je!«

Pridoše kolibi:

»Av, av, av! Izadi, lisice, napolje!«

A ona im sa peći odgovara:

»Samo ako skoćim pa vam iskoćim, neće od vas ni traga ostati.«

Psi se uplašíše i odoše.

Zec opet ide i plaće. U susret mu ide medved:

»Zašto, zečiću, plaćeš?»

A zec mu odgovara:

»Pusti me, medvede! Kako da ne plaćem? Imao sam kolibu od like, a lisica od leda; dođe ona i zamoli me da je pustim unutra, pa me istera.«

»Ne plaći, zečiću«, reče medved, »ja ću je isterati.«

»Ne, nećeš! Psi su je terali, ali je ne isteraše, pa nećeš ni ti.«

»Hoću, isteraću je.«

Podoše da je isteraju:

»Izadi, lisice, napolje.«

A ona sa peći odgovara:

»Samo ako skoćim pa vam iskoćim, neće od vas ni traga ostati.«

Medved se uplaší i ode.

Ide opet zec i plaće, a u susret mu ide bik.

»Što plaćeš, začiću?»

»Pusti me, biće! Kako da ne plaćem? Imao sam kolibu od like, a lisica od leda.

Dođe ona kod mene i zamoli me da je pustim unutra, pa me istera.«

»Hajdemo, ja ću je isterati.«

»Ne, biće, nećeš moći. I psi su nju terali pa je nisu isterali, medved je terao pa je nije isterao, nećeš je ni ti isterati.«

»Isteraću je.«

Pridoše kolibi:

»Izadi, lisice, napolje!«

A ona sa peći odgovara:

»Samo ako skoćim pa vam iskoćim, neće od vas nitraga ostati.«

Bik se prepade i ode.

Ide opet zec i plaće, a u susret mu ide petao i nosi kosu:

»Kukuriku! Zašto plaćeš, zečiću?» »Pusti me, petliču! Kako da ne plaćem? Imao sam kolibu od like, a lisica od leda. Dođe ona kod mene i zamoli me da je pustim unutra, pa me istera.« »Hajdemo, ja ću je isterati.« »Ne, nećeš moći!«

»Psi su je terali pa je nisu isterali, medved je terao pa je nije isterao, bik je terao pa je nije isterao, nećeš je ni ti isterati!«

»Isteraću je!« Priđoše kolibi:

»Kukuriku! Preko ramena kosu nosim, hoću liju da pokosim! Izađi, lisice, napolje!« A ona se, kad to ču, uplaši i reče: »Oblačim se...« Petao opet:

»Kukuriku! Preko ramena kosu nosim, hoću liju da pokosim! Izađi, lisice, napolje!« A ona govori: »Bundu oblačim.« A petao će treći put:

»Kukuriku! Preko ramena kosu nosim, hoću liju da pokosim! Izađi, lisice, napolje!«

Lisica iskoči; on je poseče kosom i ostade da živi sa zecom u svakom dobru i zadovoljstvu. Tebi skaska, a meni ćup masla.

13—15. Lija ispovednica

13. Jednom je lisica čitavu dugu jesenju noć lutala po šumi a da ništa nije okusila. U zoru je stigla u selo, uvukla se seljaku u dvorište i popela na sedalo kod kokošaka. Samo što se prikrala i htela da zgrabi jednu kokošku, a petlu došlo vreme da peva: odjednom on počeo da maše krilima, lupa nogama i kukuriče na sav glas. Lisica se od straha tako strmoglavila, sa sedala da je tri nedelje u groznici ležala. Jednom se petlu prohtelo da pođe u šumu da se prošetata, a lija ga odavno prati; sakrila se iza žbuna i čeka neće li se uskoro približiti. A petao, ugledavši suvo drvo, polete i sede na njega. Lisici dosadilo tako da čeka, htela je da primami odozgo petla. Mislila je, mislila i smislila: malo ću mu polaskati. Priđe drvetu i stade ga kao pozdravljati: »Zdravo, petliču!« 'Koji li je vrag doneo', pomisli petao.

A lija nastavi sa svojim lukavstvima:

»Ja ti, petliču, želim dobro, hoću da te navedem na pravi put i razumu naučim. Eto, petliču, ti imaš pedeset žena, a nijednom nisi bio na ispovesti. Siđi dole i pokaj se, ja ću ti sve grehove oprostiti i neću ti se podsmevati.« Petao stade da se spušta sve niže i niže i pade pravo liji u šape. Uhvati ga lija i reče:

»Sad ću ja tebi pokazati! Za sve ćeš da mi platiš. Priseti se, bludniče i pakosniče, svojih loših dela! Seti se kako sam jedne mračne jesenje noći dolazila i htela da uzmem jedno pilence, ja tada tri dana nisam ništa bila okusila, a ti zamahnu krilima i zalupa nogama...!«

»Ah, lijo!« reče petao. »Umilne su tvoje reči, premudra kneginjo! Čuj, uskoro će kod našeg arhijereja biti gozba; ja ću tad zamoliti da te uzmu da im prosfore praviš, i imaćemo mekih prosfora, provešćemo divne pretprazničke dane i proćućemo se nadaleko.« Lisica olabavi šape, a petao prhnu na hrast.

14. Čudo neviđeno! Išla lisica iz dalekih krajeva. Ugledavši petla na visokom drvetu, stade mu umilno govoriti: »Opetle, milomoječedo!

Sedišnavisokomdrvetu, a

u glavi su ti loše i proklete misli; vi držite po mnogo žena: neko drži deset, neko dvadeset, neko trideset, a ponekom se desi i do četrdeset! Gde god bili, vi vičete na svoje žene, kao da su vam naložnice. Siđi, milo moje čedo, na zemlju ipokaj se! Ja sam došla iz dalekih krajeva, nisam ni pila ni jela, i mnoge sam muke prebrodila, a sve da bih tebe, milo moje čedo, ispovedila.«

»O lisice, mati moja! Ja nisam ni postio, niti sam se molio; dođi drugi put.«

»O petle, milo moje čedo! Iako nisi ni postio, niti se molio, ipak siđi na zemlju pokaj se, da se očistiš od grehova pre nego što umreš.«

»O lisice, mati moja, šećerna su tvoja usta, umilne su tvoje reči, slatkorečiva si na jeziku. Ne osuđuj drugoga, pa neće ni tebi biti suđeno; što poseješ, to ćeš i požnjeti. Ti hoćeš da me na silu nateráš na pokajanje; nećeš ti mene da spaseš, već moje telo da pojedesh.«

»O petle, milo moje čedo! Zašto tako govoriš? Zar bih ja mogla tako nešto da učinim? Jesi li čitao priču o mučeniku i fariseju, kako se mučenik spasao, a farisej propao zbog gordosti? Ti ćeš, milo moje čedo, bez pokajanja na visokom drvetu stradati. Spusti se na zemlju niže, bićeš i pokajanju bliže; sve će ti se oprostiti i vrata nebeskoga carstva otvoriti.«

Oseti petao na svojoj duši teški greh, razneži se i zaplaka, pa se poče spuštati s grane na granu, s prutića na prutić, s grančice na grančicu, s panja na panj; spusti se petao na zemlju i stade pred lisicu. Skoči lisica, kao lukava ptica, zgrabi petla svojim ostrim kandžama, gleda ga svirepim očima, škrguće ostrim zubima; hoće da ga, kao kakva prestupnika, živa poždere. A petao veli lisici:

»O lisice, mati moja, šećerna su tvoja usta, umilne su tvoje reči, slatkorečiva si na jeziku! Zar ćeš me tako spasti što ćeš telo moje pojesti?«

»Nije mi toliko stalo do tvoga tela i šarenih haljina, koliko hoću da ti vratim milo za drago. Sećaš li se: jednom sam bila u kokošinju seljaka, htela sam samo malo pile da mu pojedem; a ti, glupane, neradniče, seđaše na visokom sedalu, u taj mah glasno zapeva, zakrešta, nogama zalupa, krilima zamaha. Tada kokoške zakokodakaše, guske zagakaše, psi zalajaše, ždrepci zarzaše, krave zamukaše. Začuše to seljaci i žene: žene dotrčaše sa metlama, a seljaci sa sekirama i zamalo me zbog pileta u smrt ne oteraše. A sova, otkad se zna za njihov rod, kod njih živi i stalno im kokoške jede. Tebi, glupane, neradniče, sad zbog toga nema više života!« Petao reče lisici:

»O lisice, mati moja, šećerna su tvoja usta, umilne su tvoje reči, slatkorečiva si na jeziku! Juče su me zvali kod trunčinskog mitropolita za crkvenjaka, pročulo se nadaleko da sam delija divan i pametan, da knjige umem da čitam i da lepo pevam. Mogu li te, lisice, mati moja, namoliti, najusrdnije te moleći, da prosfore praviš? Tu ćemo se lepo ofajditi: davaće nam slatke prosfore, raznih kolačića, masla, jaja i sira.«

Dopade se lisici petlov predlog pa malo popusti svoje kandže. Izvuče se petao, polete na visoko drvo i zakreštazakukurika snažnim glasom:

»Draga bojarko što prosfore praviš, e pa, ostaj mi zbogom! Jesi li se mnogo ofajdila, jesu li slatke bile prosfore? Jesi li nažuljala hrbat noseći kolačiće? Da ne bi možda, dušmanko, orahe krckala? Bi li imala, lijo, za to zuba?«

Ode lisica po šumi da luta kao vrag ljuta, i gorko zakuka:

»Otkako sam živa mnogo štošta sam videla, ali ovakvu sramotu još nisam doživela. Ko je to još u ovom svetu video da petao bude crkvenjak, a lisica da prosfore pravi!«

Njemu slava i hvala od sad pa do veka. Lija se pameti naučila i tako se bajka završila.

Vukovi su kavgadžije postali, I sebe su samo veličali. Otišla svinja iz štale, I
 povela sa sobom prasiće male, Lutala po šumi sa njima, Klasje i ovas donosila
 svima, Zubi su njeni oštri i jaki, Zagriže klas i prelomi svaki. Jednom je, tako, na
 vuka naišla, I duboko mu se poklonila: ' »Zdravo, vuče, sivi vučiću! Nemoj, molim
 te, dirati moju dečicu!« »Eh ti, svinjo, svinjice! Samo dok trepnem očima ostaćeš
 bez svoje dečice. A kad završim s njima, Biće to gozba prava, Kad ode i tvoja
 glava.« Zgrabi vuk za čekinju Pa obori na leda svinju,
 I stade joj kosti glodati,
 A mekšinu na gomilu skupljati.
 Dojuri nevinašce — lija,
 Pa se oko vuka privija:
 »Oh ti, kume, kumašine,
 Udeli mi malo mekšine.«
 »Eh ti, kumo, kumice!
 Uzalud ti to ljubazno lice,
 Zar ne vidiš da mi je Jermak,
 Pao na prazan stomak?
 Beži dok si čitava
 Da te ne snađe sudba Jermakova.«
 Začu lisica tužne reči ove,
 Uplaši se pretnje vukove,
 Strah joj ne dade mira,
 Pobeže glavom bez obzira.
 Dobeža do Kozeljska grada,
 U Kozeljsku ugleda tada
 Visoka stabla rastu,
 Jedno divno čedo sedi —
 Petao na hrastu.
 »Što si, petle, tako visoko,
 Kao da si sivi soko?
 Spusti se dole,
 Siđi na zemljicu
 Da grešnu ti ispovedim dušicu.«
 Glupi petao posluša lisicu,
 Spusti se dole,
 Siđe na zemljicu,
 Ne znajući šta ga čeka,
 A lija ga u šape dočeka,
 Pa stade da vrti.
 Petao, nemoćan, sad trpi.
 Oj ti, lijo, rida kneginjo, Lepotice kojoj nema para, Hajdemo do našeg gospodara,
 . Tamo te u goste čekaju, Palačinke ti maslom zalivaju. Zaboravimo bednu hranu
 našu, Suv pirog i posnu kašu. Pomeni bogu kod gospodara, Sidora i Makara I
 trećega Zahara, Tri Matrjone i njihovu muku, Pa onda Petra i Luku, Seti se dede
 što rado med jede, Pomisli na Tjušu i Kaćušu I na babu Matrjušu!«

Živeli starac i starica. Starac posadi struk stabljike u podrumu, a starica u pepelu kraj ognjišta. Staričina stabljika u pepelu sasvim svenu, a starčeva je rasla, rasla i do poda porasla. Starac uze sekiru i na podu probi rupu za stabljiku.

Stabljika je i dalje rasla, rasla i do tavanice porasla. Starac opet uzme sekiru i na tavanici probi rupu za stabljiku. Stabljika je rasla, rasla i do neba porasla.

Prohtelo se starcu da baci pogled sa vrha stabljike? Uspe se na stablo i poče da se penje. Peo se, tako, peo, peo i do neba popeo; prorezao na nebu rupu i ušao tamo. Gleda: stoji vodeničko kamenje; kad se kamen okrene — ispadne pirog i uvrh pun lonac kaše. Starac se najede, napi i izvali da spava. Kad se naspavao, siđe na zemlju i reče:

»Eh, starice, starice! Kakav je život na nebu! Tamo ima vodenički kamen, pa kako se okrene — ispadne pirog i uvrh pun lonac kaše.«

»Kako bih ja, starče, mogla dospeti tamo?«

»Uvuci se, starice, u džak i ja ću te odneti.«

Starica se malo razmišljala pa uđe u džak. Starac uzme džak u zube i počne da se penje na nebo. Dugo se on tako peo, peo, sve dok se starici ne dosadi, i ona ga upita:

»Je li to daleko, starče?«

»Jako daleko, starice.«

I opet nastavi da se penje, penje.

»Je li daleko, starče?«

»Još pola puta.«

I opet nastavi da se penje, penje. Starica ga ponovo upita:

»Je li daleko, starče?«

I taman kad je starac hteo da kaže: »Nije daleko«, ispadne mu džak iz zuba, a starica padne na zemlju i sva se izubija. Starac se spusti niz stabljiku, podiže džak, kad ono — u njemu od starice ostale same kosti i to izdrobljene.

Krene starac iz kuće gorko plačući. U susret mu ide lija.

»Zašto plačeš, starče?«

»Kako da ne plačem? Starica mi se sva izubijala.«

»Ućuti, ja ću je izlečiti!«

Starac se baci liji pred noge:

»Izleči je, platiću koliko veliš.«

»E pa, zagrej banju, pripremi tamo džak ovsenog brašna, ćup masla i donesi staricu, a onda stani iza vrata i ne gledaj unutra.«

Starac je zagrejao banju, doneo sve što treba i stao iza vrata. Lisica uđe u banju, zaključa vrata i poče da pere staričine kosti. Pere li, pere, a sve ih glode.

Starac zapita:

»Kako je starici?«

»Mrda se«, odgovara lija, a već je bila pojela staricu, skupila kosti i složila ih u ugao, pa se onda bacila da sebi spremi ovsenu kašu s maslom.

Starac je čekao, čekao, pa opet upita:

»Kako je starici?«

»Evo, već secji!« odgovara lija, a sama se guši jedući kašu. Kad je pojela, reče:

»Starče, otvori širom vrata.«

On ih otvori, a lisica iskoči iz banje i pobeže svojoj kući. Starac uđe unutra, kad tamo — ima šta da vidi: samo staričine kosti ispod klupe, i to sve oglodane, a ovseno brašno i maslo pojedeno. Ostade, tako, starac sam i bez igde ičega.

17. Starac se penje na nebo

Živeli starac i starica. Starac je kotrljao, kotrljao jedno zrno graška, i ono padne na zemlju. Tražili su ga, tražili oko nedelju dana, i ne mogaše ga naći. Prode nedelja dana i starac i starica ugledaše kako je zrno pustilo klicu. Počeli su da je zalivaju, i grašak je krenuo da raste iznad kolibe.

Kada je grašak sazreo, uspeo se starac uz grašak, načupao pun zavežljaj, i počeo da silazi niz vrežu. Starcu zavežljaj ispadne i staricu ubije; na tome se završilo.

18. Starac na nebu

Živeli deda i baba, i imalu kolibu. Posadio deda zrno boba, a baba zrno graha ispod stola. Zrno graha je pokljucala kokoška, a bob je izrastao do samoga stola. Podigli su sto, ali on je rastao sve više, skinuli su brvna, krov, a on raste li, raste — dok nije porastao do samoga neba. Deda počeo da se penje na nebo; peo se, peo, kad tamo — koliba, a zidovi joj od palačinki, klupe od po , gače, peć od sira, a sva namazana maslom. On navali da jede, najede se i leže na peć da se odmori. Dodoše dvanaest sestara — koza. Jedna ima jedno oko, druga dva, treća tri i tako redom; a u poslednje — dvanaest. Primetivši da im je neko probao kolibu, popraviše je i odoše, a jednooku ostaviše da je čuva.

Drugog dana deda opet ode tamo, spazi jednooku i počeo da joj govori:

»Spavaj, okance, spavaj!«

Koza zaspala, a on se najede i ode. Sledećeg dana stražarila je dvooka, zatim trooka, i tako redom. Deda im je govorio:

»Spavaj, okance, spavaj drugo, spavaj treće!« — i tako dalje.

Ali kod dvanaeste koze deda je pogrešio, spomenuo je samo jedanaestoro očiju; koza ga je ugledala dvanaestim i uhvatila.

19—20. Lisica narikača

19.

Živeli starac i starica pa imali kćer. Jednom dok je ona jela bob, jedan joj padne na zemlju. Bob je rastao, rastao i do neba porastao. Starac se popeo do neba, ušao tamo, hodao po njemu i diveći se govorio:

'Što ne bih ja doveo ovamo staricu, ala bi se ona obradovala!'

Spustio se na zemlju, stavio staricu u džak, uhvatio džak u zube i uspeo se opet gore. Dok se tako peo, peo, umorio se, i džak ispustio. Brzo se spustio dole, otvorio džak, kad ima šta da vidi — starica leži, zube iske1 zila, oči prevrnula. On joj reče:

»Što se ti, starice, smeješ? Zašto si iskezila zube?« ali kad vide da je mrtva, sav se obli suzama.

A oni živeli sami samciti usred pustare, nikog nije bilo da zaplače za staricom. I onda starac uhvatu i stavi u vreću tri para belih kokošaka i pode da traži narikaču. Vidi — ide medved, i on mu reče:

»Plači malo, medvede, za mojom staricom. Daću ti dve bele kokoške.«

Medved zagrme:

»Ah ti, jadnice, moja rodena bakice! Kako mi te je žao!«

»Ne«, reče starac, »ti ne umeš da naričeš«, i krene dalje. Išao je, išao i sreo vuka. I njega je zamolio da nariče za babom, ali ni vuk nije umeo.

Krenuo je dalje i sreo lisicu. I nju je zamolio da nariče za par belih kokošaka. Lija je počela da nariče:

»Kukulele, baba! Tebe ubi deda.«

Seljaku se dopala tužbalica i on natera liju da nariče

drugi, treći i četvrti put; maši se za četvrti par, ali nije imao više kokošaka.

Starac reče:

»Lijo, lijo! Ja sam četvrti par kod kuće zaboravio, hajdemo k meni.«

Lisica krenu za njim. Kad su stigli kući, uze vreću, ubaci tamo dve kuje, a odozgo stavi onih šest lijinih kokošaka, i dade joj. Lisica uze i uteče. Nije prošlo mnogo vremena, a ona se zaustavi kraj jednog panja i reče:

»Na panj ću sesti i belu koku pojesti.«

Pojela je i krenula dalje. Zatim je opet sela na panj i pojela drugu kokošku, pa onda treću, četvrtu, petu i šestu. A kad je sedmi put otvorila džak, one kuje iskočiše i na nju navališe. Lisica naže da beži. Bežala je, bežala i pod trupinu se sakrila, sakrila i stala da pita:

»Uši, uši moje! Šta ste radile?«

»Mi smo slušale, slušale da kuje liju ne bi smazale.«

»Oči, oči moje! Šta ste radile?«

»Mi smo gledale, gledale da kuje liju ne bi smazale.«

»Noge, noge moje! Šta ste radile?«

»Mi smo trčale, trčale da kuje liju ne bi smazale.«

»A ti, repino moja? Šta si ti radila?«

»Ja sam za panjeve, za grmove i trupine zapinjala samo da bi kuje liju uhvatile i rastrgle.«

»A, repu, takav li si ti! Kad je tako, evo vam, kuje, požderite moj rep!« i izbaci rep, a psi se uhvatiše za rep, ali izvukoše i samu lisicu i rastrgnuše je.

20. Bili starac i starica. Starica umre, a starac ostade sam i žalostan pa pode da traži narikaču. Išao je i idući tako sreo medveda:

»Kud si pošao, starče?«

»Da tražim narikaču, umrla mi starica.«

»Uzmi mene.«

Starac ga pita:

»Umeš li ti da naričeš?«

On zaplaka:

»Me!«

Starac veli:

»Ne umeš, nije dobro, glas ti ne valja!«

Krene dalje. Sretne ga lisica:

»Kud si pošao, starče?« upita ga.

»Da tražim narikaču, umrla mi starica.«

»Uzmi mene.«

»Umeš li da naričeš? Hajde, da vidim.«

Ona stade da nariče:

»Seljak imao staricu, ujutru je rano ustajala, lan prela, čorbu spremala, starca hranila.«

Starac veli lisici:

»Pođi sa mnom, ti si prava narikača!« i povede je kući. Namesti je kraj staričinih nogu i ona stade naricati, a starac ode da napravi sanduk. Kad se starac vratio, u kući nije više bilo ni starice, ni lisice; lisica je pojela i otišla. Starac je malo plakao, i nastavio da živi sam.

21—23. Seljak, medved i lisica

21. Orao seljak njivu, a medved mu pride i reče:

»Seljače, smoždiću te!«

»Bolje nemoj da me diraš; evo, ja sejem repu, pa ću ja uzeti korenje, a tebi ću dati lišće.«

»Neka bude tako«, reče medved, »ali ako me prevariš, ne dolazi kod mene u šumu po drva.«

Reče to, i ode u dubravu. Dođe vreme: seljak repu vadi, a medved iz dubrave izlazi: »Hajde, seljače, da delimo!«

»Dobro, medo! Ja ću ti doterati lišće«, i odveze mu kola lišća. Medved je bio zadovoljan poštenom podelom. Seljak je natovarao svoju repu na kola i krenuo u grad da je proda; vozi on kola kad eto ti u susret njemu medveda:

»Seljače, kuda ideš?«

»Pa eto, medo, idem u grad da prodam korenje.« »Daj mi da probam kakvo ti je korenje!« Seljak mu dade repu. Tek što je probao, medved zamumla:

| »A, seljače, ti si me prevario! Tvoje je korenje slatko. Od sada mi ne dolazi više po drva, rastrgnuću te.«

Seljak se vratio iz grada, ali se boji da ode u šumu: pogoreo je sve police, klupe i kačice, i na kraju nije bilo druge, morao je da ide u šumu. Polako se prikradao; kad iznenada eto ti lisice.

»Što se ti, seljače«, pita ona, »tako prikradaš?« »Bojim se medveda, ljut je na mene, zapretio je da će me rastrgnuti!«

»Ne boj se ti medveda, no idi i seci drva, a ja ću vikati izglasa; ako medved pita: šta je to? ti reci: hvataju vukove i medvede.«

Seljak poče da seče drva; gleda — trči medved i viče:

»Ej, starče! Kakva je ono vika?«

Seljak odgovori:

»Hvataju vukove i medvede.«

»Oh, seljače, stavi me na sanke, prekrij drvima pa
i

onda zaveži užetom; možda će pomisliti da su to same klade.«

Seljak ga stavi na sanke, uveza užetom i stade medveda tada ušicama sekire udarati po glavi, dok ga nije sasvim dotukao.

Dotrča lija i reče:

»Gde je medved?«

»Evo ga, lipsao je!«

»E pa, seljače, sada treba ti mene da častiš.«

»Izvoli, lijo! Hajdemo kad mene, pa ću te častiti.«

Seljak ide, lisica trči ispred njega; kad se seljak približio kući, zvizne svojim psima i napujda ih na lisicu. Lisica hitro uteče u šumu i uskoči u rupu; onako sakrivena u rupi, počne da pita:

»Oh vi, oči moje, šta ste gledale dok sam trčala?«

»Oh, lijo, mi smo gledale da se ne spotakneš.«

»A vi, uši, šta ste radile?«

»A mi smo slušale hoće li te dugo psi goniti?«

»A, ti, repu, šta si radio?«

»A ja«, reče rep, »stalno sam ti se motao oko nogu, ne bi li se spotakla i pala pa tako psima u zube dopala.«

»Ah, nevaljalče! E pa neka te psi pojedu.«

I izbacivši iz rupe svoj rep, lija povika:

»Pojedite, psi, lijn rep!«

Psi povukoše za rep, ali i liju uhvatiše.

Tako često i biva: zbog repa nekada strada i glava.

22.

Ziveli seljak i medved u velikom prijateljstvu. Naumili da seju repu. Posejaše i stadoše se dogovarati šta ko da uzme. Seljak veli:

»Meni korenje, a tebi, Mišo, lišće.«

Izrasla repa; seljak uze za sebe korenje, a Miša lišće. Vidi Miša da je pogrešio pa veli seljaku:

»Ti si meni, brate, podvalio! Kada budemo nešto drugo sejali, nećeš me, vala, nasamariti.«

Prode godina. Seljak veli medvedu:

»Hajdemo, Mišo, da sejemo pšenicu.«

»Hajde«, kaže Miša.

I tako posejaše pšenicu. Sazrela pšenica i seljak veli:

»Šta ćeš sad uzeti, Mišo? Korenje ili lišće?«

»Nećeš mi, brate, sad podvaliti! Daj meni korenje, a sebi uzmi lišće.«

Skupiše pšenicu i podeliše., Seljak namlatio pšenicu, napekao sebi belog hleba, došao kod Miše i pita ga:

»E pa, Mišo, kakvo je lišće?«

»Slušaj, seljače«, veli mu medved, »ljut sam na tebe i poješću te!«

Seljak ode i zaplaka. Ali eto gde ide lija i veli seljaku:

»Sto plačeš?«

»Kako da ne plačem i ne jadikujem? Medved hoće da me pojede.«

»Ne boj se, čiča, neće te pojesti!« i ode da se sakrije u grm, a seljaku naredi da ostane gde je i bio. Zatim je izašla otuda i pita:

»Seljače, ima li ovde vukovakurjaka i medveda?«

Uto naide medved pa reče seljaku.

»Oh, seljače, nemoj da kažeš, pa te neću pojesti.«

Seljak reče lisici:

»Nema!«

Lisica se nasmeja i reče:

»A šta je to što kraj kola leži?«

Medved šapnu seljaku:

»Reci da je to cepanica.«

»Da je cepanica«, odgovori lisica, »bila bi na kola natovarena i vezana!« pa opet pobeže u grm.

Medved reče seljaku:

»Sveži me i stavi na kola.«

Seljak tako i učini. Lisica se opet vrati i upita seljaka:

»Seljače, da nema tu kod tebe vukovakurjaka i medveda?«

»Nema!« veli seljak.

»A šta ti je to na kolima?«

»Cepanica.«

»Da je cepanica, u nju bi bila sekira zabijena!«

Medved tiho reče sehaku:

»Zabij u mene sekiru.«

Seljak mu zabi sekiru u leđa i medved izdahnu. Tada lisica reče seljaku:

»Šta ćeš mi dati, seljače, za moj trud?«

»Daću ti par belih kokošaka, a ti nosi i ne gledaj.«

Uze ona od sehaka vreću i pođe. Nosila je, nosila pa pomisli: 'Daj da pogledam!'

Pogleda, kad tamo — dva bela psa. Psi iskočiše iz vreće i pojuriše za njom. Lisica je bežala, bežala, pa kad je ugledala rupu ispod panja, u nju se uvukla i sakrila.

Sedi, tako, i sama sa sobom govori:

»Sta ste, uši moje, radile?«

»Mi smo sve slušale.«

»A vi, noge moje, šta ste radile?«

»Mi smo sve bežale.«

»A vi, oči moje?«

»Mi smo sve gledale.«

»A ti, repu?«

»Ja sam ti sve smetao da bežiš.«

»A, znači, ti si samo smetao! E pa, čekaj, sad ću te ja njima dati!« i izbaci rep psima. Psi se za njega uhvatiše izvukoše lisicu i rastrgoše je.

23. Posejao seljak zajedno sa medvedom repu, i repa im dobro rodila. Medved reče seljaku:

»Tvoje je korenje, a moje lišće.«

Seljak je svu zimu jeo, a medved od gladi umirao. Druge godine medved reče seljaku:

»Hajde da posejemo pšenicu.«

Pšenica je dobro rodila.

»Sad ti uzmi ono što je iznad zemlje«, veli medved seljaku, »a moje neka bude ono što je ispod zemlje ostalo.«

Seljak je svu zimu jeo, a medved zamalo nije umro od gladi. Treće godine seljak krene sam da ore. Dode k njemu medved pa mu preti:

»Ja ću, seljače, da te pojedem zato što me varaš.«

A seljak će nato:

»Sačekaj da završim oranje.«

Medved leže ispod seljakovih kola. Uto projuri tuda lisica pa reče seljaku:

»Seljače, spasiću te od smrti; šta ćeš mi za to dati?«

Seljak veli:

»Vreću kokošaka.«

»Dobro. Ja ću te upitati: šta to leži ispod kola?«

A medved seljaku veli:

»Reci da je to cepanica.«

Lisica će nato:

»Da je cepanica, bila bi na kola uvezana.«

Ode lisica i sakri se iza grma, pa se posle opet vrati i reče seljaku:

»Šta ti je to na kolima?«

Seljak reče:

»Cepanica.«

»E, da je cepanica, u nju bi bila sekira zabijena.«

Medved reče seljaku:

»Zabij u mene sekiru.«

Seljak zabije sekiru u medveđa leđa i medved izdahne. Lisica veli seljaku:

»Donesi mi vreću kokošaka što si obećao.«

Sledećeg dana dođe seljak na njivu i skine s kola vreću. U njoj behu dve kokoške i brzi pas. Onda opet dode lisica i pita seljaka:

»Jesi li doneo kokoške?«

»Doneo sam.«

»E, sad puštaj jednu po jednu, a ne sve odjednom.«

Seljak pusti jednu kokošku, pa drugu, a zatim psa. Pas za lisicom, a lisica se od psa sakrije u rupu. Stoji pas ispred rupe, a lisica sama sa sobom govori:

»Noge, šta ste radile?«

»Bežale smo.«

»A vi, oči?«

»Gledale smo.«

»A vi, uši?«

»Slušale smo.«

»A ti, repu?«

»Ja sam ti se«, veli, »među noge motao ne bi li se spotaknula.«

Lisica se naljuti na rep i izbaci ga iz rupe:

»Na, pseto, pojedi rep!«

Pseto zgrabi lisicu za rep, izvuče je i rastrže.

24. Staro se dobro zaboravlja

Upao kurjak u zamku, jedva se izvukao iz nje i nastavio put prema gustoj šumi. Ugledaše ga lovci pa se dadoše za njim. Bežeći, kurjak morade da prede put, a u tom trenutku je, vraćajući se iz polja, išao putem seljak sa vrećom i mlatilom.

Kurjak će njemu:

»Smiluj se, seljače, sakrij me u vreću! Gone me lovci.«
Seljak pristane, sakrije ga u vreću, zaveže i uprti na leđa. Ide on tako, a lovci mu u susret:
»Seljače, da nisi video kurjaka?« upitaju oni.
»Ne, nisam video«, odgovori seljak.
Lovci odjuriše dalje i nestadoše.
»Jesu li otišli moji zlotvori?« upita kurjak.
»Otišli su.«
»E, sada me pusti na slobodu.«
Seljak razveza vreću i pusti ga da ide kud mu je volja. Vuk reče:
»Sada ću ja tebe, seljače, pojesti!«
»Ah, kurjače, kurjače! Zar ja tebe iz takve nevolje spasao, a ti hoćeš da me pojedeš!«
»Staro se dobro zaboravlja«, odgovori vuk.
Seljak vidi da mu se loše piše pa veli:
»Ako je tako, hajdemo dalje i ako prvi koga sretnemo kaže isto kao ti — da se staro dobro zaboravlja, onda nema druge, pojedi me!«
I tako oni krenuše dalje. Sretoše staru kobilu. Seljak je upita:
»Smiluj se, kobilo, i presudi! Ja sam kurjaka iz velike nevolje izbavio, a pn hoće da me pojede«, i ispriča joj sve kako je bilo. Kobila je mislila, mislila pa reče:
»Živela sam kod domaćina dvanaest godina, dala sam mu dvanaestoro ždrebadi, radila sam za njega koliko sam god mogla, a kad sam ostarela i onemoćala, on me je bacio niz strminu, i ja sam se pela, uspinjala i jedva popela, i sad se evo vučem kud me oči vode. Da, staro se dobro zaboravlja!«
»Eto vidiš, pravda je na mojoj strani!« reče kurjak.
Seljak se ožalosti i zamoli kurjaka da pričeka dok nekog drugog ne pitaju. Kurjak i na to pristane. Sretnu oni staroga psa. Seljak mu postavi isto pitanje. Pas je mislio, mislio pa reče:
»Služio sam kod jednog domaćina dvadeset godina, čuvao mu kuću, i stoku, a kada sam ostareo i prestao da lajem, on me je isterao iz dvorišta i, evo me sad kako se vučem kud me oči vode. Da, staro se dobro zaboravlja!«
»Eto vidiš, pravda je na mojoj strani!«
Seljak se još više ožalosti i zamoli kurjaka da se strpi dok i nekog trećeg ne sretnu:
»A onda uradi kako ti bude drago kad moje dobro nećeš da zapamtiš.«
Treći put im u susret ide lisica. Seljak joj ponovi svoje pitanje. Lija poče da se čudi:
»Nije moguće da se kurjak, takva silna telesina, mogao smestiti u tako malu vreću?«
I seljak i kurjak su se zakleli da je to prava istina, ali lisica nikako da poveruje pa reče:
»Dede, seljače, pokaži kako si ga smestio u vreću!«
Seljak raširi vreću i kurjak uvuče u nju glavu. Lisica povika:
»Zar si samo glavu bio sakrio u vreću?«
Kurjak se sasvim uvuče.
»Dede, seljače«, nastavi lisica, »pokaži kako si ga bio zavezao?«
Seljak ga zaveza.
»A sada, seljače, pokaži kako si u polju žito mlatio?«

Seljak poče da udara mlatilom po vreći.

»A kako si se, seljače, okretao?«

Seljak stade da se okreće, i mlatnu lisicu po glavi, usmrti je i reče:

»Staro se dobro zaboravlja!«

25. Ovca, lisica i vuk

Seljaku iz stada pobegla ovca. U susret joj ide lisica i pita:

»Kuda si, kumo, krenula?«

»Ah, kumo! Bila sam kod seljaka u stadu, ali mi je život dodijao, kad god ovan zgreši uvek sam samo ja, ovca, kriva! I eto, naumila sam da odem kud me oči vode.«

»I ja isto tako«, reče lija. »Kad god moj muž odnese kokošku, uvek sam im ja, lija, kriva. Hajdemo da bežimo zajedno.«

Ne prođe dugo, sreće ih vuk.

»Zdtavo, kumo!«

»Zdravo«, reče lija.

»Jesi li se na daleko uputila?«

Ona odgovori:

»Kud me oči vode!« pa kad ispriča vuku svoju muku, on joj reče;

»I ja isto tako! Gde god da vučica zakolje jagnje, uvek sam ja, vuk, kriv. Hajdemo zajedno.«

I tako pođoše. Uz put kurjak kaže ovci:

»Da nije moj, ovco, taj kožuh što je na tebi?«

Lija, čuvši to, prihvati:

»Je li stvarno tvoj, kume?«

»Stvarno je moj.«

»Bi li se u boga zakleo?«

»Bih!«

»I položio bi zakletvu?«

»Položio bih.«

»E pa, hajde da poljubiš zakletvu!«

Tu se lija doseti da su seljaci na putu postavili zamku; dovede kurjaka do same zamke i reče:

»Evo, ovde poljubi!«

Tek što glupi kurjak spusti svoju njušku, zamka škljocnu i uhvati ga. Lija i ovca hitro utekoše od njega zdrave i čitave.

. i_

26—27. Zveri u jami

26.

Išla svinja u Piter. da se bogu pomoli. Kad eto ti vuka njoj u susret:

»Svinjo, svinjo, kud si naumila?«

»U Piter, da se bogu pomolim.«

»Povedi i mene.«

»Dobro, kume!«

Išli su oni, tako, išli, kad eto ti lisice njimu u susret:

»Svinjo, svinjo, kuda ideš?«

»U Piter, da se bogu pomolim.«

»Povedi i mene.«

»Hajde., kume!«

Išli su oni, išli, kad eto ti zeca:

»Svinjo, svinjo, kuda ideš?«

»U Piter, da se bogu pomolim.«

»Povedi i mene sa sobom.«

»Kreći, razroki!«

Još je i veverica molila da je povede, i tako su oni išli, išli... kad odjednom na putu jama, duboka i široka. Svinja skoči i upade u jamu, a za njom i vuk, i lisica, i zec, i veverica. Dugo su sedeli i silno oglasnili — ničeg nije bilo da se pojede.

Lisica se doseti:

»Hajde«, reče ona, da zapevamo, pa u koga bude najtanji glas, toga ćemo i pojesti.«

Vuk je zapevao debelim glasom: »O, o, o!« Svinja malo ta'nje: »U, u, u!« Lisica još tanje: »E, e, e«, a zec i veverica tankim glasićem: »I, i, i!« Zveri odmah rastrgoše zeca i vevericu i pojedoh ih zajedno sa svim koščicama. Drugog dana lisica opet reče:

»Hajde da zapevamo, pa ko zapeva najdebljim glasom, toga ćemo pojesti.«

Vuk je zapevao najdebljim glasom: »O, o, o«, pa ga i pojedoh. Lisica je pojela meso, a iznutrice sakrila ispod sebe. Posle dvatri dana ona uze da jede creva. Svinja je pita:

»Sta to, kumo, jedeš? Daj i meni.«

»Eh, svinjo! Vidiš da svoja creva izvlačim; raspori i ti svoj trbuh, izvuci creva i jedi.«

Svinja tako i uradi, raspori svoj trbuh i — tako lisica dobi ručak. Ostade lisica sama samcata u jami; da li je izašla iz nje, ili još uvek tamo sedi, ne bih vam znao tačno reći.

27. Bili starac i starica i ništa nisu imali do jednog uškopljenog vepa. Pošao vepar u šumu da jede žir. Sretne ga vuk.

»Vepre, vepre, kud si pošao?«

»U šumu da jedem žir.«

»Povedi i mene sa sobom.«

»Ja bih te«, kaže njemu vepar, »poveo sa sobom, ali tamo ima jedna duboka i široka jama koju ti ne možeš da preskočiš.«

»Ne brini«, veli, »preskočiću.«

I tako podoše. Išli su, išli po šumi i došli do one jame.

»Hajde«, veli vuk, »skači.«

Vepar skoči i preskoči. Skoči i vuk, ali pravo u jamu. A vepar se lepo najede žira i vrati kući.

Drugog dana uputio se opet vepar u šumu. Sretne ga medved.

»Vepre, vepre, kud si pošao?«

»U šumu da jedem žir.«

»Povedi«, veli medved, »i mene sa sobom.«

»Ja bih te«, veli, »poveo sa sobom, ali tamo ima jedna duboka i široka jama, nećeš moći da je preskočiš.«

»Ne boj se«, veli, »preskočiću.«

Dođoše do te jame. Vepar skoči i preskoči; medved skoči ipravo u jamu uskoči. A vepar se lepo najede žira i vrati kući.

Trećeg dana uputio se opet vepar u šumu da jede žir. Sretne ga zrikavi zec.

»Zdravo vepre!«

»Zdravo, zrikavi zeče!«

»Kuda ideš?«

»U šumu da jedem žir.«

»Povedi i mene sa sobom.«

»Ne mogu, zrikavi, tamo ima jedna široka i duboka jama, nećeš moći da je preskočiš.«

»Guješ, neću preskočiti; kako da ne preskočim!«

Odoše i dođoše do jame. Vepar skoči i preskoči. Zec skoči i u jamu uskoči. Vepar se lepo najede žira i ode kući.

Četvrtog dana ode vepar u šumu da jede žir. Sretne ga lisica. I ona zamoli vepa da je povede sa sobom.

»Ne mogu«, veli vepar, »ima tamo jedna duboka i široka jama, nećeš moći da je preskočiš.«

»Ii«, veli lisica, »preskočiću.«

Ali, i ona upadne u jamu. I tako se u jami nađoše njih četvoro. Stadoše da brinu kako da nađu hranu. Ali lisica reče:

»Hajde da zavijamo glasom; ko ne može da zavija no prestane, toga će da nestane.«

I počеше da zavijaju; jedino zec zape, a lisica sve nadjača svojim glasom. Zgrabiše zeca, raskomadaše ga i pojedоše. Kad su opet dobro ogladneli, dogovoriše se da nanovo zavijaju: ko zapne i prestane, toga će i da nestane.

»Ako ja zastanem«, veli lisica, »i mene ćete pojesti!«

Počеше da zavijaju; samo vuk zape, nije mogao nikako da zavija glasom. Lisica i medved ga uhvatiše, raskomadaše i pojedоše. Ali lisica je podvalila medvedu: dala mu je samo malo mesa, a ostalo je sakrila i kradom jela. Medved je opet ogladneo pa veli:

»Kumo, kumo, gde ti nabavhaš hranu?«

»E, moj kume! Uzmi i ti pa provuci šapu sebi pod rebra, izvuci rebro pa ćeš videti šta je hrana.«

Medved je tako i učinio, rebra je šapom provalio i crkao. Tako je lisica ostala sama. Kad je dokrajčila medveda, stade i ona gladovati.

Iznad te jame je bilo drvo, a na tom drvetu je svijao gnezdo drozd. Lisica je sedela, sedela u jami, a sve gledala drozda, pa mu jednom reče:

»Drozde, drozde, šta radiš?«

»Svijam gnezdo.«

»A zašto ga svijaš?«

»Hoću mlade da izvedem.«

»Drozde, nahrani me jer ako me ne nahraniš, poješću tvoje mlade.«

Zabrinu se drozd i stade misliti kako će lisicu nahraniti. Odleteo je u selo i doneo joj kokošku. Lisica je smazala kokošku i opet veli:

»Drozde, drozde, jesi li me nahranio?«

»Nahranio sam te.«

»E pa, sad me napoj.«

Zabrinu se drozd i stade misliti kako će lisicu napojiti. Odleteo je u selo i doneo joj vode. Napila se lisica, pa veli:

»Drozde, drozde, jesi li me nahranio?«

»Nahranio sam te.«

»Jesi li me napojio?«

»Napojio sam te.«

»A sad me izvadi iz jame.«

Zabrinu se drozd i stade misliti kako će lisicu izvaditi. Skupljao je palice i bacao ih u jamu. Toliko ih je nabacao da se po njima lisica uzverala i tako oslobodila, pa je pokraj samog drveta legla i istegla se.

»Slušaj«, veli, »drozde, jesi li me nahranio?«

»Nahranio sam te.«

»Jesi li me napojio?«

»Napojio sam te.«

»Jesi li me izvadio iz jame?«

»Izvadio sam te.«

»E, sad me zasmej.«

Zabrinu se drozd i stade misliti kako će lisicu zasmejati.

»Ja ću«, veli, »poleteti, a ti, lisice, idi za mnom.«

I tako drozd odlete u selo, slete na kapiju bogatog seljaka, a lisica leže ispod kapije. Drozd stade vikati:

»Ženo, ženo, donesi mi komad masla! Ženo, ženo, donesi mi komad masla!«

Tu iskočiše psi i rastrgoše lisicu.

Ja sam tamo bila, medovinu i vino pila, po usnama mi je teklo, ali niz grlo nije poteklo. Dadoše mi sivi kaftan; ja pošla, a gavrani lete i viču:

»Sivi kaftan, sivi kaftan!«

Meni se učini: 'Skinu kaftan', pa ga skidoh. Dadoše mi krasnu kapicu. Gavrani lete i viču: »Krasna kapica, krasna kapica!« Meni se učini: 'Kradena kapica', pa sam je skinula i bez svega ostala.

28. Lisica i tetreb

Jurila lisica po šumi i ugledala tetreba na drvetu pa mu kaže:

»Tetrebe, tetrebe! Ja sam u gradu bila.« »Bububu, bububu! Pa šta, bila pa bila.«

»Tetrebe, tetrebe! Ja sam naredbu dobila.« »Bububu, bububu! Pa šta, dobila pa dobila.« »Da vi, tetrebi, ne treba da sedite po stablima, već da šetate po zelenim lugovima.«

»Bububu, bubu! Pa šta, da šetamo, da šetamo.« »Tetrebe, ko to ide?« pita lija, čuvši konjski topot i pseći lavež. »Seljak.«

»A ko za njim ide?« »Ždrebe.«

»A kakav mu je rep?« »Kao kuka uvijen.« »E onda zbogom, tetrebe! Ja žurim kući.«

29. Lisica i detlić

Živeo detlić na hrastu, savio sebi gnezdašce, sneo tri jajca i izlegao tri mladunca. Navadila se kod njega lisica: kuc, kuc repinom po starome hrastu:

»Detliču, detliču! Siđi sa hrasta. Hoću da ga oborim.«

»Eh, lijo! Ne daš mi da izvedem ni jedno mladunče.«

»Ej, detliču! Baci mi ga, ja ću ga dati da kovač postane.«

Detlić joj ga baci, a ona, od žbuna do žbuna, od šume do šume, i pojede ga.

Opet ona dođe kod detlića i kuc, kuc repinom po starome hrastu.

»Detliču, detliču! Siđi sa hrasta, hoću da ga oborim.«

»Eh, lijo! Ne daš mi da izvedem ni jedno mladunče.«

»Ej, detliču! Baci mi ga, ja ću ga dati da obućar postane.«

Detlić joj ga baci, a ona, od žbuna do žbuna, od šume do šume, i pojede ga.

Opet ona dođe kod detlića i kuc, kuc repinom po sta

rome hrastu:

»Detliču, detliču! Siđi sahrasta, hoću da gaoborim.« »Eh, lijo! Ne daš mi da izvedem ni jedno mladunče.« »Ej, detliču! Baci ga ti meni, ja ću ga dati da krojač postane.«

Detlić joj ga baci, a ona od žbuna do žbuna, od šume do šume, i pojede ga.

30. Lisica i ždral

Sprijeteljila se lisica sa ždralom, čak su i kumovi postali.

Jednom lija naumila da počasti ždrala, i pozva ga u goste:

»Dodi, dragi moj kume, dođi! Želim da te ugostim!«

Ždral dođe na zakazanu gozbu, a lija nakuvala kaše od griza i razmazala je po tanjiru. Nudi ga i gosti:

»Probaj, kume, probaj, golubiću moj! Sama sam je spremila.«

Ždral hlop, hlop, počeo da lupa kljunom, lupao je, lupao, ali ništa nije uspeo da pojede. A Jija za to vreme kašu liže li, liže i tako je sve sama i pojela.

Kad sva kaša bi pojedena, lija reče:

»Ne zameri, dragi kume! Nemam te čime drugim počastiti.«

»Hvala ti, kumo, i na ovome! Dođi i ti kod mene u goste.«

Drugog dana dolazi lisica, a ždral spremio čorbu okrošku, nasuo u bokal sa uskim grlićem, stavio na sto i kaže:

»Jedi, kumice! Nemam čime drugim da te ugostim.«

Lija je počela da se vrti oko bokala, proba ovako, onako, pa ništa, liznula ga, onjušila, ali ništa nije dohvatila! Ne može da uvuče glavu u bokal. A ždral za to vreme kljuje li, kljuje, dok nije sve pojeo.

»Ne zameri, kumo! Nemam te čime drugim počastiti.«

Naljutila se lisica, a nadala se da će se za celu nedelju najesti, pa ode kući prazna želuca. Kako si uradio, tako će ti se i vratiti! Otada je i prijateljstvo lisice i ždrala prestalo.

31. Snežana i lisica

Bili starac i starica i imali unuku Snežanu. Krenule njene drugarice u šumu po jagode i pozvale je da ide sa njima. Starci zadugo nisu na to pristali, ali posle mnogih

molbi pustiše Snežanu, ali joj pripretiše da ne zaostaje za drugaricama. Idući po šumi i skupljajući jagode od drveta do drveta, od žbuna do žbuna Snežana zaostade za svojim drugaricama. One su je dozivale, dozivale, ali Snežana ih nije čula. Već se bilo smrklo i drugarice odoše kući. Snežana se, videći da je ostala sama, pope na drvo i počne gorko da plače i nariče:

»Jao, jao, Snežanice, jao, jao, golubice! Imali deda i baba unuku Snežanu; devojke je u šumu namamile, namamile i ostavile.«

Ide medved i pita:

»Zašto ti, Snežana, placeš?«

»Kako da ne plačem, čika medo? Baba i deda imaju samo mene, unuku Snežanu; mene su devojke u šumu namamile, namamile i ostavile.«

»Siđi, ja ću te odneti.«

»Neću ja se tebe bojim, poješćeš me!«

Medved ode. Ona opet počne da plače i nariče:

»Jao, jao, Snežanice, jao, jao, golubice!...«

Ide vuk i pita:

»Zašto ti, Snežana, placeš?«

Ona mu reče isto što i medvedu.

»Siđi, ja ću te odneti.«

»Neću, ja se tebe bojim, poješćeš me!«

Vuk ode, a Snežana opet počne da plače i nariče:

»Jao, jao, Snežanice, jao, jao, golubice!...«

Ide lisica i pita:

»Zašto ti, Snežana, placeš?«

»Kako, lijo, da ne plačem! Mene su devojke u šumu namamile, namamile i ostavile.«

»Siđi, ja ću te odneti.«

Snežana siđe, sede na leđa lisici, a ova pojuri s njom;

kad je stigla pred kuću, lisica stade repom da udara na vratnice.

»Ko je tamo?«

Lisica odgovori da je to ona starcu i starici donela njihovu unuku Snežanu.

»Eh ti, mila naša i premila. Te ovakava, te onakva. Uđi nam u kolibu. Ah, gde da te posadimo da sedneš, čime da ugostimo?«

Prineše joj mleka, jaja, sira i stadoše da čašćavaju lisicu za njenu uslugu. A lisica im ište da joj za nagradu daju kokošku, pa da je puste da ide dalje. Starci se oprostiše s lisicom pa u jednu vreću staviše kokošku, a u drugu psa i odneše za njom na dogovoreno mesto. Pustiše kokošku i tek što se lisica baci za njom, pustiše i psa. A lisica, kad opazi psa, uteče pravo u šumu, te tako i ode.

32. Lisica i rak

Lisica i rak stajali i ovako se razgovarali. Lisica veli raku:

»Hajde da se utrkujemo.«

Rak će nato:

»Dobro, lijo, hajdemo!«

Počeli su da se utrkuju. Tek što je lisica krenula da trči, rak joj se zakači za rep. Sve dok lija nije stigla do mesta, rak se nije otkao. Kada se lija okrenula da pogleda, mahnu repom, a rak se otkao i reče:
»Ja te već davno čekam ovde.«

33. Hlepčić

Bili starac i starica. Starac zamoli staricu: »Ispeci, starice, hlepčić.« »Od čega da ga ispečem? Nemam brašna.« »Eh, starice! Idi u ambar, po sanduku izgrebi, po naćvama pometi i tako će se brašna nakupiti.«

Uzela baba perce, po sanduku izgrebla, po naćvama pomela i nakupila pregršt, dve brašna. Zamesila pavla kom, ispekla na maslu i stavila na prozor da se dobro ohladi.

Hlepčić tu ležao, ležao pa se odjednom otkotrljao — s prozora na klupu, s klupe na pod, po podu prema vratima, pa preskočio preko praga u trem, iz trema na dok sat, sa doksata u dvorište, iz dvorišta za kapiju dalje i dalje.

Kotrlja se hlepčić putem; sreće ga zec: »Hlepčiću, hlepčiću! Ja ću te pojesti.«

»Nećeš me pojesti, razroki zeko! Ja ću ti pesmu spevati«, reče hlepčić i zapeva:

»Po sanduku sam greben,

Po naćvama meten,

S pavlakom umešen,

A na maslu pečen,

Na prozoru hladjen;

Dedi sam pobegao,

Babi sam pobegao,

I tebi ću, zeče, ja lako pobeći!«

I otkotrlja se dalje; zec i ne vide kud se dede!... Kotrlja se hlepčić; sreće ga vuk:

»Hlepčiću, hlepčiću! Ja ću te pojesti!« »Nećeš, nećeš ti mene pojesti, suri vuče! Ja ću ti pesmicu spevati:

Po sanduku sam greben,

Po naćvama meten,

S pavlakom umešen,

A na maslu pečen,

Na prozoru hladjen;

Dedi sam pobegao,

Babi sam pobegao,

Zecu sam pobegao,

I tebi ću, vuče, ja lako pobeći!«

I otkotrlja se dalje; vuk i ne vide kud se dede!... Kotrlja se hlepčić; sreće ga medved:

»Hlepčiću, hlepčiću! Ja ću te pojesti!« »Gde ti, trapavko, da me pojedješ?«

Po sanduku sam greben,

Po naćvama meten,

S pavlakom umešen,

A na maslu pečen,

Na prozoru hladjen;
 Dedi sam pobegao,
 Babi sam pobegao,
 Zecu sam pobegao,
 Vuku sam pobegao,
 I tebi ću, medo, ja lako pobeći!
 I nastavi da se kotrlja; medved i ne vide kud se dede!...
 Kotrlja se, kotrlja hlepčić; sretne ga lisica: »Zdravo, hlepčiću! Kako si lep!« A hlepčić zapeva:
 »Po sanduku sam greben,
 Po načvama meten,
 S pavlakom umešen,
 A na maslu pečen,
 Na prozoru hladjen;
 Dedi sam pobegao,
 Babi sam pobegao,
 Zecu sam pobegao,
 Vuku sam pobegao,
 Medvedu sam pobegao,
 I tebi ću lijo, pogotovu pobeći!«
 »Kakva divna pesmica!« reče lisica. »Ali ja sam, hlepčiću, ostarela, slabo čujem; sedni mi na njušku i otpevaj još jednom glasnije.«
 Hlepčić skoči lisici na njušku i zapeva istu pesmu.
 »Hvala ti, hlepčiću! Divna je pesmica! Rado bih je još jednom čula! Sedni mi na jezik pa je otpevaj poslednji put«, reče lisica i isplazi jezik; hlepčić glupačić skoči na njen jezik, a lisica — am! i pojede ga.

34—36. Mačak, petao i lisica

34.

Bio starac i imao mačka i petla. Starac ode u šumu za poslom, mačak mu odnese da jede, a petla ostaviše da čuva kuću. Uto dođe lisica.

»Kukuriku, petle«, Pozlaćene kreste! Izviri kroz prozor van, Da ti zrno graška dam.«

Tako je lisica pevala sedeći pod prozorom. Petao otvori prozorče i provuče glavu da pogleda ko to tamo peva. Lisica cap — petla u kandže i ponese ga. Petao povika:

»Odnese me lija, odnese petla iza tamnih gora, u krajeve daleke, u zemlje tuđinske, daleko, daleko, iza trideset zemalja, čak u trideseto carstvo. Marko Markoviću, spasi me!«

Mačak u polju ču petlov glas, baci se u poteru, stiže lisicu, ote petla i donese kući.

»Pazi Peća petliću«, reče mu mačak, »ne izviri kroz prozor, ne veruj lisici; ona će te pojesti, ni košćice ti neće ostaviti.«

Starac opet ode u šumu za poslom, a mačak mu odnese da jede. Odlazeći, starac naredi petlu da čuva kuću i da ne izviruje kroz prozor. A lisica je sve to pratila, htela je ona poštopoto da pojede petlića; prišunjala se kolibi i zapevala:

»Kukuriku, petle, Pozlaćene kreste! Virni kroz prozor van, Da ti slatkog graška, I drugog zrnjevlja dam.«

Petao je hodao po kolibi i ćutao. Lisica je ponovo zapevala pesmicu i ubacila kroz prozor zrno graška.

Petao pojede zrno i reče:

»Nećeš ti, lijo, mene prevariti! Ti hoćeš da me pojedeš, ni košćice da ostaviš.«

»Ama kakvi, Peća petliću! Zar ja da pojedem tebe! Ja bih htela samo da ti dodeš kod mene da te ugostim, da

vidiš gde ja život provodim i u kakvom se dobru nalazim!« i ponovo zapeva:

»Kukuriku, petle, Pozlaćene kreste, Namalane glave! Virni kroz prozor van, Dadoh zrno graška, Pa još zrna da ti dam.«

Samo što je petao izvirio kroz prozor, lisica ga kandžama zgrabi. Petao iz sveg glasa zakuka:

»Odnese me lisica, odnese petla iza tamnih gora, iza borovih šuma, po strmim obalama i visokim gorama; hoće lisica da me pojede, neće mi ni košćice ostaviti!«

Mačak ga u polju čuo, bacio se u poteru, oteo petla i doneo kući:

»Zar ti nisam rekao: ne otvaraj prozor, ne izviruj kroz prozor, lisica će te pojesti, neće ti ni košćice ostaviti. Pazi i poslušaj me! Mi ćemo sutra još dalje otići.«

I tako, opet starac ode za poslom, a mačak mu odnese hleba da jede. Lisica se prikrala pod prozor, istu onu pesmu zapevala; tri puta je otpevala, a petao sve ćuti. Lisica reče:

»Sta je to, kao da je Peća onemeo!«

»Nije, lijo; nećeš ti mene prevariti, neću kroz prozor proviriti.«

Lisica baci kroz prozor zrno graška i pšenice i opet zapeva:

»Kukuriku, petle, Pozlaćene kreste, Namalane glave!

Izviri kroz prozor, Pa pogledaj moj dvor, Tu u svakom uglu Pšenice čitavo blago, Jedi koliko ti drago!«

Zatim nastavi:

»Samo da ti je videti, Peća, kakvog blaga ja sve nemam! Hajde, pojavi se, Peća!

Nemoj da veruješ mačku. Da sam htela da te pojedem, ja bih te već odavno

pojela; zar ne vidiš, ja tebe volim, ja hoću svet da ti pokažem, da te pameti

naučim, kako se živi da ti pokažem. Ta hajde, pojavi se, Peća, evo, ja ću se za

ugao sakriti!« i pritaji se bliže uza zid. Petao skoči na klupu i izdaleka gleda; hteo je da sazna je li lisica otišla. Samo što izbaci glavu kroz prozor, a lisica njega u kandže i povuče.

Petao je zapevao istu onu pesmu, ali ga mačak nije čuo. Lisica odnese petla u jelovu šumu i pojede, samo mu rep i perje raznese vetar. Kada su starac i mačak došli kući, ne nađoše petla. Tugovali su nekoliko za njim, a onda rekoše:

»Eto kako prođe onaj ko ne sluša!«

35.

Bili mačak i ovan pa imali petla.

Pošli oni jednom da skidaju liku s drveta, a lisica se prikrala pod prozor i veli petlu:

»Petliču, petliču, Zlatni češljicu, Namalana glavice!
Evo ti slatke pogačice. Kraj Karpova dvora, Stoji strma gora. Tamo te sanke čekaju Što se same spuštaju!«
Petao izviri i ona ga odnese. Stade on uz put da viče:
»Mačku i ovne! Odnese me lisica čak iza visokih gora, iza tamnih šuma.«
Oni ga čuše, povратиše se i izbaviše petla.
Drugog dana mu vele:
»Pazi, ako dođe lisica — ne izviruj!«
Došla lisica i opet zapevala onu istu pesmu; petao izviri i ona ga odnese. Mačak i ovan su ga opet izbavili.
Trećega dana mu vele:
»Pazi, ne izviruj kroz prozor; mi ćemo ovoga puta daleko otići i nećemo te čuti kad budeš zapomagao.«
Došla lisica i zapevala tako umilnim glasom da petao nije mogao izdržati — proviri; ona ga zgrabi i odnese kući. On je uz put vikao, zapomagao, ali ništa — nisu ga čuli ni mačak ni ovan. Kad su došli kući, videše da nema petla!
Napraviše gusle, zapeše tanke strune i krenuše da izbave petla.
Lisica je imala sedam kćeri. Mačak i ovan stadoše pod prozor i zasviraše:
»Drn, drn, gusle tankih struna! Bila jedna krasna lisica i živela u svom zlatnom gnezdu; imala je sedam kćeri: prva se zvala Strašilo, druga Podstrašilo, treća Dajčun, četvrta Bacimotku, peta Zatvoricev, šesta Razgorivatru, sedma Pecipirogel!«
Lisica reče:
»Idi, Strašilo, vidi ko to tako lepo peva?«
Strašilo izađe, a oni nju po čelu tresnuše i u korpu strpaše. Tako su pohvatali sve lisičine kćeri. Na kraju izađe i lisica. Oni i nju po čelu tresnuše i u korpu strpaše; udoše u kolibu, uzeše još živog petla, pa se vratiše kući i nastaviše zajedno da žive.

36. Živeli mačak i petao. Pošao mačak u šumu po liku i veli petlu:
»Ako dođe lisica i stane te u goste zvati, ne promalaj glavu jer će te odneti.«
Dođe lisica i stade ga u goste zvati govoreći:
»Petliču, petliču! Pođi sa mnom na gumno da jabuke zlatne kotrljamo.«
On proviri, a ona ga odnese. Stade on dozivati:
»Macane, macane! Odnese me lija iza strmih gora, iza sinjeg mora.«
Čub mačak, došao i izbavio petla od lisice. Pošao opet mačak po liku i opet naređuje:
»Ako dođe lisica i stane te u goste zvati, ne promalaj glavu jer će te opet odneti.«
Dode lisica i stade ga opet zvati. Petao proviri i ona ga odnese. On opet stade dozivati:
»Macane, macane! Odnese me lija iza strmih gora, iza sinjeg mora!«
Čuo mačak, došao i opet izbavio petla. Mačak naumio da opet ide po liku i veli:
»Čuj, ovoga puta ću daleko otići. Ako dođe lisica i stane te opet u goste zvati, ne promalaj glavu jer će te odneti, a ja te neću čuti kad budeš vikao.«
Mačak ode, a lisica dođe i stade opet dozivati. Petao

izviri i lisica ga opet odnese. Petao stade vikati. Vikao je, vikao, alinepomaže—nemamačka. Lisicajedonela petla kući i namerila da ga ispeče. Uto dotrča mačak, pokuca repom u prozor i vikne.

»Lijo! Neka sreća prati i tebe i tvoje potomke: jednog sina Dimešu, drugoga Remešu, jednu kćer Čučilku, drugu Pačučilku, treću Motkicu i četvrtu Čunicu!« Stadoše izlaziti jedno za drugim lisičina deca, a mačak ih sve pokla. Na kraju izađe i lisica, on i nju ubi i izbavi petla od sigurne smrti. Vратише se oba kući i nastaviše da žive u dobru i izobilju.

37—40. Mačak i lisica

37. Bio jednom jedan seljak i imao mačka, ali je bio on velika štetočina — prava nesreća! Dosadio seljaku. Seljak mislio, pa smislio — uze mačka, stavi u vreću, zaveza i odnese u šumu. Donese ga i baci neka u šumi crkne! Mačak je lutao, lutao i nabasao na kolibu u kojoj je živio šumar. Popeo se pod krov i legao da se odmori. Kad ogladni — poći će u šumu da lovi ptice i miševе, naješće se i opet na tavan, živeće kao bubreg u loju!

I tako jednom ode mačak u šetnju, kad eto ti lisice njemu u susret; vide mačka i začudi se: 'Koliko godina živim u šumi, a takvu zver još nisam videla'. Pokloni se mačku i upita ga:

»Reci mi, dobar delijo, ko si ti, kojim dobrom si došao ovamo i kako te po rmenu zovu?«

A mačak nakostreši dlaku i reče:

»Mene su iz sibirskih šuma poslali ovamo za seoskog kmeta, a zovem se Marko Ivanovič.«

»Ah, Marko Ivanoviču«, reče lisica, »nisam znala za tebe, nisam čula; e pa, hajde kod mene u goste.«

Mačak ode kod lisice; ona ga uvede u svoju jazbinu, stade da gosti raznom divljači, a pri tom ga zapitkuje:

»Jesi li, Marko Ivanoviču, oženjen ili si još momak?«

»Momak«, odgovori mačak.

»A ja sam lisica devica, uzmi me za ženu.«

Mačak pristade i tada nastala veliko slavlje i veselje.

Sledećeg dana ode lisica da traži hranu i nabavi sve što je potrebno za život sa mladim mužem, a mačak ostade kod kuće. Juri lisica, kad eto ide vuk; sretne je i počе da joj se udvara:

»Gde si se, kumo, izgubila? Sve smo jazbine pretražili, a tebe nigde nema.«

»Pusti me, budalo! Nemoj da mi se udvaraš! Ja sam ranije bila lisica devica, a sada sam udata žena.«

»Za koga si se udala, Lizaveta Ivanovna?«

»Zar nisi čuo da su nam iz sibirskih šuma poslali seoskog kmeta, Marka Ivanoviča? Ja sam sada kmetova žena.«

»Ne, nisam čuo, Lizaveta Ivanovna. Mogu li da ga vidim?«

»U! Moj Marko Ivanovič je tako ljut; samo ako mu neko nije po volji, on ga odmah izjede! Nego ti mene poslušaj, spremi jednog ovna i donesi mu na poklon; ovna ostavi, a ti se sakrij da te ne vidi, inače, brale, loše ćeš proći!«

Vuk odjuri po ovna.

Ide lisica, kad eto ti medveda, sretne je i poče da joj se udvara.

»Što me ti, budalo, krivonogi Miška, zadevaš? Ja sam ranije bila lisica devica, a sada sam udata žena.«

»Za koga si se, Lizaveta Ivanovna, udala?«

»Pa za onoga što su nam ga poslali iz sibirskih šuma za seoskog kmeta, zove se Marko Ivanović, za njega sam se udala.«

»A mogu li da ga vidim, Lizaveta Ivanovna?«

»U! Moj Marko Ivanović je tako ljut; samo ako mu neko nije po volji, on ga odmah izjede. Nego ti hajde, spremi jednog bika pa mu donesi na poklon; vuk će ovna da donese. Ali pazi, bika ostavi, a ti se sakrij da te Marko Ivanović ne vidi, inače, brale, loše ćeš proći.«

Medved odjuri po bika.

Doneo vuk ovna, oderao mu kožu i stao pa se misli; pogleda — kad i medved vuče bika:

»Zdravo, brate Mihailo Ivaniču!«

»Zdravo, brate Levone!«

»Nisi video lisicu i muža joj?«

»Nisam, brate, ali jedva čekam.«

»Pa idi, zovi ih.«

»Neću ja, Mihailo Ivaniču! Idi ti, ti si hrabriji od mene.«

»Neću ni ja, brate Levone.«

Odjednom ugledaše zeca. Medved se razvika na njega:

»Dodi ovamo, razroki vraže!«

Zec se uplaši i dotrča:

»Slušaj, razroki obešenjače, znaš li gde živi lisica?«

»Znam, Mihailo Ivaniču.«

»Idi odmah i reci joj da su Mihailo Ivanič i brat mu Levon Ivanič već odavno spremni i da je čekaju da dođe s mužem; spremili su im na poklon ovna i bika.«

Zec pojuri lisici koliko ga noge nose. A medved i vuk stadoše razmišljati gde da se sakriju. Medved reče:

»Ja ću se popeti na bor.«

»A šta ja da radim? Gde da se sakrijem?« pita ga vuk. »Ta, ja se nikako ne mogu popeti na drvo, Mihailo Ivaniču! Sakrij me, molim te, negde, pomogni u nevolji.« Medved ga sakri u žbun i pokri suvim lišćem, a sam se pope na bor, i to na sam vrh, i poče da osmatra ne ide li mačak Marko sa lisicom.

Zec je u međuvremenu stigao do lisičine jazbine, pokucao i rekao lisici:

»Mihailo Ivanič i brat mu Levon Ivanič su me poslali da ti kažem da su oni odavno već spremni, da te čekaju da dođeš s mužem i da žele da vam poklone bika i ovna.«

»Idi ti, krivonogi! Sad ćemo i mi.«

I eto, idu mačak i lisica. Medved ih spazio pa govori vuku.

»Evo, brate Levone Ivaniču, ide lisica s mužem. Kako je on mali!«

Dode mačak i odmah se baci na bika, dlaka mu se samo kostreši, poče da kida meso i zubima i šapama, a sve mrnjauče, kao da se ljuti:

»Malo je, malo je!«

A medved reče:

»Mali, ali je proždrljiv! Nas četvoro ne bi toliko pojeli, a njemu jednome je i to malo. Kako je krenuo, i nas će pojesti!«

Hteo je i vuk da vidi Marka Ivanovića, ali ne može da gleda od lišća! Poče da razmiče ispred očiju lišće, a mačak ču kako nešto šuška pa pomisli da je miš, skoči i pravo na vuka i zakači ga noktima po njušci. Vuk đipi pa pobeže koliko ga noge nose, i nestade. A mačak se i sam prepade, pa pravo na drvo gde je bio medved.

'Eto ti sad', pomisli medved, 'video me je.' Da se spusti niz drvo, nije imao vremena, i on, uzdajući se u boga, tako tresnu s drveta na zemlju da umalo nije bubrege odbio, skoči pa poče da beži glavom bez obzira. Lisica povika za njim: »Pokazaće vam on! Samo pričekajte!« Od tog vremena sve su se zveri počele bojati mačka; a mačak i lisica su se snabdeli mesom za čitavu zimu i živeli su u zdravlju i veselju. I sad još žive i traju i u svemu uživaju.

38. Bili starac i starica. Nisu imali ni sina, ni kćeri, s njima beše samo jedan sivi mačak. On ih je hranio i pojo, donosio im kunice i veverice, leštarke, tetrebove i razne druge zverčice. Prošlo vreme, i sivi mačak iznemogao od starosti. Starica reče starcu:

»Zašto da mi, starče, držimo mačka? Samo da nam mesto na peći zauzima!«

»A kud ću s njim?«

»Stavi ga u torbu i odnesi u zabran, neka tamo crkne.«

Starac odnese. Ostao mačak u zabranu, gladovao dan, dva i tri, pa stade plakati. Ide lisica i pita mačka:

»Zašto plačeš, Marko Ivanoviću?«

»Ah, lisice, kako da ne plačem? Živeo sam kod starca i starice, hranio ih i pojo pa sada kad sam ostareo, oni su me oterali.«

A lisica mu veli:

»Hajde, Marko Ivanoviću, da se uzmemo!«

»Gde ja da se ženim? Samo da mi je da sklonim glavu; a ti, sigurno, imaš i decu, treba njih hraniti.«

»Ne brini, prehranićemo se nekako.«

I tako se lisica udade za Marka Ivanića.

Prolazili jednom medved i zec pokraj lisičine jazbine. Ugleda ih lisica, pa povika:

»Ah ti, debelonogi medvede, i ti, zrikavi zeče! Dok sam bila udovica, niko od vas da katkad prode kraj moje jazbine, a otkako sam se udala, svaki dan se motate ovuda; gle, kako ste samo put utabali! Pripazite se da vas Marko Ivanović za šiju ne uhvati!«

Idući putem medved veli zecu:

»Kakav li je, brate, taj njen muž Marko Ivanović? Valjda nije veći od mene?«

A zec će:

»A valjda nije brži od mene? Hajdemo sutra da ga vidimo!«

Dođoše sutradan ispred lisičine jazbine i ugledaše mačka kako glode čitav čerek bika, glode a sve frkće:

»Malo je, malo!«

»Vidiš, brate«, medved će zecu, »da nam se zlo sprema. Ta, Marko stalno govori: malo je, malo! No hajde da se mi sakrijemo. Ti se zavuci ispod suvog granja, a ja ću se popeti na drvo.«

Tek što je svaki zauzeo svoje mesto, ispod granja istrči miš. Mačak ga opazi i baci se za njim u granje. Zec se prepade i naže da beži, a medved, kad je čuo neko komešanje, htede da se okrene, ali od straha pade s drveta i usmrti se. Lisica i mačak i dandanji živuckaju i medveda glockaju.

39. U nekakvom carstvu, tamo u nekoj državi živeo u gustim šumama moćan mačak. A medved, vuk, jelen, lisica i zec se sastadoše da večaju kako da moćnoga, silnoga mačka kod sebe na gozbu pozovu. Naspremali su bili raznih đakonija, ali nikako da se dogovore ko će poći da pozove mačka.

»Idi ti, medvede!«

Medved se stade izgovarati:

»Ja sam sav kosmat i krivonog, kako ću ja? Neka ide vuk!«

A vuk kaže:

»Ja za to nisam umešan, neće on mene poslušati; bolje da pođe jelen!«

Ali ni jelen ne pristaje:

»Ja kakav sam plašljiv i strašljiv, neću umeti reč da izustim, može me mačak zbog toga pojesti. Idi ti, pametnice«, reče lisici, »ti si em lepa, em snalažljiva.«

»Ja imam dugačak rep i ne mogu brzo da trčim, neka ide zec!« odgovori lisica.

Tu svi navališe na zeca:

»Idi, zrikavi! Ne boj se. Ti si okretan i brzog; ako te napadne, ti ćeš lako od njega pobeći.«

Zec nemade kud — odjuri mačku. Kad je stigao, poklonio mu se do crne zemlje i pozvao ga na gozbu i razgovor. Izgovorio je sve što su mu rekli, okrenuo se i pojurio natrag iz sve snage. Kad se vratio kod svojih prijatelja, reče:

»Ala sam se nahvatao straha! A kakav je mačak: sav mrk, dlaka mu nakostrešena, a rep mu se po zemlji vuče!«

Tu se zveri počеше kriti, ko je kuda stigao: medved se

popeo na drvo, vuk se sakrio iza grma, lisica se zarila u zemlju, a jelen i zec pobegoše kud ih noge nose... Kraj je isti kao u prethodnoj bajci.

40. Udala se lisica za Marka Ivaniča. Jednom je otišla da nabavi nešto mužu da jede. Lovila je, lovila i ulovila patku. Nosi patku kući kad je srete divlji vepar.

»Stani, lisice!« reče. »Daj mi patku.«

»Ne dam.«

»Onda ću je sam uzeti.«

»A ja ću reći Marku Ivaniču i on će te usmrtiti!«

'Kakva li je to zverka?' pomisli divlji vepar i produži dalje svojim putem. Lisica nastavi da juri. Odjednom je presrete medved.

»Kuda, lisice, juriš, kome patku носиš? Daj je meni.«

»Bolje ti je da odstupiš, jer ako te kažem Marku Ivaniču, taj će te smrti predati!«

Medved se uplaši i krenu svojim putem.

Lisica opet nastavi da juru Srete je vuk.

»Daj mi«, veli, »patku!«

»Ma šta kažeš! A ako te ja kažem Marku Ivaniču, on će tebe pojesti?!«

Vuk se prepade i krene svojim putem, a lisica odjuri kući.

Sastaše se divlji vepar, medved i vuk i stadoše misliti i hagađati kakva je to zverka Marko Ivanič; nikada je do sada nisu videli, niti je nje bilo u šumama! Odlučiše da prirede veliku gozbu i da pozovu Marka Ivaniča u goste. Pripremiše sve što je potrebno.

»E, sada«, vele, »ko će poći po Marka?« i odrediše da ide vuk. Vuk se spremi, odjuri i dođe pred lisičju jazbinu. A tamo, mačak proviruje iz rupe, brkovi mu nakostrešeni, a oči samo svetle. Tresući se od straha, vuk se duboko pokloni mačku, čestita mu mladu nevestu i pozva ga u goste. Mačak samo sedi i prede. 'Uh, što je ljut', pomisli vuk i ne zna kud da se dene, kako da strugne... Vratio se i rekao divljem vepru i medvedu:

»Ah, kako je strašan Marko Ivanič. Oči mu samo kao munje gore. Kad me je pogledao, sav sam pretrnuo od straha...«

Uplašiš se svi i posakrivaše: medved se pope na drvo, divlji vepar se uvali u blato, a vuk se zavuče u stog sena...

41—44. Preplašeni medved i vukovi

41.

Bili starac i starica i imali mačka i ovna. Starica skupljala pavlaku da maslo pravi, a mačak se privuče i — štetu babi napravi.

»Starče«, reče starica, »kod nas u podrumu nešto mi nije kako treba.«

»Moraš pogledati«, reče starac, »da neko slučajno ne ulazi tamo.«

I tako starica ode u podrum, i ima šta da vidi: mačak šapom skinuo s lonca poklopac i liže pavlaku. Ona istera mačka iz podruma i pođe u kuću, a mačak se pre nje uvuče i sakri se u ćošak na peći.

»Domaćine!« reče starica. »Mi nismo verovali da mačak švrlja i pravi štetu, a on je baš taj. Hajde da ga ubijemo!«

Mačak ču ovaj razgovor pa skoči sa peći i odjuri trkom kod ovna u staju i počeo da ga laže:

»Brate ovne! Sutra će mene da ubiju, a tebe da zakolju.«

Tako se oni dogovoriše da noću oba pobegnu od gazde.

»A kako ćemo«, pita ovan. »I ja bih hteo da pokažem, kao i ti, pete, ali staja je zatvorena.«

»Ne brini.«

I istog trena mačak se pope na vrata, smaknu šapom užu sa eksera i pusti ovna. Idu oni putem, kad naiđoše na vučju glavu. Uzeše je i nastaviše da idu dalje. Išli su tako, išli, pa ugledaše kako daleko u šumi gori vatra i pojuriše pravo tamo. Priđoše, kad tamo — oko vatre greje se dvanaest vukova.

»Bog vam pomogao, vukovi!«

»Dobro došli, mačore i ovne!«

»A šta ćemo mi večerati, brate?« upita ovan mačka.

»Pa, dvanaest vučjih glava! Idi i izaberi jednu pomasniju.«

Ovan ode iza grma, diže uvis onu vučju glavu što su bili našli na putu i zapita:

»Hoćemo li ovu, brate mačku?«

»Ne, ne tu, izaberi neku bolju.«

Ovan opet podiže onu istu glavu i opet zapita:

»A ovu?«

Vuci se tako prepadoše i najradije bi pobegli, ali ne smeju dok ne pitaju. Četiri vuka stadoše da mole mačka i ovna:

»Pustite nas da idemo po drva. Mi ćemo vam ih doneti.«

I odoše. Ostalih osam vukova se tad još više prepa doše od mačka i ovna: kad su mogli da pojedu dvanaest, onda će pogotovu pojesti njih osam. Još četvorica počеше da mole da ih pusti da odu da donesu vodu.

Mačak ih pusti:

»Idite, ali se brzo vratite!«

Preostala četiri vuka zamoliše da njih puste da potraže one prve vukove — zašto li se ne vraćaju? Mačak ih pusti i još strožije naredi da se što pre vrate natrag; a, u stvari, njemu i ovnu mило što su svi otišli.

Vukovi se sakupiše u šumi i zajedno krenuše dalje. Srete ih medved Mihailo Ivanovič.

»Da nisi ti, Mihailo Ivanoviču«, pitaju vukovi, »čuo da su mačak i ovan pojeli dvanaest vukova?«

»Ne, momci, nisam čuo.«

»A mi smo videli takvog mačka i ovna.«

»Momci, kako bih ja mogao da vidim te što su toliko hrabri?«

»E, Mihailo Ivanoviču, pa taj mačak je tako žestok da mu se ne sme ni prići; dok trepneš, ni komad s komadom od tebe ne ostade! Badava to što smo brži od pasa i zečeva, ovde nam to ništa ne pomaže. Nego, bolje da ih mi pozovemo na ručak.« Stadoše da nagovaraju lisicu:

»Idi pa pozovi mačka i ovna.«

Lisica počе da se izgovara:

»Ja, kko sam brza, nisam spretna; bojim se da me ne pojedu!«

»Idi!«

Nije bilo druge, i lisica poteci za mačkom i ovnom. Vratila se nazad i kaže:

»Obećali su da će doći. Jao, Mihailo Ivanoviču, kako je mačak ljutit! Seo na panj a sve ga kida kandžama; to

on za nas oštri svoje noževe! A tek kako je one oči iskolačio!...«

Prepade se medved i odmah posla jednog vuka da stražari sa jednog visokog panja; stavi mu u šapu maramu i naredi:

»Cim ugledaš mačka i ovna, mahniti maramom, a mi ćemo poći da ih sretnemo.« Počeli su da pripremaju ručak. Četiri vuka dovukoše četiri krave, a za kuvara medved postavi puhača.

Krenuše mačak i ovan u goste; kad su primetili stražara, dosetiše se o čemu se radi, pa se dogovore:

»Ja ću se«, reče mačak, »privući tiho po travi i sešću uz sam panj naspram vukove njuške, a ti se, brate ovne, zaleti i iz sve snage ga raspali čelom!«

Ovan se zalete, udari svom snagom i obori vuka, a mačak mu se baci pravo na njušku i izgreba ga do krvi noktima. Kad videše to medved i vukovi, počеше među sobom da razgovaraju.

»Videste li, momci, kako skočiše mačak i ovan! Kad su uspeli vuka Jevstifejku da obore i unakaze sa onako visokog panja, kako ćemo se tek mi sa zemlje moći odupreti! Da znate, nije njima do našega ručka, nisu oni došli da se ugoste već da nas osramote. Zar ne bi bilo bolje, braćo, da se sakrijemo?«

Vukovi se razbežaše po šumi, medved se uspena na bor, puhač se sakri u rupu, a lisica se zavuče pod trupinu. Mačak i ovan navališe na pripremljeno jelo. Mačak jede i stalno frkće:

»Malo je, malo!«

Odjednom se okrenu nazad pa kad ugleda kako iz rupe viri puhačev rep, uplaši se i strče na bor.

Medved se ustraši od mačka i pravo s bora tresnu na zemlju pa umalo ne pridavi lisicu ispod trupine. Pobeže medved, pobeže lisica.

»Izgleda mi, kume, da si se ugruvao?« upita lisica.

»Ne, kumo, da nisam skočio, mačak bi me već pojeo!«

42.

Ziveli u jednom dvorištu jarac i ovan. Lepo su se slagali: ako bi imali naviljak sena, delili su ga popola, a ako bi trebalo da neko izvuce deblji kraj — onda je to samo bio mačor Vaska. On je bio takav lopov i razbojnik; stalno se motao tamoamo vešto, a kad je slabo poklopljeno nešto na to ga navede njegov njuh, onda on lepo napuni trbuh.

Jednom leže jarac i ovan i razgovaraju među sobom; kad odjednom, pred njima se stvori mačak mjaukalo, sivo čelence, ide i žalosno plače. Jarac i ovan ga pitaju:

»Mačore, mačence, sivo čelence! Zašto plačeš i na tri noge skakućeš?«

»Kako da ne plačem? Bila me je stara baba, bila, bila, uši mi je isčupala, noge mi je polomila, a još mi je i omču na vrat namicala.«

»A šta si skrivio, kad si tako nastradao?«

»Eh, nastradao sam zato što se nisam uzdržao no sam pavlaku polizao.«

I opet zaplaka mačak mjaukalo.

»Mačore, mačence, sivočelence! Azaštosadplačeš?«

»Kako da ne plačem? Baba me je bila, a sve govorila: 'Zet će mi doći, gde ću pavlaku naći? Moraću da zakoljem jarca i ovna!«

Zadrečase jarac i ovan:

»Ah, ti sivi mačore, nerazumni stvore! Ti si kriv za našu pogibiju! Sad ćemo te izbosti!«

Tu mjaukalo prizna svoju krivicu i zamoli da mu oprostite. Oni mu oprostiše i stadoše utroje misliti: šta i kako da urade?

»Reci mi, srednji brate ovne«, upita mjaukalo, »je li ti tvrdo čelo: probaj o vrata!«

Zalete se ovan, lupi čelom o vrata — vrata se zatresoše, ali se ne otvoriše. Podiže se tad najstariji brat, jarac nevaljalac, zalete se, udari u vrata — i ona se raskriliše širom.

Kao stub prašina se podigla, a trava po zemlji plegla — to beže jarac i ovan, a za njima poskakuje na tri noge mačence sivo čelence. Umorio se mačak pa stade moliti svoje pobratime:

»O vi, najstariji i srednji brate! Ne ostavljajte najmlađega brata zverima na milost i nemilost!«

Jarac ga poduhvati, stavi na leđa pa nastaviše da beže po planinama i dolinama i peščanim uvalama. Dugo su tako bežali, i dan i noć, dok nisu sasvim posustali.

Uto dođoše do strme strmine, krševite planine; pod tom strminom pokošeno

polje, a na tom polju stogovi sena kao grad veliki stoje. Zaustaviše se jarac, ovan i mačak da se odmore. A noć je bila jesenja, hladna.

Kako da vatru nalože? brinu se i misle jarac i ovan. A mjaukalo već navukao suve kore brezove, uhvatio jarca za rogove i naredio mu da se čelom sa ovnom sudari. Sudariše se jarac i ovan jako, ali tako da im se varnice iz očiju prosuše, a šušanj od breze samo planu.

»Dobro je bilo«, izusti sivi mačak, »sad ćemo se ogrejati«, i samo što to reče — zapali stog sena.

Taman oni seli da se ogreju, kad eto ide nezvani gost — medved brundalo, Mihailo Ivanović.

»Pustite me«, veli, »da se ugrejem i odmorim: neka me slabost uhvatila!«

|

»Dobro došao, brundalo medvede, jedan mravojede! Odakle ideš, brate?«

»Išao sam u pčelinjak i tamo se dohvatio sa seljacima; od toga mi se ova slabost uhvatila; idem lisici da me poleći.«

I tako stadoše učetvoro da provode mrklu noć: medved pod stogom, mjaukalo na stogu, a jarac i ovan pokraj vatre. Ide sedam surih vukova, a osmi beo, i pravo na stog.

»Pih! Fuj!« veli beli vuk, »Neruski se zadah oseća. Ko li je to ovde? Hajde da snagu okušamo!«

Zablejaše strašno jarac i ovan, a mačak ovako prozbori:

»Ah ti, beli vuče, vukovima kneže! Ne ljuti našeg najstarijeg brata; a on je srdit, da te bog sačuva! Samo li se razbesni, znaj da nikom dobro neće biti. Ali ne vidiš kakva mu je brada: u njoj je sva njegova snaga; bradom on zveri ubija, a rogovima samo kožu skida. Bolje da lepo pridete i, kao, zamolite: hoćemo da se poigramo s tvojim mlađim bratom što pod stogom leži.«

Vukovi se tako jarcu pokloniše, Mišku medveda opkoliše, pa ga stadoše zadirkivati. On je trpeo, trpeo, pa kad je dohvatio šapama da mlatipo vukovima! Zabogoradiše oni kao ubogi Lazar, iskobeljaše se nekako i, podvivši repove — put pod noge!

A za to malo vremena jarac i ovan poduhvati mačka pa uteci u šumu, ali tamo opet nabasaše na sure vukove. Mačak se uspentra na sami vrh jele, a jarac i ovan se zakačiše prednjim nogama za jelovu granu i ostaše da vise. Vukovi stoje ispod jele, zube iskezili i zavijaju gledajući jarca i ovna.

Vidi mačence, sivo čelence da im se zlo piše, pa stade

da gađa jelovim šišarkama vukove; gađa ih a sve pri tom zbori:

»Jedan vuk! Dva vuka! Tri vuka! Na svakog brata po jedan vuk. Ja, mjaukalo, juče sam, i to s kostima, dva vuka pojeo i još sam poprilično sit; a ti, najstariji brate, što si na medvede u lov hodio ali nisi ništa ulovio, uzmi i moj deo!«

Samo što je te reči izgovorio, jarac se stropošta i sruči se rogovima na vuk'a. A mjaukalo i dalje samo viče:

»Drži ga, uhvati ga!«

Tu se vukovi tako prepadoše dapobegoše glavom bez obzira. Tako su i otišli.

43. U nekakvom carstvu, tamo u nekoj državi živeo seljak i imao jarca i ovna. Lenj bio seljak i nije nakosio sena. A kad je došla zima nemaju jarac i ovan šta da

jedu pa stadoše drečati na sav glas. Seljak uze šibu pa udri po njima. Tad jarac reče ovnu:

»Hajdemo, brate, u šumu: naći ćemo kakav stog sena i tamo ćemo živeti.«

»Hajdemo, brate Kozma Meketiću! Gore nam ne mpže biti.«

Jarac je smotao od domaćina pušku, a ovan vreću od rogoza i krenuše udvoje; idu oni putem i nađu staru vučju glavu.

»Brate ovne!« reče tad jarac. »Uzmi ovu glavu i stavi je u vreću.«

»Kog će nam vraga? I ovako nam je teško ići!«

»Uzmi je! Kad dođemo na mesto gde smo se uputili, skuvaćemo pihtije.«

Ovan podiže vučju glavu, stavi je u vreću i ponese. Išli oni tako, išli i na kraju došli u šumu.

»Ja sam sav prozebao«, veli ovan. A jarac opazi da nedaleko gori vatra pa reče:

»Vidiš li onu vatru što gori? Hajdemo tamo!«

Uputiše se prema vatri i nabasaše pravo na vukove; sede oko vatre i greju se.

Ovan premro, ne zna za sebe od straha. A jarac mu veli:

»Ne boj se, ovne!« a sam priđe vukovima: »Zdravo, momci!«

»Zdravo, Kozma Meketiću!« 'Gle', pomisliše vukovi, 'biće bogato gošćenje: jarac i ovan su sami došli, sami u usta uleteli'. Ali jarac drukčije misli:

»Dede, brate ovne«, veli. »Daj ovamo vučju glavu; svarićemo je i pihtije napraviti. Samo gledaj da izabereš od staroga vuka!«

Ovan izvadi iz vreće vučju glavu i donese je jarcu.

»Ne tu!« veli jarac, »tamo u vreći ima druga glava, od najstarijeg vuka, e tu donesi.«

Ovan stade da pretura po vreći, preturao je, rio i opet doneo onu istu glavu:

»Ah, ti budalo«, povika jarac i zalupa nogama, »ne tu!... Pogledaj, na samom je dnu vreće.«

Ovan opet preturaj, preturaj i donesi onu istu glavu.

»Eto, tu sam tražio!« reče jarac. »Baš ta glava mi treba.«

A vukovi gledaju i u sebi misle: 'Ih, koliko su naše bratije poklali! Puna im je vreća samih glava.'

»Imate li, braćo«, upita jarac, »nešto u čemu bismo mogli skuvati večeru?«

Tu vukovi poskakaše i rastrčашe se — neko po drva, neko po vodu, neko za posudu, a svima im jedno na umu — kako da izvuku živuglavu. Trče oni i sretnu medveda.

»Kud ste pošli, sivi vukovi?«

»Ah, Mihailo Ivanoviću! Ti i ne znaš kakva nas je nevolja snašla. Došli su kod nas jarac i ovan i doneli sa sobom punu vreću vučjih glava — hoće pihtije da kuvaju.

A mi se prepadosmo da i nas ne pobiju, pa smo pobjegli.«

»E, baš ste glupi!« reče im medved. »Jarac i ovan su vam sami došli, i umesto da ih samo uhvatite i pojedete, vi se uplašili! Pođite sa mnom!«

»Idemo!«

Jarac i ovan videše da se vukovi vraćaju, pa se uzmuvaše i pobegoše. Jarac se uspentrao na drvo, namestio se i seo, a ovan se pentrao, pentrao, ali nikako da se popne. Nekako se uhvatio za granu prednjim nogama i ostao viseći na njoj. Uto stigao medved s vukovima pa gleda: gde su se deli jarac i ovan? Nigde ih nema!

»Vi, braćo«, reče medved vukovima, »skupite mi malo žira, hteo bih da uvraćam: gde su se deli jarac i ovan?«

Vukovi skupiše žir, a medved sede ispod drveta, pa stade bacati žir i vraćati kao kad žene u bob gledaju.

Ovan veli jarcu: V

»Ah, jarče, pašću: nemam više snage — noge me bole!«

»Drži se«, odgovori jarac, »inače smo gotovi; poješće nas!«

Ovan se upinjao, upinjao, ali kad ti onda tresnu o zemlju! Vide tad jarac da im nema spasa, pa zapuca iz puške i povika iz svega glasa:

»Uhvati vračara, drži ga!«

Medved se prepade pa pobeže glavom bez obzira, a vukovi za njim. Tako se svi razbežaše. Onda je i jarac sišao s drveta, ali nije hteo da ostane u šumi. Vratili su se zajedno on i ovan kući i nastavili da žive kako su znali i umeli.

44. Bili starac i starica i imali ovna i jarca — samo to su bile takve lutalice da su se sasvim od stada odbili, odlunjali bi tako za svoj račun na razne strane — a ti idi da ih tražiš.

»Znaš šta, starice«, veli starac, »hajde da mi lepo ovna i jarca zakoljemo dok oni nisu potpuno pobesneli! Može se desiti da nam tako odskitaju pa da ih više i ne nademo, ovako ćemo ih bar iskoristiti.«

»Pa što da ne? Zakoljimo ih.«

A ovan i jarac su stajali pod prozorom, pa kad su čuli šta im se sprema, pobegoše u gustu, pregustu šumu. Kad su tamo došli, rekoše:

»Treba sad da naložimo vatru, biće nam hladno; vidiš kako je rosa sveža.«

i

Stadoše oni da dovlače suvo granje: navukli su čitavu gomilu. A sad treba vatre dobiti. Nedaleko su seljaci palili ugalj. Jarac i ovan im ukradoše glavnju, zapališe vatru i sedoše da se greju. Ali im odjednom dojuriše tri medveda i posedaše pokraj vatre. Šta će sad? Jarac uze da pita:

»A šta, ovne, ti bi hteo da jedeš?«

»Hteo bih.«

»A je li ti puška napunjena?«

»Napunjena je.«

»A je li ti sekira oštra?«

»Oštra je.«

»E pa, hajde donesi nešto za večeru.«

»Ne mogu sad, brate jarče, tek sam došao.«

»Pa nećemo, valjda, gladni na spavanje?«

»Pa hajde onda ubij evo ovoga medveda; nismo ih mi zvali, sami su došli! Ispeći ćemo, pa onda večerati.«

Medved se uplaši i reče:

»Ah braćo, jarče i ovne! Kako ćete mene ispeći? Vidite kako vam je mala vatra. Nego vi mene pustite da vam ja nakršim drva, raspirim malo bolje vatru, pa me onda ubijte i pecite.«

»Dobro, idi po drva.«

Medved skoči i pobeže koliko ga noge nose. 'Ko bi mogao sam sebi da bude neprijatelj', pomisli on. 'Ni za šta na svetu neću da se vratim.'

Drugi medved vidi da se onaj što su ga poslali po drva ne vraća pa u sebi pomisli: 'Sad će oni na mene da navale po svoj prilici'.

»Idem«, veli, »da pomognem onome medvedu. Sigurno je toliko drva nakršio da ne može sam da ih dovuče.«

»Idi, pomogni mu.«

I tako pobeže i drugi medved. Ostao je još samo jedan. Jarac sačeka da prođe malo vremena pa reče:

»E pa, brate medvede, moraćemo tebe da ubijemo. I sam vidiš da su oni što su bili na redu otišli.«

»Ah, braćo, na čemu ćete me ispeći? Vatra se skoro sasvim ugasila. Bolje bi bilo da ja odem i poteram natrag onu dvojicu na koje je red.«

»Taman posla, pa da se i ti ne vratiš.«

»Ali zaista ću se vratiti, a i njih ću sa sobom dovesti!«

»Onda hajde, samo se što pre vrati; nećemo, valjda, ovde da umremo od gladi.

Ako ja sam budem morao po vas da idem, loše ćete se svi provesti.«

I poslednji medved se pusti u trk koliko ga noge nose i pobeže daleko, daleko;

»Dobro smo im, brate, podvalili!« veli jarac. »Samo, vidiš, ovde se treba i najmanjeg šuma bojati. Zato bolje pođimo kući da zajedno ginemo, a možda će se starac i sažaliti na nas.«

I tako se vratiše kući. Starac se obradovao, pa reče starici:

»Nahrani ih!«

Jarac i ovan se stadoše umiljavati. Starica se sažali na njih, pa reče starcu:

»Kao da nemamo šta drugo da jedemo! Nećemo klati ni jarca ni ovna, neka još požive!«

»Pa dobro!« složi se starac.

I tako oni ostadoše živi i dobro poživеше. Ali se jarac i ovan manuše sasvim svojih vragolija, postali su mirni i poslušni.

45. Medved, lisica, obad i seljak

Bio jedan seljak i imao konja šarca. Seljak ga je upregao u kola i otišao u šumu po drva. Tek što je došao u šumu, kad banu veliki medved. Pozdravi se sa seljakom i upita ga:

»Reci mi, seljače, ko ti je išarao konja? Ala je lep ovako šaren!«

»Eh, brate Miško!« xeće seljak. »Ja sam ga išarao.«

»Zar umešda šaraš?«

»Ko, zar ja? Ito još kakav sam majstor. Akohoćeš, ja ću te udesiti da budeš šareniji od moga konja.«

Medved se obradova:

»Hajde, molim te! Ja ću ti za to celu košnicu dovući.«

»Što da ne! Dobro. Samo ja te moram, stari đavole, uvezati konopcem da budeš miran kad te počnem šarati.«

Medved pristade.

'Pričekaj', pomisli seljak, 'sad ću ja da te povijem.' Uze uzde i konopce i tako stegnu i umota medveda, da je ovaj počeo da jauče na sav glas, a seljak će njemu:

»Pričekaj, brate Miško! Ne mrdaj, sad treba da te šaram.«

»Razveži me, seljače«, moli medved. »Neću više da budem šaren; molim te, pusti me!«

»Ne, stari davole! Molio si me, pa neka ti bude.«

Nasekao seljak drva, natrpao celu hrpu i zapalio dobru vatru, pa uzeo sekiru i stavio je u sred vatre. Kad je usijao sekiru da je bila crvena, seljak je izvadi i počeo da šara medveda, tako da je sve cvrčalo. Medved je urlao koliko ga grlo nosi; onda nape i poslednju snagu pa iskida sve konopce i uzde i naže da beži glavom bez obzira — samo se šuma tresla. Rio je, valjao se medved po šumi, dok nije izgubio snagu; hteo je da legne, ali ne može; ceo trbuh i bokovi mu ispečeni; kako je samo počeo da urla:

»Ah, samo da mi seljak padne šaka, zapamtio bi on mene!«

Sledećeg dana žena ovoga seljaka ode u polje da žanje raž i ponese okrajak hleba i bokal mleka. Dođe na njivu, ostavi po stranu bokal s mlekom i počeo da žanje. A seljak pomisli: 'Hajde da obidem ženu!' Upregao je konja, dovezao se od njive i ugledao kako kroz raž tumara lisica. Primakla se lukava lija bokalu s mlekom, nekako u nju uvukla glavu, ali nikako ne može da je izvuče; ide po strnjikama, vrti glavom i govori:

»Dobro de, bokalčiću, našalio si se, i sad je dosta! Prestani sa vragolijama; pusti me! Bokalčiću, golubiću! Dobro si me namagarčio, poigrao se, sad je dosta.« A sama sve mlati glavom. A dok se lisica natezala sa bokalom, seljak zgrabi cepanicu, priđe joj i udari je po nogama. Lisica odskoči u stranu pa glavom pravo u kamen i razbi bokal u paramparčad. Vide da je goni seljak sa cepanicom pa udari, iako na tri noge, u takvu trku da je ni psi ne bi mogli stići, i sakri se u dubokoj šumi.

Vrati se seljak i počeo da tovari snopove na kola. Odjednom se pojavi obad, slete mu na vrat i dobro ga ujede. Seljak se maši za vrat i uhvati obada.

»Gle! Šta da radim sa tobom?« reče. »Pričekaj, sad ćeš da vidiš, zapamtićeš i ti mene!« Uze seljak slamku i zabode je obadu u zadak. »Sad leti kako znaš!« Jadni obad polete i odnese sa sobom i slamku. 'E, vala', pomisli on u sebi, 'sad sam nagrabusio! Otkako sam se rodio nisam ovoliki teret nosio!' I tako je leteo, leteo, u šumu doleteo i već je bio na izmaku snage. Hteo je da sleti na drvo da se odmori, pokuša da se malo podigne, a slamka ga sve vuče nadole. Mučio se, mučio i jedva nekako sleteo, zaduvao se i počeo tako teško da diše da se čak i drvo zalelujalo. A pod tim drvetom je ležao onaj medved što ga je seljak onako našarao. Medved se uplaši: od čega li se tako jako zalelujalo stablo? Pogleda gore, a na drvetu sedi obad. On mu doviknu:

»Ej ti, brate! Rođo! Sidi, molim te, dole, inače ćeš bogme i celo stablo izvaliti.«

Obad ga poslušao i slete dole. Medved ga pogleda i upita:

»Ko ti je, brate, toliku slamku zabio u zadak?«

A obad pogleda medveda i sad on upita:

»A ko je tebe, brate, tako unakazio? Gle, nema ti dlaka, a ponegde ti i kosti vire.«

»E, brate obade, to je mene seljak udesio.«

»E, brate medvede, i ovo moje je od seljaka.«

Gledaju oni, kad eto ti lisice; skače na tri noge.

»Ko ti je slomio nogu?« upita medved.

»Ah, kume, nisam ništa mogla videti, nekmoli seljaka, i on me cepanicom poterao.«

»Braćo, hajdemo sve troje da ubijemo seljaka!« Odmah su svi zajedno otišli u polje ge je seljak skup
ljao snopove. Kad su mu se približili, seljak ih spazi, i
tako se uplaši da prosto nije znao šta da radi...

46—47. Vuk

46. Živeli starac i starica. Imali su pet ovaca, šestoga ždrepcu i sedmu junicu. Dode vuk i zapeva pesmu:

»Bio jedan starac, Na žbunu mu dvorac, Imao je pet ovaca, I šestoga ždrepcu, I sedmu junicu.«

Starica reče starcu.

»Oh, divne li pesme! Starče, daj mu jednu ovčicu.« Starac mu je dade, vuk je pojede i opet dode s tom istom pesmom; ponavljao je sve dotle, dok nije pojeo sve ovce, ždrepcu, junicu i staricu. Ostade starac sam. Dode mu vuk sa istom pesmom. Starac uze žarač i počeo njime voštiti vuka. Vuk pobeže i otada njegova noga nije više kročila tamo, a starac, sinji kukavac, ostade sam da jad jad dodaje.

47. Bili starac i starica. Imali oni mačku sudoperku, psa lajavca, ovcu i kravu. Doznao vuk da starac ima mnogo stoke pa ode da ište; dođe i reče:

»Daj mi staricu!«

Starcu žao da mu da staricu; umesto nje dade mačku sudoperku. Vuku to ne bi dosta; kad je pojeo mačku, opet dođe starcu:

»Daj mi staricu!«

Starcu žao da mu da staricu; umesto nje dade psa lajavca. Pojede ga vuk i opet ode da traži staricu. Starac ne dade staricu; umesto nje dade ovcu, pa onda kravu. Staricu ostavi za sebe; i oni nastaviše da žive, da udvoje provode stare dane i hlebom se hrane.

48—49. Svinja i vuk

48.

Bio jednom jedan starac i imao staricu. Oni nisu imali ni sina ni kćeri; a od stoke samo jednu svinju šiljate njuške. I navadila se ta svinja da izlazi iz dvorišta na zadnju ka

piju. Odnese je vrag jednom u tuđu njivu, u ovas. Prolazio tuda vuk, pa se prišunjao: uhvati je za čekinju, uvuče za plotinu i pojede svinju. A sada znaj, tu je i priči kraj.

49.

Bila jedna stara svinja koja danju nije nikuda mrdala iz dvorišta, ali samo li se smrači i sunce zade, svinja odmah iz dvorišta izađe. Iz dvorišta svoga domaćina izađe i u susedovo ude; tamo je cveće čupala, slamu bacala. Odnekud se pojavi stara junačina, suri vučina, podiže repinu i pozdravi svinju:

»Zdravo, mila ženo, suprasna svinjo! Zašto lunjaš i ovuda skitaš? Ovde gde vuk ovce jede.« Vidi svinja da joj je došao kraj pa veli: »Nećeš ti mene, vučino sura, pojesti! Dovešću ja tebi moje prasiće.«

»Neću mesa drugoga, hoću mesa svinjskoga.« Zgrabi vuk svinju za bela leđa, za njenu crnu čekinju; odnese svinju iza panja, iza cepanice, iza bele brezice, stade svinjske kosti glodati i svinjske joj roditelje spominjati.

50—51. Vuk i koza

50.

Bila jednom koza; napravi ona kolibu u šumi za sebe i za jariće što je okozila. Često je odlazila u borovu šumu da nabavi hranu; čim ona ode jarići bi odmah zatvarali kolibu, i nikuda nisu izlazili. Kad se koza vrati, kucne na vrata i zapeva: »Oj, jarići, detići! Otključajte, otvorite! Ja sam, koza, vaša majka mila, u šumi sam dosad bila; jela travu svilenu, pila vodu studenu. Puno mi je vime mleka, iz vimena prosto juri, niz papak na zemlju curi.«

Jarići odmah otvore vrata i puste majku.

Ona ih nahrani, pa opet ide u šumu, a jarići se opet dobro zaključaju.

Vuk sve to prisluškivao, ulučio priliku kad je koza otišla u šumu, pa priđe kolibi i povika svojim dubokim glasom:

»Vi jarići, vi detići! Otključajte, otvorite! Majka vam je došla i mleko donela, a u kopitu njenu vodu studenu!«

A jarići mu odgovaraju:

»Cujemo, čujemo! Nije to glas naše majčice! U naše majčice je tanak glas, i ne peva tako;«

Vuk ode i sakri se. Uto se vrati koza i kucnu na vrata:

»Oj, jarići, detići! Otključajte, otvorite! Ja sam, koza, vaša majka mila, u šumi sam dosad bila; jela travu svilenu, pila vodu studenu. Puno mi je vime mleka, iz vimena prosto juri, niz papak na zemlju curi.«

Jarići pustiše majku i ispričaše joj kako je dolazio kurjak i hteo da ih pojede.

Koza ih je nahranila i, odlazeći u šumu, strogo im naredila: ako neko priđe kolibi i stane da traži dubokim glasom i ne nabroji sve redom kao kad ona zapeva, toga ni za šta na svetu da ne puštaju na vrata. Samo što je koza otišla, vuk pritrča kolibi, pokuca i počeo tankim glasom da peva:

»Oj, jarići, detići! Otključajte, otvorite! Ja sam, koza, vaša majka mila, u šumi sam dosad bila; jela travu svilenu, pila vodu studehu. Puno mi je vime mleka, iz vimena prosto juri, niz papak na zemlju curi.«

Jarići otvore vrata, vuk utrči u kolibu i sve ih pojede, samo se jedno jarence u peći sakrilo i spasilo.

Došla koza. Dugo je zvala, pevala, niko joj ne odgovara. Prišla je bliže vratima i videla da je sve otvoreno; utrčala je u kolibu —tamo nikog nema. Zavirila je u peć

i našla jedno jaren.eeKad je saznala kakva je nesreća snašla, koz.a sede na klupu pa počne gorko plakati i naricati:

»Oh, vi jarići, moji detići! Zašto ste vrata otvarali, pa zlom vuku plen postali! Vuk mi vas je sve zgrabio, a mene, jadnu i čemernu kozu, u crno zavio.«

Čuo to vuk, pa ude u kolibu i kaže kozi:

»Ah, kumo, kumo! Nemoj da grešiš dušu, pa zar bih a mogao to da uradim! Nego, hajdemo da prodemo malo šumom.«

»Neću, kume, nije mi do šetnje.«

»Hajdemo«, stade je opet nagovarati vuk. Pođoše u šumu i naidoše na neku rupu, a u njoj su razbojnici pre toga spremali kašu, pa beše ostalo još dosta vatre. Koza reče vuku:

»Hajde, kume, da vidimo ko će preskočiti rupu.«

Počese da skaću. Vuk skoči i upadne u užarenu rupu. Od žara mu puče trbuh, a jarići poiskakaše otuda pa u trk prema majci. Otada nastaviše da žive razuma se držeći, bede se kloneći.

51.

Jednom, ko zna kad i gde, išla koza koja je bila skozna. Pride i stade ispod jabukovog stabla i reče:

»Oj, jabuko, jabuko! Pusti me da se okozim ispod tvoga stabla.«

Jabuka ne pristade, već reče:

»Može mi jabuka otpasti i jare ti ubiti; nije tu za tebe zgodno.«

Pođe koza i zaustavi se ispod orahovog stabla i zamoli ga da je pusti da se ispod njega okozu. Orah ne pristade, već reče:

»Može mi orah otpasti i jare ti ubiti.«

Nema joj druge — koza, kad nije ništa mogla da postigne, krene dalje. Išla je tako, išla, kad odjednom ugleda kolibu, licem okrenuta prema šumi, a zadnjom stranom prema kozi. Tu joj koza reče:

»Kolibo, kolibo! Okreni se licem prema meni, a zadnjom stranom prema šumi; hoću da udem unutra.«

Koliba se okrene, koza ude u nju da se okozu, i okozila se. Tu se ona namesti kao kod svoje kuće. Cesto je svoje jariće ostavljala same kad je odlazila u šumu da pase travu, ali je uvek kolibu dobro zatvarala. Ali jednom, samo što je koza bila ostavila jariće, vuk dotrčao i prišao vratima kolibe, pa počeo da više debehm glasom:

»Jarići, detići! Otključajte, otvorite! Na vratima majka čeka, donela vam mleka. Mleka puno vime, kaplje u korito, pa na zemlju crnu.«

Jarići su prepoznali da to nije glas njihove majke, i ne otvoriše vrata.

»Naša majčica«, rekoše oni, »nema takav glas; njen glas je tanak i nežan.«

Tek što je vuk otišao, vrati se njihova majka i zapeva:

»Oj, jarići, detići! Otključajte, otvorite! Na vratima majka čeka, donela vam mleka. U šumi sam bila, mlada lišća nabrstila. Puno vime mleka, kaplje u korito, pa na zemlju crnu.«

Jarići otvoriše i stadoše piti mleko. A za to vreme vuk dode kod kovača pa mu kaže:

»Kovaču, kovaču! Prekuj mi glas da bude tanak.«

Kovač učini tako. A koza, čim je jariće nahranila i napila, ode opet u šumu i strogo deci naredi da nikoga ne puštaju unutra. Samo što je koza otišla, priđe onaj vuk od malopre vratima i poče da zapeva tankim glasom, nalik na glas njihove matere:

»Oj jarići, detići! Otključajte, otvorite! Na vratima majka čeka, donela vam mleka. U šumi sam bila, mlada lišća nabrstila. Puno vime mleka, kaplje u korito, pa na zemlju crnu.«

Jarići ne pogodiše glas i otvoriše vuku. Vuk ih skoro sve pojede samo se jedno malo jare sakrilo ispod peći,

pojede ih, a ostavi samo kože i kosti, pa ode u šumu. Dođe uto koza, stade da zapeva pred vratima, i otvori joj ono jare. Tu je koza skupila kože, isušila ih na peći i samlela — kao brašno; a za sutradan je naumila palačinke da napravi i vuka u goste da pozove. A vuka je i ranije viđala kod svoje kume lisice. Zamesi palačinke, ode pravo kumi i zamoli je da s onim vukom dode kod nje u goste. Lisica joj zadade čvrstu veru i koza se vrati kući. Još rano ujutro, pre pet sati, evo ti lisice i vuka, a vuk se bio tako ugojio da ga je koza jedva prepoznala.

Sedoše za sto; koza postavi tanjire, noževe i viljuške, donese maslo i pavlaku, i stadoše jesti palačinke. Međutim, koza side u podrum da donese još pavlake, a u stvari, htela je nešto drugo; uzela je malo žara i raspirila vatru, a oko vatre zabola mnogo gvozdениh eksera. Kad su se gosti najeli palačinki, koza ih upita hoće li im biti po volji da se poigraju njene omiljene igre, Oni pristanu. Koza odmah izvadi iz patosa jednu dasku i naredi im da ne prilaze blizu, pa reče:

»A moja igra je ovo — skakati preko ove rupe, brzo iz zaleta.«

Lisica i koza tu začas preskočiše; za njima uzastopce krenu da preskače debeli vuk. Kako skoči, zape mu noga za dasku od poda i on pade u rupu, a tamo na gvozdene eksere i vatru. Koza i lisica zatvoriše patos daskom, i vuk izgore. Tu je koza sa svojom kumom lisicom priredila slavan pomen vuku; najedoše se, napiše i u dvorište izidoše. Koza isprati kumu, pa je sa svojim jarencetom živela do kraja svog veka i donosila mu slatkoga mleka.

52—53. Glupi vuk

52.

U jednom selu živeo seljak I lmao psa. Dok je bio mlad, pas je čuvao čitavu kuću a kad je ostareo, prestao je čak i da laje. Dosadio je domaćinu i on se spremi, uze konopac, pritegne psu oko vrata i odvede ga u šumu. Dovede ga do jedne jasičke i htela da ga zamakne, ali mu, kad ugleda kako starome psu teku niz njuške gorke suze, bi žao: sažali se, psa .priveza za jasiku, pa se sam uputi kući.

Ostade jadni pas u šumi i poče plakati i proklinjati svoju zlu sudbinu. Odjednom se iza grmena pojavi veliki vuk, ugleda ga i reče:

»Zdravo, šarove! Poodavno te čekam da mi dođeš. Nekada si ti mene gonio od svoje kuće, a sad si mi sam pao šaka: može mi se da radim sa tobom šta hoću. Sad ćeš mi za sve platiti!«

»A šta ćeš, suri vuče, da uradiš sa mnom?« »Poješću te zajedno sa kožom i kostima. Eto šta ću!« »Ah, ti glupi suri vuče! Od besa ni sam ne znaš šta radiš; zar ćeš posle ukusne govedine da ždereš staro i posno pseće meso? Zašto da

uzalud lomiš na meni svoje stare zube? Moje je meso sada isto kao gnjila panjina. Nego, boljem ću te ja naučiti: idi donesi tri buta dobrog kobiljeg mesa da se malo podgojim, pa onda radi sa mnom šta ti je drago.«

Vuk posluša psa, ode i dovuče mu pola kobile: »Evo ti mesa pa gledaj da se podgojiš.« Reče to i ode. Pas uze da čereči meso i sve pojede. Kroz dva dana dođe suri glupak i kaže psu: »Jesi li se podgojio ili nisi još?«

»Malo sam se podgojio, ali kad bi doneo još neku ovcu, moje meso bi postalo još sladel!«

Vuk i na to pristade, odjuri u polje, leže u jednu udolinu i poče da preži kad će naići pastir sa stadom. A kad pastir sa stadom naiđe, vuk omeri iza grma jednu podebelu i poveliku ovcu, skoči i baci se na nju. Uhvati je za šiju i odvuče psu.

»Evo ti ovce, pa gledaj da se podgojiš!«

Počeo pas da se popravlja, pojeo ovcu i oseća kako mu se vraća snaga. Dođe vuk i upita ga:

»Sta kažeš, brate, kakav si sada?«

»Još sam malo mršav. Kad bi mi doneo kakvog vepra, ja bih se ugojio kao svinja!«

Vuk mu donese vepra i reče:

»Ovo je poslednje što ti činim! Kroz dva dana eto mene tebi u goste.«

'Dobro', pomisli pas, 'dotle ću se ja popraviti.'

Kroz dva dana dođe vuk kod uhranjenog psa, a ovaj, kad ga vide, poče da laje na njega.

»Ah ti, mrska psino«, reče suri vuk, »zar smeš da napadaš na mene?«

I tu se on baci na psa, htjede da ga rastrgne! Ali se pas, kako je već bio ojačao, uhvati u koštac sa vukom i poče tako da ga čašćava da je sa suroga samo pramenje letelo. Vuk se istrže pa beži što je brže mogao. Uteče daleko i htjede da se zaustavi, ali kad ču pseći lavež, opet zaždi. Dojurio je u šumu, legao pod žbun i počeo da liže rane što mu ih je pas zadao.

'Aj, kako me je prevario pogani pas!' reče vuk sam sebi. 'Sada, samo li se nekoga domognem, taj se neće iz mojih zuba izvući!' Polizao vuk rane i krenuo za hranom. Gleda on,

kad ono na planini stoji veliki jarac. On ode k njemu i reče:

»Jarče, jarče! Došao sam da te pojedem.«

»Ah, suri vuče! Zašto bi ti uzaludno lomio o mene svoje stare zube? Bolje ti stani pod planinom i rašin svoju široku čeljust; ja ću se zatrčati i pravo tebi u usta, a ti me onda progutaj.«

Vuk stade pod planinom i raširi svoju široku čeljust, a lukavi jarac polete sa planine kao strela i udari vuka u čelo, ali tako snažno da ga je s nogu pokosio. A jarac ode svojim putem. Posle dva, tri sata vuk se osvesti, osvestio se, a glava mu puca od bolova. Poče da se pita: ama je li on progutao jarca ili nije? Mislio je, mislio, pa je smislio:

'Da sam pojeo jarca, trbuh bi mi bio pun; izgleda da me je on, nevaljalac, prevario! E, ali sad znam šta ću i kako ću!'

Reče to vuk i krene prema selu. Ugleda svinju s prasićima i baci se da uhvati jedno prase, ali svinja ne da.

»Ah ti, svinjska rugobo«, reče joj vuk. »Kako smeš da budeš tako gruba? Ta, ja ću i tebe i tvoje prasiće odjednom progutati.«

A svinja mu odgovori:

»Da znaš, do sada te nisam ružila, a sad ću kazati da si mnogo glup.«

»Kako to?«

»Pa evo, tako! I sam, suri, presudi: kako bi ti mogao da pojedeš moje prasiće? Pa oni tek što su se oprasili. Treba ih okupati. Budi mi kum, a ja ću ti biti kuma, pa da ih, malu dečicu, krstimo.«

Vuk pristane. I tako oni dođoše do velike vodenice.

Tu svinja reče vuku:

»Ti, dragi kume, stani s one strane pregrade gde nema vode, a ja odoh da kupam prasiće u čistoj vodi, pa ću ti jedno po jedno dodavati.«

Vuk se obradova i pomisli: 'Pa ja ću bez po muke doći do hrane!' Ode suri glupak pod ćupriju, a svinja istog časa uhvati pregradu zubima, podiže je i pusti vodu. Kako voda šiknu tako i povuče sa sobom vuka i poče da ga okreće. A svinja s prasićima ode kući: došla je, najela se i sa dečicom se na meku postelju izvalila da spava.

Vide suri vuk da ga svinja prevarila, nekako se izvuče na obalu i ode praznog trbuha da njuši po šumi. Dugo, dugo ga je mučila glad, nije mogao više da izdrži, uputi se opet prema selu i vidi: kraj gumna leži nekakva strvina.

'Dobro', pomisli, 'kad padne noć naješću se makar i te mrcine. Došla za vuka takva zla godina da bi rad bio da se makar i mrcine najede! I to je bolje nego da od gladi zubima škljoca i zavija.'

Pade noć, vuk krenu prema gumnu i poče da razvlači mrcinu. Ali lovac je njega još odavno očekivao i pripremio za prijatelja lep doček; zapuca on iz puške, i suri vuk se skljkoka razbijene glave. Tako je i završio svoj život suri vuk!

53.

Bilo je to davno, kad je još Hristos sa apostolima hodao po zemlji. Jednom oni idu drumom širokim; u susret im naiđe vuk i veli:

»Gospode! Ja sam gladan!«

»Idi«, odgovori mu Hristos, »pojedi kobilu.«

Vuk odjuri da traži kobilu, ugleda je, pride joj i veli:

»Kobilo! Gospod je naredio da te pojedem.«

Ona mu odgovori:

»A, ne! Mene nećeš pojesti, nije dopušteno; imam ja o tome dokaz, ali je daleko zakovan.«

»Hajde, pokaži!«

»Pridi mi zadnjim nogama bliže.«

Vuk pride, a ona ga tako tresne po zubima zadnjim kopitima da je vuk tri hvata unazad odleteo! A kobila pobeže. Ode vuk da se žali; dođe kod Hrista i veli:

»Gospode! Kobila zamalo da me usmrtil!«

»Idi pojedi ovna.«

Vuk odjuri ovnu; dođe i veli:

»Ovnu, hoću da te pojedem, gospod je naredio.«

»Dobro, pojedi! Stani ti ispod te gore i razjapi dobro svoju čeljust, a ja ću se popeti na vrh gore, zatrčaću se i pravo ti u usta upasti!«

Vuk stane ispod gore, razjapi čeljust; a ovan kad se stuši s gore i udari ga svojim ovnujskim čelom: bap! obori vuka i ode. Vuk ustane, gleda na sve strane — nema nigde ovna!

Opet pode da se žali; dođe kod Hrista i veli:

»Gospode! I ovan me je prevario, zamalo me nije ubio!«
 »Idi«, odgovon mu Hristos, »pojedi krojača.«
 Vuk odjuri; putem sretne krojača.
 »Krojaču, hoću da te pojedem, gospod je naredio.«
 »Pričekaj, pusti me makar da se sa svojim oprostim.«
 »Ne, ne dam ti da se ni sa svojim oprostiš.«
 »Pa, šta da radim. Kad je tako, pojedi me. Daj samo da te izmerim da vidim hoću li se moći uvući u tebe?«
 »Izmeri!« veli vuk.
 Krojač ode pozadi, uhvati vuka za rep, omota rep oko ruke i uhvati da pegla suroga. Vuk se mučio, otimao, dok mu se rep nije otkinuo i onda pobeže koliko ga noge nose! Juri iz sve snage, kad eto sedam vukova.
 »Stani«, vele, »što si ti, suri, bez repa?«
 »Krojač mi ga otkinuo.«
 »A gde je krojač?«
 »Eno ga, ide putem.«
 »Hajde, da ga stignemo«, i pojure za krojačem.
 Cuje krojač poteru, vidi da će ga zlo snaći, brzo se popne na drvo, na sam vrh, i sedne. Uto su već bili tu dojurili vukovi, pa kažu:
 »Hajdemo, braćo, da dohvatimo krojača; ti kusorepi, legni dole, a mi ćemo se jedan na drugoga popeti — valjda ćemo ga dohvatiti!«
 Kusorepi legne na zemlju, na njega stane vuk, na onogadrugi, nadrugogatreći, svevišeiviše;većseiposlednji penje. Vidi krojač svoju neminovnu nevolju; ta, samo što ga nisu dohvatili! pa vikne odozgo:
 »Vala, kusorepi ima najgore da prode!«
 Kusorepi nato rskpči odozdo i naže da beži! Svih sedam vukova popada na zemlju, pa u poteru za njim: dostigli su ga i onda stali tako čerupati da su od njega samo komadi leteli. A krojač siđe s drveta i pođe kući.

54—55. Medved

54.

Bili starac i starica, a dece nisu imali. Jednom starica reče starcu:

»Starče, idi po drva.«

Starac ode po drva i sretne medveda koji mu reče:

»Starče, hajde da se pobijemo.«

Starac uze i odseče sekirom medvedu šapu, ode kući i šapu dade starici:

»Skuvaj, starice, medvedu šapu.«

Starica je odmah uze, odera kožu, sede na nju i poče da čupa dlake, a šapu stavi na peć da se kuva. Medved je urlao, urlao, pa se dosetio da napravi šapu od lipovoga drveta. Uputi se u selo k starcu i zapeva:

»Škripi noga,

Škripi lipova!

I voda sad spava,

I zemlja sad spava,

Svi u selu već spavaju,

Samo baba još ne spava,
Već na moju kožu sede,
Uze vunu da oprede.
Od mog mesa čorbu pravi,
A kožicu moju štavi.«

Starac i starica se uplašiše. Starac skoči na klupu pored peći i sakri se pod korito, a baba na peć ispod čađavih krpa. Medved uđe u kolibu. Starac od straha stenje pod koritom, a starica se zakašlja. Medved ih pronade, zgrabi i pojede.
i

55.

Bila jednom jedna baba. Njena kućica se nalazila po strani od sela, dvorište joj je bilo slabo ograđeno, a imala je prilično i stoke: jednu kravu i šest ovaca. Zima a

svuda unaokolo lutaju vukovi i medvedi. Tako se kod te starice navadio da noću dolazi medved i jede ovce. Provalio je plot iza kuće, pojeo ovcu, pojeo i drugu. Starica poče da stražari — navalila sebi na vrat takvu nevolju da joj noć isto što i dan postade. Skinula bila ona sa ovaca koje je medved zaklao vunu i po čitavu noć je sedela i prela.

Medved je mnogo puta dolazio i pokušavao da pojede ovčicu — ali mu to nije polazilo za rukom! Cim medved priđe plotu, starica škripne vratima i izade u dvorište. Medved se naljuti i prestade da se muva po dvorištu iza kuće, ali dode pod sam prozor i zapeva pesmu:

»Skripi, škripi violine poj po nozi mi lipovoj! I voda već spava, i zemlja već spava; samo baba ne spava, vunu svoju upreda!«

Izašla starica na kapiju da pogleda ko to tako lepo peva, a medved brzo kroz plot u obor, zdipi ovcu i odnese je u šumu. Tako je sve ovce prevukao. Sirota starica je srušila svoju kućicu i preselila se kod brata da živi. Stadoše oni zajedno da žive, da u dobru uživaju, a zlo izbegavaju.

56. Medved, pas i mačka

Bio jedan čovek i imao dobrog psa, ali mu je on, kako je ostareo, bio prestao da laje i čuva dvorište i ambare. Seljak nije hteo više da ga hrani, pa ga otera iz dvorišta. Pas ode u šumu i leže pod drvo da tu izdahne. Najednom dode medved i pita: »Zašto ti, keru, ležiš ovde?«

»Hoću tu da skapam od gladi! Zar ne vidiš kakva je danas ljudska pravda: dok imaš smage i vrediš — hrane te i poje, a kad je izgubiš i ostariš — onda te oteraju iz dvorišta.«

»A jesi li, keru, gladan?«

»Gladan, nego šta!«

»Onda hajde sa mnom, ja ću te nahraniti.«

I tako oni pođoše. U susret im ide ždrebac.

»A sad gledaj u mene!« reče medved i stade šapama da kopa zemlju. »Keru, ej, keru!«

»Šta je?«

»Pogledaj me, jesu li mi se zacrvenele oči?«

»Zacrvenele su se, medvede!«

Medved tad još žešće nastavi da kopa zemlju.

»Keru, ej, keru!« Je li mi se dlaka nakostrešila?»

»Nakostrešila se, medvede!«

»Keru, ej, keru! A je li mi se rep podigao?»

»Podigao se, medvede!«

U taj čas medved šcapi ždrepcu za trbuh i ždrebac pade na zemlju. Medved ga raspori i reče:

»Evo ti, keru, pa jedi koliko hoćeš. A kad ga dokrajčiš, dodi kod mene.«

Požive tako ker, nije imao našta da se žali; ali kada je sve pojeo, i opet ogladneo, otrča medvedu.

»Sta je, brale, pojeo si?»

»Pojeo, pa sad opet moram da gladujem!«

»Zašto bi gladovao? Znaš li gde vaše žene žanju?»

»Znam.«

»E, pa, hajdemo; ja ću se prikrasti tvojoj gazdarici i uzeti joj iz kolenke dete, a ti u poteru za mnom i otmi mi ga. Kad ga otmeš, odrtesi ga natrag; ona će te za to hramti kao ono pre.«

I tako medved odgega, prikrade se i odnese dete iz kolenke. Dete zaplaka, a žene pojuriše za medvedom; jurile su ga, jurile, ali ga nisu mogle stići i tako se vratiše; majka plače, a žene kukaju.

Odjednom se odnekud pojavi ker, stiže medveda, ote mu dete i evo ga nosi natrag.

»Gle«, rekoše žene, »stari ker je oteo dete!«

Potrčase mu u susret. Majka je bila sva srećna, presrećna.

»Odsada«, kaza, »ja ovoga kera neću nikada ostaviti!« Dovala gaje kući, sipala mleka, udrobila hleba i dala mu: »Evo ti, jedi!« ačoveku reče: »Mužiću, našegakera treba paziti i hraniti; on je moje dete od medveda oteo. A ti si pričao da on nema više snage!«

Popravio se pas, najeo se.

»Neka bog da«, kaže, »zdravlja medvedu! Nije dozvolio da umrem od gladi«, i postade medvedu pravi prijatelj.

Jednom je seljak priredio sedeljku. Baš tada došao medved da poseti psa.

»Zdravo, keru, kako si? Imaš li šta da jedeš?»

»Hvala bogu!« odgovori pas. »Imam svega i svačega. A čime tebe mogu ugostiti? Hajdemo u kuću. Domaćini su se razveselili i neće te primetiti kad prođeš; a ti udi u kuću pa pravo pod peć. A ja, onim što budem nabavio, time ću te i počastiti.«

I tako oni udoše u kuću. Ker je video da su se i domaćini i svi gosti odreda ponapijali, i stade da čašćava prijatelja. Medved je popio čašu, dve i to ga je uhvatilo. Uto su gosti počeli da pevaju, pa i medvedu dode da zapeva i on poče na svoju da lzvija. Pas ga je odvrćao:

»Ne pevaj, biće zlo!«

Ali kakvi! Medved ne prestaje nego sve jače i jače svoju pesmu izvija. Gosti začuše urlanje pa zgrabiše kolje i navališe da biju medveda; on se izvuče i naže da beži, jedva se živ teturao.

Seljak je još imao i mačku; prestala je da lovi miševе, samo je štetu pravila: gde god se popne, nešto razbije ili iz lonca prolije. Seljak je oterao mačku iz kuće, a pas, kad vide kako se ona pati bez hrane, poče kradom da joj nosi hleba i mesa i

da je hrani. Domaćica stade da motri; kad je doznala ta sve to, isprebijala je psa; tukla ga je, tukla a pri tom govorila:

»Ne kradi za mačku govedinu! Ne kradi za mačku hleb!«

Kroz dva, tri dana izade pas iz dvorišta, ode mački koja je crkavala od gladi.

»Šta je s tobom?«

»Umirem od gladi; dok si me ti hranio dotle sam i bila sita.«

»Hajde sa mnom.«

I tako podoše. Priđe ker čoporu konja, stade šapama da kopa zemlju, pa onda pita:

»Mačko, ej, mačko! Jesu li mi pocrvenele oči?«

»Ništa nije pocrvenelo!«

»Ma, reci da su pocrvene!«

Onda mačka reče:

»Crvene su.«

»Mačko, ej, mačko! Je li mi se dlaka nakostrešila?«

»Ne, nije se nakostrešila.«

»Ma budalo, reci da se nakostrešila.«

»Dobro, nakostrešila se.«

»Mačko, ej, mačko! Je li mi se rep podigao?«

»Nimalo se nije podigao.«

»Ma budalo, reci da se podigao!«

»Dobro, podigao se.«

Pas se tad baci na kobilu, ali se kobila ritnu i tako ga pogodi da keru naprečac duša ispade. Onda mu mačka reče:

»E, zaista su ti se oči krvlju prelile, dlaka nakostrešila, a rep podigao, ali tek sada! Zbogom, brate keru! I ja odoh da umrem.«

57—58. Koza

57, Sedi jarac i plače. Poslao kozu da nabere oraha; ona otišla i nema je, pa je nema da se vrati. Stade jarac da zapeva:

»Nema koze s orasima,

Nema koze sa tvrdima! Dobro, dobro, kozo! Vuka ću ja poslat' na te. Al' vuk neće kozu gnati.

Nema koze s orasima,

Nema koze sa tvrdima! Dobro, dobro, vuče! Medveda ću poslat' na te. Neće medved vuka drati, Neće ni vuk kozu gnati.

Nema koze s orasima,

Nema koze sa tvrdima! Dobro, dobro, medvede! Lovca ću ja poslat' na te. Neće lovac među klati, Niti medved vuka drati, Niti vuk kozu gnati.

Nema koze s orasima,

Nema koze sa tvrdima! Dobro, dobro, lovče! Poslaću ja motku na te. Neće motka lovca biti, Neće lovac među klati, Neće medved vuka drati, Niti vuk kozu gnati.

Nema koze s orasima,

Nema koze sa tvrdima! Dobro, dobro, motko! Sekiru ću poslat' na te. Neće sekira motku rubiti, Niti motka lovca biti, Niti lovac među klati, Niti medved vuka drati, Niti vuk kozu gnati.

Nema koze s orasima,

Nema koze sa tvrdima! Dobro, dobro, sekiro! Poslaću ja kamen na te. Neće kamen sekiru tupiti, Nit' sekira motku rubiti, Niti motka lovca biti, Niti lovac među klati, Niti medved vuka drati, Niti vuk kozu gnati.

Nema koze s orasima,

Nema koze sa tvrdima! Dobro, dobro, kamene! Poslaću ja vatru na te. Neće vatra kam kaliti, Nit' sekiru kam tupiti,

Nit' sekira motku rubiti, Niti motka lovca biti, Niti lovac među klati, Niti medved vuka drati, Niti vuk kozu gnati.

Nema koze s orasima,

Nema koze sa tvrdima! Dobro, dobro, vatro! Poslaću ja vodu na te Neće voda vatru gasiti, Niti vatra kam kaliti, Nit' sekiru kam tupiti, Nit' sekira motku rubiti, Niti motka lovca biti, Niti lovac među klati, Niti medved vuka drati, Niti vuk kozu gnati.

Nema koze s orasima,

Nema koze sa tvrdima! Dobro, dobro, vodo! Poslaću ja vetar na te Vetar pođe vodu nositi, Voda pođe vatru gasiti, Vatra pođe kamen kaliti, Kamen pođe sekiru tupiti, Sekira pođe motku rubiti, Motka pođe lovca biti, Lovac pođe među klati, Medved pođe vuka drati, A vuk pođe kozu gnati.

Evo koze s orasima,

Evo kozdsa tvrdima!«

58..

Jednom koza iza reke pođe Po liku, al' više ne dode.

»Dobro, dobro, kozo! Poslaću ja vuka na te!« Ne hte vuk kozu klati. Neće koza da se vrati. »Dobro, dobro, vuče! Medveda ću poslat' na te!« Ne hte medved vuka drati, Ne hte vuk kozu klati. Neće koza da se vrati. »Dobro, dobro, medvede! Poslaću ja motku na te!« Ne hte motka među udarati, Ne hte medved vuka drati, Ne hte vuk kozu klati. Neće koza da se vrati. »Dobro, dobro, motko! Sekiru ću poslat' na te!«

I tako dalje: na sekiru se šalje kamen, na kamen ćuski ja, na ćuskiju kovač, na kovača bič.

Bič ode kovača voštiti, Kovač ode ćuskiju variti, Cuskija ode kamen drobiti, Kamen ode sekiru tupiti, Sekira ode motku rubiti, Motka ode medveda udarati, Medved ode vuka drati, A vuk ode kozu klati!

59. Priča o odranoj kozi

Bila koza ćudljiva, a napola odrana! ... A sad čuj i počuj!

Bio jednom seljak i imao zečića. I taj seljak ode u polje, dode tamo i ima šta da vidi: leži koza, jedna joj polovina odrana, a druga polovina ne. Seljak se sažali, uze je, donese kući i stavi u staju. Kad je ručao i odmorio se maio, izađe on u baštu, a zečić za njim. Tad ti se koza iz staje izvuče pa u kuću uvuče i tu se

zaključa. Ali zečiću beše palo na um da jede, pa dotrča do kuće, maši se šapom za vrata, kad tamo — vrata zaključana!

»Ko je to tamo?« upita zečić.

Koza odgovara:

»Ja sam, koza ćudljiva, a napola odrana; ako ti izađem — noge ću ti polomiti!«

Zečić sav tužan odstupi od vrata, izade na ulicu i poče da plače. Sretne ga kurjak.

»Sto plačeš?« upita ga.

»Kod nas u kući ima neko«, reče kroz suze zečić.

Nato će kurjak:

»Hajde sa mnom, ja ću ga isterati!«

Pridoše vratima. Kurjak upita:

»Ko je to tamo?«

Koza zalupa nogama i reče:

»Ja sam, koza ćudljiva, a napola odrana; ako ti izađem — noge ću ti polomiti!«

Tako i oni odstupiše od vrata. Zečić opet zaplaka i izade u šumu, a kurjak uteče u šumu. U susret zecu naide petao.

»Zašto ti plačeš?«

Zečić mu ispriča. Onda petao kaza:

»Hajde sa mnom, ja ću je isterati!«

Prilaze oni vratima, a zečić, da bi uplašio kozu, poče da viče:

»Evo petla sa noktima, nosi sablju na plećima; ide dušu da izgubi, samo kozu da pogubi!«

Dodoše do vrata, a petao pita:

»Ko je to tamo?«

A koza kao i pre:

»Ja sam, koza ćudljiva, a napola odrana; ako ti izađem — noge ću ti polomiti!«

Zečić opet sa suzama izade na ulicu. Tu dolete pčela, obleće oko njega i pita:

»Sta ti je? Zašto plačeš?«

Zečić joj sve ispriča, a pčela odlete prema kući. Tu ona zapita:

»Ko je to tamo?«

Koza joj je odgovorila kao i onima pre. Ali pčela se naljuti, poče da leti i obleće oko zidpva, zujala je, zujala i rupu našla. Uvukla se tuda pa ubola kozu žaokom onako odranu i napravi joj oteklinu. Koza đipi i iz sve snage jurnu na vrata i tu čuj, tu vidi — nestade je. A zečić uđe u kuću, najede se i napi, pa se izvali da spava.

Kad se ispava zeka, počeće priča ispočetka.

60. Priča o jednom jednobokom ovnu

Imao neki gospodar mnogo stoke. Jednom naredi da zakolju pet ovnova, da lh oderu i naprave ovčje kože da bi dao bundu da mu naprave. Pozva krojača i reče mu:

»Dede sašij mi bundu.«

Ovaj je merio, merio; vidi nedostajace mu za bundu pola jedne ovčje kože.

»Malo je ovčje kože«, reče, »neće biti za umetke.«

»Pa, tu se može pomoći«, reče, gospodar i naredi sliži da sa jednog ovna odere kožu samo s jednog boka. Sluga učini onako kako mu je gospodar naložio. Ah, kako se samo ovaj ovan naljutio na gospodara; smesta pozva k sebi jarca.

»Otiđimo«, reče, »od ovakvog zlotvora; u šumi se može sada živeti, ima trave; vodu ćemo naći i bićemo siti.«

I tako oni odoše. Kad prispeše u šumu napraviše kolibu da imaju gde noću da spavaju. Tako su, bogme, oni lepo tamo živeli i travu jeli. Međutim, nije samo njima dodijao život kod tog gospodara. Od njega su posle utekli: krava, svinja, petao i gusan i živeli tu sami sve dok je bilo toplo bez brige. Ali kad je stigla hladna zima, morali su negde da se sklone od mraza. Išli su tako, išli i na ovnovu kolibu naišli. Stadoše da ga mole:

»Pusti nas«, vele, »hladno nam je!«

A oni neće ni da čuju, ne puštaju nikoga.

Tada krava priđe kolibi:

»Pustite me«, reče, »ili ću vam vašu kolibu na stranu izvrnuti!«

Ovan vide da nema kud, i pusti je.

Dode onda svinja:

»Pustite me«, reče, »ili ću vam svu zemlju izriti i tako vam kolibu podriti; pripazite, biće i vama gore.«

Nisu imali kud, i svinju pustiše. Pogledaše, a ono i gusan preti:

»Pustite me ili ću vam rupu prokljuvati; pripazite, biće i vama gore.«

»Pustite me«, ne zaostaje ni petao, »ili ću vam ceo krov posr...!«

Šta da rade, pustiše ih lepo sve, pa nastaviše da zajednički žive. Živeli oni tako jedno vreme, ali se desi da pored njih prođu razbojnici. Čuše viku i dreku, prišunjaše se, poslušnuše, ali nikako ne mogu da razaberu ko je to tamo. Poslaše oni tamo jednog svog pajtaša:

»Idi«, rekoše mu, »a ako nećeš — ne gine ti uže na vrat pa u vodu!«

Ovaj, nemajući kud, ode. I samo što je kročio u kolibu, navališe na njega sa svih strana! A on, šta će, brzo uteče i vrati se natrag.

»E pa, braćo«, reče, »radite sa mnom šta znate, ali ja ni za šta na svetu ne idem više tamo. Nisam se toliko straha nahvatao otkako sam se rodio! Samo što sam ušao, još nisam stigao ni da se osvrnem, kad sam bog zna odakle, iskoči nekakva žena pa sa žaračem na mene, sa žaračem na mene; pa tu onda nekakva gospođa stade da sikće na mene; pa onda, gle čuda, neki obuçar pa šilom na mene, pa šilom na mene — sve u zadnjicu; pa onda i krojač, pa još i on s makazama; tu beše i vojnik s mamuzama pa kad se na mene ostrvio — kosa mu samo štrči na glavi. 'Evo, ja ću te!' preti. Ali tamo je, samo da znate, injihovnajstariji: 'Daj, jaćugaveć!' Ah, braćo«, reče, »ja sam se sledio od straha!«

»Znači«, kažu razbojnici, »nerria nam druge nego da uteknemo, jer će, bogme, i nas ostale udesiti!«

I odoše. A oni ostadoše da žive i dalje življahu složno. Ali se jednom na njihovu kolibu nameriše vuci koji po vonju pogodiše ko je tamo.

»Dede ti«, rekoše jednome vuku, »idi napred prvi!«

Ali samo što je ovaj ušao, kad ga smotaše; jedva, jedva se živ izvuče. Ne znaju vukovi šta bi da učine. Ali tu je s njima bio jež, pa im on reče:

»Cekajte malo, dajte da ja pokušam; možda ću biti bolje sreće!«

Ali vidi sad ti! Znao je on da je ovnu oderan jedan bok. Pa kad se on savio, otkotrljao, pa zalateo i — bodljama u ovna! Kako je ovaj đipio i preko svih preskočio derući se. Za njim i oštali, pa se tako svi razbežaše. A umesto njih vuci tamo ostaše.

61. ZimoviŠte zveri

Išao bik šumom; sretne ga ovan.

»Kud si pošao, ovne?« upita ga bik.

»Da se sklonim od zime«, reče mu ovan.

»Hajde sa mnom.«

I tako, krenuše bik i ovan zajedno. Susrete ih svinja.

»Kud si pošla, svinjo?« upita bik.

»Da se sklonim od zime«, odgovori svinja.

»Hajde sa nama!«

Odoše svi troje dalje. Susrete ih gusan.,

»Kud si pošao, gusane?« upita bik.

»Da se sklonim od zime«, odgovori gusan.

»Pa, hajde sa nama!«

I tako gusan krenu sa njima. Idu oni i sretoše petla.

»Kud si pošao, petle?« upita bik.

»Da se sklonim od zime«, odgovori petao.

»Hajde s nama!«

Idu oni putem i razgovaraju među sobom.

»Sta ćemo, braćo i drugovi? Nailazi hladno vreme: gde ćemo se skloniti?«

Bik reče:

»Hajdemo da napravimo kolibu, inače ćemo se posmrzavati od zime.«

Ovan reče:

»Moja bunda je topla — vidiš kakva mi je vuna! Ja ću ovako prezimiti.«

Svinja reče:

»Ja se ne bojim mraza ma koliki da bio; zariću se u zemlju i tako ću bez kolibe prezimiti.«

Gusan reče:

»A ja ću se popeti na sredinu jele, jedno ću krilo poda se prostreti, drugim se pokriti — nikakav mi mraz ništa neće moći: tako ću preziniiti!«

Petao reče:

»I ja isto!«

Vide bik koliko je sati, moraće sam da se pomuči.

»Dobro«, reče, »vi kako hoćete, ali ja ću početi da pravim sebi kolibu.«

Napravi on kolibu i poče da živi u njoj. Ali dođe hladna zima i poče da steže mraz; ovan — šta će, kud će — pravo kod bika:

»Pusti me, brate, da se ogrejem.«

»Ne, ovne, tvoja je bunda topla; ti ćeš i tako prezimiti. Neću da te pustim!«

»Ako me ne pustiš, zaleteću se iz sve snage i iz kolibe ti brvno izvaliti; onda ima i tebi da bude hladno!«

Bik se mislio, mislio: 'Pustiću ga, inače ću se i ja smrznuti', i pusti ovna.

I svinja je ozebla pa pođe kod bika:

»Pusti me, brate, da se ogrejem.«
 »Ne, neću da te pustim; ti ćeš se u zemlju zariti i tako prezimiti!«
 »Ako me ne pustiš, ja ću rilom sve stubove podriti, pa će ti se koliba srušiti!«
 Sta da radi, mora da je pusti. I on pusti i svinju. Tu onda dođoše i gusan i petao:
 »Pusti nas, brate, da se ogrejemo.«
 »Ne, neću vas pustiti. Svaki od vas ima po dva krila: jedno prostrite poda se, a drugim se pokrijte, i tako prezimate!«
 »Ako ne pustiš«, reče gusan, »ja eu ti svu mahovinu sa zidova počupati; onda i tebi ima da bude hladno.«
 »Nećeš da pustiš?« reče petao. »Onda ću poleteti gore i svu ti zemlju s tavanice izgrebati; ima onda i tebi da bude hladno.«
 Biku ne preostade ništa drugo do da pusti i gusana i petla. Tako se oni sastaviše i nastaviše da žive u kolibi. Ražgrejao se u toplini petao pa počeo da izvija vratom i peva pesme. Čula lisica petla kako poje pa joj se prohtelo da se piletinom malo zasladi, ali kako petla da uhvati? Ona smisli lukavstvo, uputi se medvedu i vuku, pa im reče:
 »Dragi moji kumovi, pronašla sam za sve nas mastan zalogaj: za tebe, medvede, bika; za tebe, vuče, ovna, a ja ću uzeti petla!«
 »Dobro, kumo«, rekoše medved i vuk, »nećemo ti ovo nikad zaboraviti. Hajde da ih prikoljemo i pojedemo!«
 Lisica ih dovede do kolibe.
 »Kume«, reče ona medvedu, »ti otvori vrata, a ja idem prva da pojedem petla.«
 Medved otvori vrata, a lisica uskoči u kolibu. Bik je spazi i smesta pritisnu uza zid rogovima, a ovan je udri po bokovima dok joj ne ispani duša.
 »Što se ona tako dugo s petlom nateže?« kaže vuk, pa reče medvedu: »Otvori mi, brate Mihailo Ivanoviču! Sad idem ja.«
 »Hajde, ulazi.«
 Medved otvori vrata i vuk upade u kolibu. Bik i njega pribi uza zid, a ovan ga udri te udri po bokovima, tako ga udesiše da i on izdahnu. A medved čekao, čekao.
 »Što li to vuk do sada ne može s ovnom na kraj da izađe? Daj da i ja udem.«
 Uđe i on u kolibu; a bik i ovan i njega na isti način dohvatiše. S teškom je mukom uspeo da se iščupa, pa pobeže glavom bez obzira.

62. Medved i petao

Imao jedan čovek glupoga sina. Zamoli glupan oca da ga oženi:

»Ako me ne oženiš, svu ću peć porazbijati!«

»Kako da te oženim? Nemamo para.«

»Nemamo para, ali imamo vola; vodi ga na klanicu i prodaj.«

Kad je to vo čuo, pobeže u šumu. No glupan opet navali na oca:

»Ženi me ili ću svu peć porazbijati!«

Otac reče:

»Rado bih te oženio, ali nemamo para.«

»Nemamo para, ali imamo ovna; vodi ga na klanicu i prodaj.«

Kad je to ovan čuo, pobeže u šumu. Ali glupan nikako da pusti oca na miru, samo viče: ženi me, ženi me!

»Pa rekao sam ti da nemamo jpara!«

»Nemamo para, ali imamo petla. Zakolji ga pa ispeci pirog i prodaj!«
Kad je to petao čuo, odlete u šumu. Nađoše se u šumi vo, ovan i petao, dogovoriše se da zajedno žive i sagradiše za sebe kolibu. Doču za to medved, prohte mu se da ih smaže, pa se uputi prema kolibi. Petao ga opazi, polete na sedalo; zalupa krilima i zavika:
»Kuda, ej, kuda ti tamo? Dajte mi ga ovamo! Nogama ću ga izgaziti, sekirom iskasapiti! I nož je ovde, i omča je ovde, zaklaćemo ga ovde, obesićemo ga ovde!«
Medved se uplaši i okrenu natrag. U velikom strahu je bežao, bežao dok se nije srušio i umro. Glupan ode u šumu, nađe mrtva medveda, skide s njega kožu i odnese te proda. Za pare što dobiše glupana oženiše. A vo, ovan i petao iz šume se kući vratiše.

63—64. Pas i detlić

63.

Ziveli čovek i žena i nisu nikad ništa radili; imali su psa i on ih je hranio i pojo. Ali prošlo vreme i pas je ostareo pa nije mogao više da hrani seljaka i njegovu ženu. I sam samo što nije skapao od gladi.

»Slušaj, starče«, reče žena, »uzmi ovoga psa, odvedi ga izvan sela i oteraj; neka odskita kud ga oči vode. Ne treba nam više. Dok nas je hranio, i držali smo ga.«
Starac uze psa, odvede ga izvan sela i otera. Pas počeo da luta svud po polju, jer nije smeo da se vrati kući: premlatili bi ga čovek i žena. Lutao je tako, lutao pa seo na zemlju i počeo glasno da zavija. Naletelo tuda detlić pa ga zapita:

»Zašto zavijaš?«

»Kako da ne zavijam, detliču? Bio sam mlad, hranio sam i pojo čoveka i ženu, a kad sam ostareo — oni me oteraše. Pa sad ne znam gde ću kraj svog veka dočekati.«

»Hajde kod mene, čuvaj moju dečicu, a ja ću te za to hraniti.«

Pas pristade i potrca za detličem. A detlić dolete do starog hrasta u šumi; u hrastu je bila duplja, a u, duplji detličevo gnezdo.

»Sedi tu pokraj hrasta«, reče detlić, »a ja odoh da tražim hranu. A ti nikoga ne puštaj.«

Pas se smesti pokraj hrasta, a detlić odlete. Leteo je on, leteo i ugledao: putem idu žene sa loncima, nose muževima u polju hranu. Vрати se on natrag i reče psu:

»Ej, psu, hajde za mnom; putem idu žene sa loncima, nose muževima u polju hranu. Sakrij se ti iza grmena, a ja ću se umočiti u vodu, uvaljati u pesak i početi nisko da letim, kao da ne mogu da prhnem naviše. One će stati da me hvataju, spustiće svoje lonce na zemlju, pa za mnom! Ti onda brzo navali na lonce i dobro se najedi.«

Pas pojuri zadetličem i, kao što rekoše, sakri se iza grmena; detlić se sav uvalja u pesak pa stade pred ženama po putu nisko da leprša.

»Pogledajte«, rekoše žene, »detlić je skroz mokar, hajde da ga uhvatimo!«

Spustiše na zemlju svoje lonce i dadoše se u trku za detličem, a on od njih sve dalje i dalje, dok ih ne odvede negde li stranu, a onda se podigao visoko i odleteo. A pas je za to vreme istrčao iza grmena I sve što je bilo u loncima pojeo pa otišao.

Kad su se žene vratile, imale su šta da vide: lonci im se potpuno prazni kotrljaju; šta su

drugo mogle da rade nego pokupi lonce pa kući. Uto detlić stiže psa i upita ga:

»Jesi li sit?«

»Sit«, odgovori on.

»Hajdemo kući.«

I detlić poleti, a pas za njim potrči. Uz put naiđoše na lisicu.

»Uhvati lisicu!« reče detlić.

Pas se baci za lisicom, ali je lisica bila brža. Desi se da baš naide seljak vozeći na kolima bačvu katrana. Lisica iskoči na put pravo na kola, i proskoči kroz paoke točkova; pas naže za njom, ali se zapetlja među točkove i tu mu ispade duša.

»Ej, čoveče«, reče detlić. »Ubio si moga psa i ja ću ti se grdno osvetiti!«

Slete na kola i poče da dubi rupu pri samom dnu bačve. Taman ga otera seljak od bačve, a detlić se baci na konja, slete mu među uši i stade glavu da mu dubi. Otera ga seljak s konja, a on opet navali na bačvu i izdubi rupu, tako da sav karan iz nje isticure. 'Još ću ti ja pokazati', govori sam u sebi detlić i produži da konju dubi glavu. Seljak uze veliku cepanicu, sakri se iza kola i sačeka malo, pa onda zamahnu iz sve snage; ali ne pogodi detlića no koliko je jače mogao udari konja po glavi, i tako ga na mestu usmrti. Detlić odlete seljakovoj kolibi i ulete pravo kroz prozor. Domaćica je taman ložila peč, a malo dete je sedelo na klupi. Detlić mu slete na glavu i poče da dubi. Zena ga je terala, terala, ali nikako da ga otera; zli detlić kljuca li, kljuca. Ona zgrabi palicu da ga udari, ali ne pogodi detlića već pravo u dete...

64. Oterao seljak iz dvorišta svoga staroga psa. Nemajući kud drugo, on se uputi u široko polje; beše naumio da se tamo hrani poljskim miševima. Ode on u polje; sretno ga detlić i pozva ga da žive zajedno.

»Ja sam gladan«, veli mu pas.

»Hajdemo u selo«, odgovori detlić, »tamo je svadba, imaćemo čime da se počastimo.«

Ptica ulete u kuću gde je bila svadba i poče da skakuće po stolovima, a gosti stanu na nju bacati sve što im je došlo pod ruku; sve polomiše i pod sto pobacaše. U takvoj gužvi pas se neprimetno ušunjao u tu kuću, zavukao pod sto, najeo se do mile volje i otišao.

»Jesi li sit?« upita detlić.

»Sit jesam, ali sam žedan!« odgovori pas.

»Onda idi u drugu kuću, tamo starac toči vino iz bačve.«

Detlić uleti kroz prozor, sedne na bure i počne da dube samo dno. Starac htjede da udari detlića, gađa ga slavinom, ali ne pogodi; slavina se nekud otkotrlja, a starac pogledaj ovamo, pogledaj onamo — ne može da je nade, a vino iz bureta teče li, teče i izliva se na zemlju. Pas se uvuče u kuću, napi se — pa natrag.

Sastane se s detlićem i veli mu:

»Sad sam i sit i pijan, ali bih hteo da se proveselim i nasmejem!«

»Dobro«, odgovori detlić.

Ugledaše oni radnike kako mlate žito. Detlić se odmah spusti jednom radniku na rame i počne da ga kljuca u potiljak; drugi momak zgrabi štap, htjede da udari pticu pa pogodi radnika i obori ga. Pas gleda i sve od smeha se valja po zemlji!

Posle toga detlić i pas odmagliše u pusto polje i sretoše lisicu. Detlić stade da mami lisicu: uzleti visoko, pa se spusti nisko; lisica se dade u poteru za njim po pplju, a pas se prikrade iza lisice, podvuče joj se izpod trbuha, pa je ščepa i poče da grize.

U taj mah naiđe čovek koji je vozio puna kola lonaca u grad da ih proda. Ugleda kako pas davi lisicu, dotrči do njih s batinom, pa udari iz sve snage, i ubi i jedno i drugo. Naljuti se detlić na starca; slete njegovom konju na glavu i poče da mu kljuje oči. Čovek trči sa batinom, hoće da ubije detlića; dotrča pa kad udari — konj se samo prostre mrtav. A detlić se izmače, prelete na kola i poče da skače po loncima i samo krilima bije. Čovek za njim, pa onda batinom po kolima, po kolima... Porazbija tako sve lonce i vrati se kući bez ičega, a detlić odlete u Šumu.

65. Petao i kokoška

Bili petao i kokoška i pošli u šumu po orahe. Kad su stigli, petao se pope na drvo i poče da bere orahe, a kokoška osta na zemlji da ih skuplja: petao bere, a kokoška skuplja. Petao opet baci orah, a on pade pravo kokoški u oko i izbi joj ga. Ide kokoška i plače. Tad naidoše bojari i pitaju:

»Kokice, kokice! Zašto plačeš?«

»Meni je oko, jao, izbio petao.«

»Petliču, petliču! Zašto si kokici oko izbio?«

»Meni je orah gaće iscepaO.«

»Orahu, orahu! Zašto si petliču gaće iscepao?«

»Mene su koze oglodale.«

»Koze, kozel! Zašto ste orah oglodale?« »Nas pastiri ne čuvaju.« »Pastiri, pastiri!

Zašto koze ne čuvate?« »Nas gazdarica ne hrani palačinkama.« »Gazdarice,

gazdarice! Zašto ne hraniš pastire palačinkama?«

»Svinja mi je testo prosula.«

»Svinjo, svinjo! Zašto si gazdarici testo prosula?«

»Meni je vuk prasence odneo.«

»Vuče, vuče! Zašto si svinji prasence odneo?«

»Meni se prijelo, a tako je i bog hteo.«

66. Petličeva smrt

Išli kokoška i petao po popovom gumnu. Petlić se zadavi zrnom graška. Kokoška se sažali, pa ode na reku da zamoli vode. Reka joj reče:

»Idi lipi da ti lipa list da, da ti ja vode dam!«

»Lipo, lipo! Daj mi list da odnesem reci, da mi reka vode da, da ja vodu petlu dam — zadavi se zrnom graška: nit' romori, nit' govori, kao proštac leži!«

Lipa reče:

»Idi curi da ti ona konac da, da ti ja list dam!«

»Curo, curo! Daj mi konca da ja konac lipi dam, da mi lipa list da, da ja list reci dam, da mi reka vode da, da odnesem vodu petlu — zadavi se zrnom graška: nit' romori, nit' govori kao, proštac leži!«

Cura reče:

»Idi, koko, ti do krave da ti krava mleka da, da ti ja konac dam.«

Dode koka tad kod krave:

»Kravo, kravo! Daj mi mleka da ja mleko curi dam, da mi cura konac da, da ja konac lipi dam, da mi lipa list da, da ja list reci dam, da mi reka vode da, da ja petlu vode dam — zadavi se zrn timer graška: nit' romori, nit' govori, kao prošac leži!«

Krava reče:

»Idi, koko, ti koseima da ti kosci sena daju, da ti ja mleka dam.«

Dode koka kod kosaca:

»Kosci, kosci! Dajte mi sena da ja seno kravi dam, da mi krava mleka da, da ja mleko curi dam, da mi cura konac da, da ja konac lipi dam, da mi lipa list da, da ja list reci dam, da mi reka vode da, da odnesem petlu — zadavi se zrn timer graška: nit'romori, nit' govori, kao prošac leži!«

Kosci rekoše:

»Idi, koko, kovačima da ti oni kosu skuju.«

Dode koka kod kovača:

»Kovači, kovači! Skujte mi kosu da ja kosu koscima dam, da mi kosci sena daju, da ja seno kravi dam, da mi krava mleko da, da ja mleko curi dam, da mi cura konac da, da ja konac lipi dam, da mi lipa list da, da ja list reci dam, da mi reka vode da, da odnesem petlu — zadavi se zrn timer graška: nit' romori, nit' govori, kao prošac leži!«

Kovači rekoše:

»Idi, koko, rudarima da ti oni uglja daju, da mi tebi kosu skujemo.«

Dode koka kod rudara:

»Rudari, rudari! Dajte meni malo uglja da ja ugalj kovačima dam, da kovači kosu skuju, da ja kosu koscima dam, da mi kosci sena daju, da ja seno kravi dam, da mi krava mleko da, da ja mleko curi dam, da mi cura konac da, da ja konac lipi dam, da mi lipa list da, da ja list reci dam, da mi reka vode da, da odnesem petlu — zadavi se zrn timer graška: nit' romori, nit' govori, kao prošac leži!«

Rudari dadoše ugalj. Odnese koka ugalj kovačima, kovači joj skovaše kosu; odnese kosu koscima, a kosci joj sena dadoše; odnese seno kravi, a krava joj mleko dade; odnese rrileko curi, a cura joj konac dade; odnese konac lipi, a lipa joj list dade; odnese list reci, a reka joj vode dade, te odnese vode petlu, a kad tamo — petao leži, nit' romori, nit' govori, zadavio se zrn timer graška na popovom gumnu.

67—68. Kokica

67.

Bili starac i starica pa imali koku tatarku; koka snela jaje u čošku pod prozorom: šareno, duguljasto, tvrdo, čudnovato! Stavili ga na policu; tuda miš prolazio repom protresao, polica se prevrnu i jaje se razbi. Starac zapiaka, starica zarida, vatra se u peći razbukta, krov kolibe se zaljulja, a unuka se od tuge utopi. Naiđe žena što pravi prosfore i pita: zašto oni toliko plaču? Starci počеше da joj pričaju: »Kako da ne plačemo? Naša koka tatarka snela jaje u čošku pod prozorom: šareno, duguljasto, tvrdo, čudnovato! Stavili ga na policu; tuda miš prolazio i

repom protresao, polica se prevrnula i jaje se razbilo. Ja, starac, plačem, a starica rida, vatra u peći buktiti, krov kolibe se ljulja, a unuka se od tuge utopila.«
— Zena kad to ču, sve prosfore izlomi i pobaca. Dode crkvenjak i pita zašto je prosfore pobacala? Ona njemu sve ispriča i kaza sve nevolje što su se desile; crkvenjak se pope na zvonaru i polomi sva zvona. Ide pop i pita crkvenjaka: zašto je polomio zvona? Crkvenjak njemu ispriča za sve nevolje što su se desile, a pop otrča i sve knjige iscepa.

68. Bila jednom jedna dobra bakica, A sa njom je bila graorka kokica, Maleno je jaje koka snela, Na policu najpre ga odnela. Vrtela se svuda da mu nade mesto, Stavi ga pod klupu, u osinje gnezdo, Pretrčao tud miš i repom savio, Pa je tako jaje i razbio! Za jajetom deda se zaplaka, Jadna baka, kad vide, zakuka, Dovratak se tad stade smejati, Koke leteti, a vratnice škripati, Prašina se pod pragom dizati. Vrata se iskrivila, ograda rasula. Popove su kćeri tuda prolazile, Vedra s vodom nosile, Od čuda ih pustile i razbile, I ovako popadiji govore: »Ti i ne znaš, majčice, Sta se zbilo u naše bakice I njezine graorke kokice? Maleno je jaje koka snela, Na policu najpre ga odnela. Vrtela se svuda da mu nade mesto, stavi ga pod klupu, u osinje gnezdo. Protrčao tud miš i repom savio, Pa je tako jaje i razbio! Za jajetom deda se zaplaka, Jadna baka, kad vide, zakuka. Dovratak se tad stade smejati, Koke leteti, a vratnice škripati, Prašina se pod pragom dizati. Vrata se iskrivila, ograda rasula, Mi smo tuda prolazile, Vedra s vodom nosile, Od čuda ih ispustile i razbile!« Popadija testo mesila, Svega ga po podu pobacala, Pošla popu i sve mu kazala: »Ti i ne znaš šta je bilo, Slušaj redom kako se zbilo, Sa našom bakicom I njenom graorkom kokicom... Tu se ponavlja cela priča.

.....ograda rasula.

Naše kćeri tuda prolazile, Vedra s vodom nosile, Od čuda ih ispustile i razbile! Ja sam tada testo mesila, Svega ga po podu pobacala!« Pop je knjigu uzeo u ruke Pocepa je i baci od muke!

69. 2dral i čaplja

Sova je letela radosna i vesela; letela je, letela pa je onda sletela, repom zamahnula, oko sebe poglednula. Opet je poletela, letela, letela, pa je onda sletela, repom zamahnula, oko sebe poglednula...

Ovo još nije prava priča, ona ima tek sada da se ispriča.

Živeli u močvari ždral i čaplja i svako je sebi napravio kolibu. Ždralu je dosadilo da živi sam pa naumi da se ženi:

'Kako bi bilo da zaprosim čaplju?' pomisli.

Krenu ždral — pljas, pljas! Sedam vrsta je gazio blato; stiže i upita:

»Jesi li kod kuće, čapljo?«

»Jesam.«

»Udaj se za mene.«

»Neću se, ždrale, udati za tebe; ti imaš duge noge i kratku odeću, slabo letiš, a i nemaš čime da me hraniš. Odlazi, dugajlijo!«

Zdral vide da tu nema šta da traži i ode kao pokisao. Caplja se posle predomisli i rekla: 'Zašto da živim sama, bolje mi je da se udam za ždrala'. Dode kod ždrala i reče mu:

»Ždrale, oženi se mnome!«

»Ne, čapljo, ne trebaš mi! Neću da se ženim i neću da te uzmem za ženu. Gubi se!«

Caplja zaplaka od stida i vrati se natrag. Ždral se počeo predomišljati i reče: 'Glupo je da se ne oženim čapljom; ovako samom mi je dosadilo. Idem sad da je zaprosim.'

Dode i reče:

»Capljo! Ja sam naumio da se oženim tobom; udaj se za mene.«

»Ne, ždrale, neću da se udam za tebe!«

Ode ždral kući. A onda se čaplja predomisli: 'Zašto sam odbila? Što da živim sama? Bolje mi je da se udam za ždrala!' Ode, sad ona pristaje, no ždral neće. I tako oni još uvek odlaze jedno drugome u prosidbu, ali nikako da se venčaju.

70. Vrana i rak

Letela vrana iznad mora i ugleda — rak ulazi u vodu; zgrabi ga — cap! i polete u šumu da bi ga, kad nađe granu gde će sesti, u slast mogla pojesti. Vidi rak da mu je došao kraj i reče vrani:

»Ej, vrano, vrano! Poznavao sam ja tvoga oca i tvoju mater — divni su to ljudi bili!«

»Hm!« promrmlja vrana ne otvarajući kljun.

»I braću sarii tvoju i sestre tvoje znao — što su to bili dobri ljudi!«

»Hm, hm!«

»Svi su oni bili divni i dobri ljudi, ali tebi nisu ravni. Meni se čini da na svetu nema razumnijeg stvorenja od tebe.«

»Ehe!« graknu vrana i širom otvori kljun pa ispusti raka u more.

71. Orao i vrana

Živela u Rusiji vrana sa svom svojom tevačijom — dojičama, dadiljama, mladima i bliskim susedima. Ali doleteše guske labudovi i tu jaja snesoše; a vrana počeo da ih vredi, jaja da im krade iza leđa. Desilo se da je tuda letela buljina; kad je videla kako vrana velikim pticama uvrede i jad nanosi, odlete surome orlu. Dolete kod njega pa mu kaže:

»Gospodaru moj, suri orle! Pravedno presudi vrani lopuži.«

Suri orao posla odmah vrapca laku pticu da vranu dovede. Vrabac odmah odlete i uhvati vranu — istina, ona se opirala, ali nju vrabac udri nogama i tako je dovedi pred suroga orla. Orao počeo da sudi.

»Ah ti, lopužo vrano, ti vražja glavo; kljun ti nije lep, a g__v ti rep! Priča se za tebe da tude stvari voliš, da jaja velikih ptica kradeš, ne možeš da odoliš!«

»Kleveta, gospodaru suri orle, sama kleveta!«

»A pričaju još: samo li seljak na njivu poseje nešto, ti nagrneš s tvojom sodomom i sve mu iskopate vešto!«

»Kleveta, gospodaru suri orle, sama kleveta!«

»I još mikažu: počnuli žene da žanju, snopove vežu i u polju slažu, ti navališ s tvojom sodomom i sve razgrabite i izvrriete!«

»Kleveta, gospodaru suri orle, sama kleveta!«

Vranu osudiše i u zatvor strpaše.

72. Zlatna ribica

Na moru, na okeanu, na ostrvu Bujanu nalazila se mala stara koliba u kojoj su živeli starac i starica. Oni su živeli u velikoj bedi; starac je ispleo mrežu i počeo da lovi ribu u moru, ali je uspevao da ulovi samo toliko koliko da se prehrane. Jednom starac baci mrežu i počeo da je vuče, ali mu se učini da je teška kao nikada dotad; jedva je izvukao. Gleda, a mreža prazna; svega jedna ribica u njoj, ali ne obična već zlatna. Ribica mu se stade moliti ljudskim glasom:

»Nemoj da me uzmeš, starče! Bolje me vrati u more; ja ću ti se odužiti: što god poželiš, to ću ti ispuniti.«

Starac razmisli razmisli, pa reče:

»Ja od tebe ništa ne tražim: vrati se natrag u sinje more!«

Bacio je zlatnu ribicu u vodu i vratio se kući. Starica ga upita:

»Koliko si ulovio, starče?«

»Samo jednu jedinu zlatnu ribicu, ali sam i nju bacio u more; ona mi se molila: vrati me, kaže u sinje more; ja ću ti se za to odužiti: što god poželiš, sve ću ti ispuniti! Sažalih se na ribicu, ništa od nje nisam tražio, već je onako pustih.«

»Ah, ti stari vraže! U cukama ti je bila velika sreća, a ti nisi umeo da je iskoristiš.« Naljutila se starica, grdi starca od jutra do mraka, ne da mu mira:

»Makar da si hleba od nje izmolio! Uskoro ni suve korice nećemo imati; šta ćeš onda žderati?«

Starac nije mogao više da izdrži, pa ode da od zlatne ribice traži hleba. Dođe do mora i iz sveg glasa viknu:

»Ribice, ribice! Doplivaj i glavu promoli!«

Ribica dopliva do obale:

»Šta hoćeš, starče?«

»Starica se naljutila, po hleb me poslala.«

»Idi kući, imaćeš hleba koliko te volja!«

Vrati se starac:

»Šta je bilo, starice, ima li hleba?«

»Ima koliko hoćeš; no je nevolja što nam se korito raspalo pa nemam u čemu prati. Idi zlatnoj ribici i zamoli je da ti da novo.«

Ode starac na more:

»Ribice, ribice! Doplivaj i glavu promoli!«

Zlatna ribica dopliva:

»Šta hoćeš, starče?«

»Starica me poslala, traži novo korito.«

»Dobro, imaćeš i korito.«

Vrati se starac; tek što je ušao u kuću, a starica opet navali na njega:

»Idi«, kaže, »do zlatne ribice, zamoli je da nam novu kuću sagradi; u ovoj se više ne može živeti, samo što se nije raspala!«

Ode starac na more:

»Ribice, ribice! Doplivaj i glavu promoli!«

Ribica dopliva, promoli glavu i upita ga:

»Šta hoćeš, starče?«

»Sagradi nam novu kuću; starica me grdi, ne da mi mira; neću, veli, da živim u staroj kolibi — ona samo što se nije raspala.«

»Nemoj da tuguješ, starče! Idi kući i bogu se pomoli, sve će biti učinjeno.«

Vratio se starac, a u njegovom dvorištu nova hrastova kuća, sva izrezbarena.

Dočeka ga starica još ljuća nego pre i poče da ga grdi gore nego pre:

»Ah, ti stara psino! Ne urrieš da iskoristiš sreću. Izmolio si kuću i ti, eto, misliš da je sve gotovo! Ne, idi opet do zlatne ribice i reci joj da ja neću više da budem seljanka, hoću da budem vojvotkinja, da me ljudi slušaju i da mi se kad me sreću duboko klanjaju.«

Ode starac na more i iz sveg glasa viknu:

»Ribice, ribice! Doplivaj i glavu promoli!«

Ribica dopliva i glavu promoli:

»Šta hoćeš, starče?«

Starac odgovori:

»Ne da mi starica mira, sasvim je pobudalila: neće više da bude seljanka, hoće da bude vojvotkinja.«

»Dobro, ne tuguj! Idi kući i bogu se pomoli, sve će biti učinjeno!«

Vrati se starac, kad tamo umesto kuće hrastove stoji

kuća od kamena na tri sprata; po dvorištu sluge trče, u kuhinji kuvari lupaju, a starica u skupocenoj brokatnoj haljini sedi u velikoj naslonjači i naređuje.

»Zdravo, ženo!« reče starac.

»Ah, ti prostačino jedna! Kako smeš mene, vojvotkinju, da nazoveš svojom ženom? Ej, ljudi! Odvedite ovog čoveka u konjušnicu pa ga išibajte kandžijama što možete bolje.«

Sluge odmah pritrčaše, ščepaše starca za vrat i odvukoše u konjušnicu.

Konjušari ga tamo tako izvoštiše kandžijama da je jedva ustao na noge. Posle toga starica ga odredi za pokućara; naredi da mu daju metlu da čisti dvorište, a da ga hrane i poje u kuhinji. Teško je živio starac: po ceo dan samo čisti dvorište, a samo li se nade negde malo nečisto — opet u konjušnicu!

'Baš je prava veštića!' mislio je starac, 'snašla je takva sreća, a ona, kao svinja kad se zarolja — ni za muža me više ne smatra!'

Nije prošlo mnogo vremena a starici dosadilo da bude vojvotkinja; zapovedi da joj dovedu starca pa mu onda naredi:

»Idi, stari vraže, do zlatne ribice i reci joj da neću da budem vojvotkinja, hoću da postanem carica.«

Ode starac na more.

»Ribice, ribice! Doplivaj i glavu promoli!«

Ribica dopliva:

»Sta hoćeš, starče?«

»Pa eto, moja starica je sada još luđa nego pre: neće više da bude vojvotkinja, hoće da postane carica.«

»Ne tuguj! Idi kući i bogu se pomoli, sve će biti učinjeno!«

Vrati se starac, a umesto kuće stoji veliki dvorac sa

zlatnim kubetom. Okolo idu stražari sa uperenim puškama; pozadi se prostro

veliki vrt, a ispred samog dvorca zelena livada i na njoj postrojena vojska. Starica

nakićena kao carica stoji na balkonu s generalima i bojarima, vrši smotru vojske i komanduje; bubnjevi udaraju, muzika trešti, a vojnici viču: ura!

Nije prošlo mnogo vremena a starici dosadilo da bude carica, pa naredi da pronadu starca i izvedu ga pred njeno svetlo lice. Napravi se uzbuna, generali se uzmuvali, bojari se ustrčali.

»Ko li je taj starac?!«

Jedva ga pronađoše u zadnjem dvorištu i izvedoše pred earicu.

»Slušaj, stari vraže!« reče mu starica. »Idi do zlatne ribice i reci joj da neću više da budem carica, hoću da postanem gospodarica mora, da me sva mora i sve ribe slušaju!«

Starac se nećkao, ali šta da radi? Ako ne ode, ode mu glava! Stegne srce, pođe na more i kaže:

»Ribice, ribice! Doplivaj i glavu pomoli!«

A zlatne ribice nema, pa nema! Zovne je starac još jednom — opet jenema!

Zovnuo je i trećiput —odjednom more zašume i ustalasa se; bilo je dotad svetlo i čisto, a odjednom sasvim pocrne. Ribica dopliva do obale:

»Šta hoćeš, starče?«

»Starica je sasvim poludela; neće više da bude carica, hoće da postane gospodarica mora, svim vodama da vlada i svim ribama da zapoveda.«

Ne reče ništa starcu zlatna ribica, okrenu se i otpliva u morsku dubinu. Starac se vrati natrag, gleda i ne veruje svojim očima: dvorca kao da nikada nije ni bilo, umesto njega stoji ona ista stara koliba, a u njoj sedi starica u pocepanom sarafanu. Nastaviše da žive kao pre, starac se opet prihvati ribolova, ali koliko god da je bacao mrežu u more, nikad više ne ulovi zlatnu ribicu.

73. Lakoma starica

Živeo starac sa staricom i pošao jednom u šumu da na seče drva. Nađe staro drvo, zamahnu sekirom i počeo da seče. Drvo mu reče:

»Nemoj da me sečeš, seljače! Ja ću ti ispuniti svaku želju.«

»Pa učini da postanem bogat.«

»Dobro, idi kući, imaćeš svega u izobilju.«

Vrati se starac kući, kad tamo — koliba nova, u njoj sve puno kao oko, para na sve strane, žita koliko hoćeš, a krava, konja i ovaca — za tri dana izbrojati ne možeš. »Ah, starče, odakle ti sve ovo?« upita starica. »Ja sam, ženo, našao drvo koje će mi ispuniti svaku želju.«

Poživeše tako neko vreme; starici se osladio bogat život, pa reče starcu:

»Šta nam vredi što živimo u bogatstvu, kad nas ljudi ne poštuju! Prohte li se kmetu, mpže i mene i tebe da natera da radimo; a ako hoće može i da nas išiba. Idi i zamoli drvo da ti učini da ti postaneš kmet.«

Uze seljak sekiru, priđe drvetu i zamahnu da ga do samog korena saseče.

»Sta hoćeš?« upita drvo.

»Učini da postanem kmet.«

»Dobro, idi zbogom!«

Vrati se kući, kad tamo ga već odavno čekaju vojnici:

»Kud se ti, stari vraže, skitaš?« zagalamiše oni.

»Daj nam odmah stan, i to da bude dobar. Hajde, šta čekaš?« i počеше ga tesacima po hrbatu tući. Vidi starica da ni kmet nije uvek poštovan, pa reče starcu:

»I to mi je nešto — biti kmetova žena! Eto, tebe vojnici izmlatiše, a tek o spahiji da i ne govorimo: što se tome prohte, taj će to i uraditi. Idi i reci drvetu da hoćeš da postaneš spahija, a ja spahinica.«

Starac uze sekiru, priđe drvetu, hoće opet da ga seče. Drvo ga upita:

»Šta hoćeš, starče?«

»Učini da postanem spahija, a starica spahinica.«

»Dobro, idi zbogom!«

Požive starica u gospodstvu, ali požele da postane nešto više i reče starcu:

»I to mi je nešto — biti spahinica! Ali kad bi ti postao pukovnik, a ja pukovnica— to bi već bilo nešto, svi bi nam zavideli.«

Starica opet natera starca da ide drvetu; on uze sekiru, pride i htjede da ga seče.

Drvo ga upita:

»Sta hoćeš?«

»Učini da postanem pukovnik, a starica pukovnica.«

»Dobro, idi zbogom!«

Vrati se starac kući i postade pukovnik. Ne prode mnogo vremena, a starica mu reče:

»I to mi je nešto — biti pukovnik! General, ako hoće, može da te uhapsi. Idi i traži od drveta da postaneš general, a ja generalica.«

Ode starac drvetu i htjede da ga sekirom seče.

»Šta hoćeš?« upita drvo.

»Učini da postanem general, a starica generalica.«

»Dobro, idi zbogom!«

Vrati se starac kući, kad tamo već ga proizveli za generala. Ne prode mnogo vremena, a starici dosadilo da bude generalica, pa reče starcu:

»I to mi je nešto — biti general! Ako gospodar naredi, može u Sibir da teprotera. Idi i traži od drveta da postaneš car, a ja carica.«

Dode starac i htjede da seče drvo:

»Šta hoćeš?« upita ga.

»Učini da postanem car, a starica carica.«

»Dobro, idi zbogom!«

Vrati se starac kući, kad tamo njega već čekaju poslanici:

»Umro je car i tebe su izabrali na njegovo mesto.« Nisu dugo carovali starac i starica; učinilo se starici

da je malo da bude carica i pozva starca.

»I to mi je nešto — biti car! Ako bog naredi, može smrt da pošalje pa da te zakopaju u crnu zemlju. Idi i traži od drveta da postanemo bogovi.«

Ode starac, ali kad drvo začu te bezumne reči, za šume lišćem i odgovori starcu:

»Ti budi medved, a tvoja žena mečka.«

Tog istog trenu starac se pretvori u medveda, a starica u mečku, i pobegoše u šumu.

74. Bodljar zlovoljni, bodljara zlokobni potrpa jednog dana svojudečicuusanke:odeonuKamreku, iz Kam rekeu Tros reku, iz Tros reke u Kubensko jezero, iz Kubenskog jezera u Rostovsko jezero, i u tom jezeru zamoli da ostane jednu noć; i tako od jedne noći:— dve noći, od dve noći — dve nedelje, od dve nedelje — dva meseca, od dva meseca — dve godine, a od dve godine osta trideset godina. Počeo on po čitavom jezeru tamoamo vršljati i sitnu i krupnu ribu redom tamaniti. Tada se sitna i krupna riba sastane da pravednog sudiju izabere, i izabra ribu soma sa velikim brkovima.

»Budi t'i«, rekoše, »naš sudija.«

Som posla da mu dovedu bodljara, dobrog čoveka, pa mu reče: ,

»Oj, bodljaru, dobar čoveče! Zašto ti naše jezero zauze?«

»Zato sam«, odgovori, »vaše jezero zauzeo jer je vaše jezero Rostovsko gorelo od vrha do dna od Petrova do Ilina dana, izgorelo i pusto ostalo.«

»Nikad ni do veka«, reče som, »nije gorelo naše jezero. Imaš li ti za to svedoke i očevice, moskovske potvrde i pisane povelje?«

»Imam za to svedoke i očevice, moskovske potvrde i pisane povelje: riba crvenperka je u požaru bila, oči izgorela, pa su joj njene sad oči crvene.«

I šalje som da mu se dovede riba crvenperka. Strelac borac, karaš dželat, sitne ribe dve pregršti — prisutna lica i svedoci bili — otrčali i crvenperku pozvali.

»Hajde ribo crvenperko! Zove te riba som sa velikim brkom da staneš pred njegovo veličanstvo.«

Crvenperka se još izdaleka pokloni somu duboko. A som joj kaže:

»Zdravo da si, crvenperko, udovice časna! Kaži sada je li naše jezero Rostovsko gorelo od Petrova do Ilina dana?«

»Nikad ni do veka«, reče crvenperka, »nije gorelo naše jezero.«

Tad govori riba som:

»Cuješ li, bodljaru, dobar čoveče? Crvenperka je na tvoje oči moje potvrdila.«

A crvenperka tu prigovori:

»Ko bodljara ne poznaje, bez hleba ostaje!«

Al' bodljara se ne predaje, u boga se poiizdaje.

»Imam ja«, govori, »švedoke i očevice, moskovske potvrde i pismene povelje: dok je požar i vatra bila, tu se i grgeč riba nalazila, glavnje je sa sobom nosila; zato su i sada crvena joj krila.«

Strelac borac, karaš dželat, sitne ribe dve pregršti — prisutna lica i svedoci državni su to glasnici — grgeč ribi pođoše pa joj lepo rekoše:

»Odmah hajde, grgeč ribo! Zove te riba som sa velikim brkom da dodeš pred njegovo veličanstvo.«

I dolazi grgeč riba. Govori mu riba som:

»Reci sada, grgeč ribo, je li naše jezero Rostovsko gorelo od Petrova do Ilina dana?«

»Nikad ni do veka«, reče, »nije gorelo naše jezero! Ko bodljara ne poznaje, bez hleba ostaje!«

Al' bodljara se ne predaje, u boga se pouzdaje, pa govori somu ribi:

»Imam ja za to svedoke i očevice, moskovske potvrde i pisane povelje: riba štuka, udovica poštena, nije nimalo nadmena. Ona neće za živu glavu sakriti istinu pravu. Ona je u požaru bila i glavnje nosila, pa je sva zato i sada crna.«

Strelac borac, karaš dželat, sitne ribe dve pregršti — prisutna lica i svedoci državni su to glasnici — podoše i rekoše:

»Odmah hajde, štuko ribo! Zove te riba som sa velikim brkom pred njegovo veličanstvo!«

Štuka se još izdaleka pokloni somu duboko:

»Zapovedajte, vaše veličanstvo!«

»Zdravo da si, štuko ribo, udovice poštena i nimalo nadmena. Reci sada je li naše jezero Rostovsko gorelo od Petrova do Ilina dana?«

»Nikad ni do veka«, reče štuka, »nije gorelo Rostovsko jezero! Ko bodljara ne poznaje, bez hleba ostaje!«

Al' bodljar se ne predaje, u boga se pouzdaje.

»Imam ja«, kaže, »za to svedoke i očevice, moskovske potvrde i pismene povelje: minić riba je u požaru bila, glavnje je nosila, pa je sva i sada crna.«

Strelac borac, karaš dželat, sitne ribe dve pregršti — prisutna lica i svedoci državni su to glasnici — kod minića dođoše pa mu rekoše:

»Odmah hajde, minić ribo! Zove te riba som sa velikim brkom pred njegovo veličanstvo.«

»Ah, ah, braćo moja! Evo vam grivenik za trud i dangubu. Usta su mi debela, trbuh mi je veliki; u gradu nikad nisam bio, nit' pred sudijama stajao; da govorim, da se klanjam ne umem, pa neću ni da idem.«

Ovi ti se državni glasnici onda vratiše kući; bodljara uhvatiše i u mrežu strpaše. No bog usliši bodljareve molitve te dade da grdna kiša i lapavica pade. Bodljar se nekako iskobelja iz mreže i u Kubensko jezero pobeže, iz Kubenskog jezera u Tros reku, iz Tros reke u Kam reku. Ali Kam reka sad puna štuka i jesetra.

»Odakle vas je davo doneo?« reče im bodljar.

Cuše ribari bodljarev tanki glas i krenuše da ga love. Krenuše i uloviše bodljara, bodljara zlovoljnoga, bodljara zlokobnoga!

Dođe Brotka i baci bodljara u barku, dođe Petruška i stavi u korpu:

»Corbu ću skuvati«, reče, »i lepo se najesti.« Tako je bodljar završio svoj život!

75. Nekada je u gospodskom domu živeo bodljar — trbonja i pakosnik! Ali bodljara stiže beda, stade u svemu da oskudeva; krenu bodljar na sankama starim sa potpornja tri i pravo u Rostovsko jezero zaždi. Stiže i, povika gromkim glasom:

»Hej, vi ribe — jesetre, kaluge, šarani, glavatice, i vi sitne ribe, male crvenperke! Pustite mene, bodljara, malo da se prođem, prošetam kroz vaše jezero. Ja neću kod vas vek da vekujem, ostaću samo malo u vašem gostoprимstvu da uživam, da nešto prezalogajim i sa vama reč, dve progovorim.«

Pristade sva riba — jesetre, kaluge, šarani, glavatice i sitna riba, male crvenperke, i pustiše bodljara da se malo po njihovom jezeru prošeta.

Bodljar ostade jedan sat, a za to vreme stade sve ribe vredati, u mulj i ustave gurati. Ali se tad uvrediše i pobuniše sve ribe i odoše da se požale Peri jesetri, sudiji pravednom:

»Pero jesetro, sudijo pravedni! Zašto nas bodljar vređa? Molio nas je da ga pustimo jedan sat u naše jezero, a sad nas je počeo iz njega da izgoni. Dobro razmisli, Pero jesetro, sudijo pravedni, i po pravdi ti presudi.«

Pera jesetra, sudija pravedni, posla malu ribu peskara da pronade bodljara.

Peskar ga je svuda po jezeru tra

žio, ali ga nije našao. Pera jesetra, sudija pravedni, posla veću ribu štuku da pronade bodljara.

Štuka zaroni u jezero, pljesnu repom, i na dnu jezera nađe bodljara:

»Zdravo, bodljaru!«

»Zdravo, štuko! Sto si došla?«

»Naredio je Pera jesetra, sudija pravedni, da zbog žalbe na tebe pred njega na sud izadeš.«

»A ko se žalio na mene?«

»Sve ribe — jesetre, kaluge, šarani, glavatice i sitna riba, male crvenperke se žale na tebe, a osim njih, i som, prostačina, riba debelih usana, što ni govoriti ne ume, i on se pokorno klanjajući, na tebe žali. Hajdemo, bodljaru, na sudu ćemo videti ko je prav, a ko kriv.«

»Neću da idem, štuko! Bolje bi i tebi bilo i zar ti nije stalo da odeš sa mnom u šetnju malo!«

Štuka ne pristade sa bodljarom da ide; hoće po svaku cenu da ga odvede da mu sud pravedni što pre sudi.

»Slušaj, štuko! Iako si zubatih vilica i oštra, uzalud ti trud, ne natera bodljara da ode na sud! Danas je, uz to, subota, moj otac priređuje bečarsko veče, biće to velika gozba i veselje; bolje ti je da podeš sa mnom da popijemo i proveselimo se, a sutra, iako je nedelja — idemo zajedno na sud pravedni. Nećemo, bar, gladni poći.«

Štuka pristade i sa bodljarom ode. On je dobro napio, u kamaru sa žitom stavio, vrata zatvorio i vrljikama zagradio.

Dugo su štuku da dođe na sud čekali, ali je nisu dočekali. Pera jesetra, sudija pravedni, posla veliku ribu soma po bodljara. Som zagnjuri, lupnu repom i na dnu jezera nade bodljara.

»Zdravo, zete!«

»Zdravo, taste!«

»Podi sa mnom na sud pravedni, bodljaru! Tuže te.«

»A ko me optužio?«

»Sve ribe — jesetre, kaluge, šarani, glavatice i sitna riba, male crvenperke!«

Bodljar je bio somov zet, umeo ga je u svoje ruke uzet', i tako ga lično dovede na sud pravedni.

»Pero jesetro, sudijo pravedni, zašto si naredio da se odmah javim?« upita bodljar.

»Kako da ne naredim? Ti si zamolio da ostaneš u Rostovskom jezeru samo jedan sat da se po njemu prošetáš, a onda si sve ribe počeo iz njega da teráš. RIBE SU SE zbog toga naljutile i, evo, sastale se sve ribe — jesetre, kaluge, šarani, glavatice i sitna riba, male crvenperke, pa se klanjajući pokorno mole da ti sudim, i sad ja, Pera jesetra, treba da utvrdim ko je kriv, a ko prav!«

»A ti sad«, reče bodljar, »saslušaj i moju molbu: one su mene optužile, a ja nisam kriv što su se međe oburvale, brazde utrle, voda podlokala obale. Ja sam jedne večeri kasno po obali hodio pa kako sam mnogo žurio, ja sam se s obale u jezero zajedno sa zemljom sjurio! Pero jesetro, sudijo pravedni, naredi da dodu

gospodarevi ribari i tanke mreže rašire, pa nateraj svu ribu u jedno ušće; onda ćeš videti ko je prav, a ko kriv: onaj ko je prav, neće u mreži ostati, već će iskočiti.«

Pera jesetra, sudija pravedni, sasluša njegovu molbu, pozva gospodareve ribare i natera svu ribu u jedno ušće. Bodljari prvi uđu u mrežu, prćaknu se, okrenu, protrlja oči, i prvi iz mreže iskoče.

»Vidiš, Pero jesetro, sudijo pravedni, ko je prav, a ko je kriv.«

»Vidim, bodljari, da nisi kriv; idi u jezero i šetaj ko liko ti je volja. Odsada tebe ne sme niko da vređa il' dira, jedino ako jezero sasvim ne presuši i vrana te iz blata izvadi.«

Ode bodljari u jezero i stade se pred svima hvaliti: »Dobro, dobro, vi ribe jesetre i kaluge! Plaćićete mi i vi, i svi šarani, i glavatice! Ne praštam ni sitnoj ribi, malo crvenperki. Osvetiću se i somu trbonji: on se pravi da ne ume ni da govori, bajagi, debela mu pusta usta, a ovamo umeo je da se žali na mene! Svima ću se ja osvetiti!«

Prolazio tuda Ljubim mali, pa čuo kako se bodljari hvali; i Sergej je tuda prošao, u rukama motke držao; davo je tuda prolazio, pa je jaz pregradio; došao je Perica i začas se nad bodljari nade košarica; dođe Bogdan, i bodljari mu pade kao bogom dan; dođe Ustin, vršu povuče, ona mu ispade, a bodljari nestade.

76. Lep šesnaesti dan krete Meseca septembra 1729. Tad se rodi bodljari varalica, Malena mu beše glavica, A šiljasti rep. Iz nosa mu curi slina, Ogromna mu trbušina. Tako izgledaše grdoba ova, A koža mu k'o kora jelova. Živeo je neko vreme s porodicom svom Bodljari varalica u jezeru Kubinskom. Dosadi mu pa krenu on Sankama sa ženom i decom, U Belozersko jezero.

Iz Belozerskog ode u Korbozersko,

Iz Korbozerskog u Rostovsko.

»Dobar dan«, reče deverikama, Rostovskim žiteljicama!

»Ugostite bodljara i nahran'te I dobrog mu konja napojte.«

Pustiše bodljara da prenoći,

Ali on ne ostade samo te noći,

Gde je jednu noć boravio,

Tu se čitavu godinu nastanio,

Gde je boravio noći dve,

Tu dve pune godine ostade.

Tu je i sinove poženio

I ćerke svoje poudavao.

Istera on tako deverike

Rostovske žiteljke znatne,

U neakve bare i močvare blatne.

Tri godine deverike zato

Nisu ništa, jadne, okusile,

Tri godine deverike zato

Čiste vode nisu, jadne, pile.

Tri godine deverike zato
Belog sveta, jadne, ne videše,
Pa od gladi i žeđi
Mnoge i umreše.
Videše deverike da nemaju kud,
Pa rešiše da idu na sud,
Napisaše sve na šta se žale
I predaše u ruke
Belozerske ribe Kambale.
»Majko naša, Belozerska ribo Kambalo
Može li bodljara varalica,
Luda glava, propalica,
Da se raširi i zagospodari
U Rostovskom jezeru
I istera nas, deverike,
Rostovske žiteljke, odavde gde
življahu i naši stari.
Istera nas, deverike znatne,
U bare i močvare blatne.
Tri godine deverike zato
Nisu ništa, jadne, okusile,
Tri godine deverike zato
Ciste vode nisu, jadne, pile,
Tri godine deverike zato,
Belog dana, jadne, ne videše,
Pa od gladi i žeđi
Mnoge i umreše.
»Ima li on pravo da se širi,
Gde su mu dokazi, pasoš i papiri?«
Sastade se tada duma gospodska
Štuka jaroslavska,
I štuka pereslavska,
I som riba s velikim brcima.
Premišljahu koga da pošalju
Da uruči poziv bodljaru.
Predložiše da ide riba minić,
Al' ona ima debela usta,
I po gdegde koji zubić,
Ne ume umilno da govori,
Bodljara da nagovori!
Seti se riba som s velikim brkom,
Da ima među njima riba harijus,
Usne su mu tanke i uzane,
Haljine mu bele i uštirkane,
Govor mu je moskovski,
Izgled pravi gospodski,
Grgeča odrediše za pratioca,
A karaša za sudskog izvršioca.

Sedam sitnih riba svedoci su bili.
Bodljara su našli i uhvatili,
U lance ga okovaše i povedoše,
I na sud ga pravedni izvedoše.
Bodljar pred sud morade
I ovako zborit' stade:
»Majko naša,
Belozerska ribo Kambala!
Zašto si me na sud pozvala?«
»Ah ti, bodljaru varalice,
Luda glavo, propalice,
Zašto si se nastanio i raširio,
U ovdašnjem Rostovskom jezeru,
I isterao deverike,
Rostovske žiteljke znatne
U bare i močvare blatne?
Tri godine deverike zato
Nisu ništa, jadne, okusile,
Tri godine deverike zato
Čiste vode nisu, jadne, pile,
Belog sveta, jadne, ne videše
Pa od gladi i žeđi
Mnoge i umreše.
Ribi koja se u jezeru širi
Trebaju dokazi, pasoši, papiri?«
»Majko naša,

Belozerska ribo Kambala! Ti se ne sećaš toga vremena, Jer ne osta nikakvog spomena Kad je izgorelo davno Kubinsko naše jezero slavno, Tamo je bodljara kuću imao, I pred njome malu senicu, Kraj senice vajatić, U vajatu sandučić, Na sanduku brava prava, Ključem se zaključava. Tamo behu knjige i pismena, Ništa nije spašeno iz plamena! Imao je tamo moj otac Sedam vrsta dugačak dvorac, Izgrađen na sedam stubova Sav zastrt kožama dabrova. Na klupama se ćilimi šareneli,. I oni su tada izgoreli!« I riba losos pozadi je bila Pa ljutito bodljaru govorila: »Ah, ti, bodljaru varalice, Luda glavo i propalice! Trideset punih godina Ti si na ustavi bio I sa četrdeset pirata Razbojništvom se bavio. Mnoge glave si pogubio I mnoge ribe utopio!« Naljuti se bodljara Na reči što ih losos prozbori, Pa lososu ovako odgovori:

»Ah ti, ribo puna sala, debela,
I ti, ribo haringo, tako kisela,
Vas jedu gospoda, bojari,
A za mene samo jadan seljak mari.
Njihove žene čorbu skuvaju,
Palaćinke ispeku, dodaju,
Corbu kusaju, svak se gosti,
Dobra je, iako ima puno kosti!«
Bodljara tako lososu odgovori.
Belozerska riba Kambala prozbori:

»Ti, grgeču, pratioče,
I karašu, sudski izvršioče,
I vi sedam malih ribica
Sto beste svedoci na licu mesta,
Uhvatite optuženog bodljara.«
A bodljar se nikakvih riba ne boji
I ne da nikom da ga uhvati i veže,
Već hitro skoči i brzo pobeže.
Nema više bodljara varalice,
Uzeo on svoje stare saonice
Natovario ženu i malu decu,
I nastavio put kao lako pero,
U svoje slavno Kubinsko jezero.
Riba losos, iako je na sudu
Protiv bodljara bila,
A sad ga je ovako molila:
»Ej, bodljaru varalice,
Luda glavo, propalice!
Povedi me sa sobom,
Ja da vidim želim odavno,
Tvoje Kubinsko jezero slavno.«
A bodljar nije zlopamtilo bio
I losos ribu je odmah primio,
Losos riba je s njima putovala,
U Kubinskom ušću malo zadremala
I seljaku u mrežu upala.
Bodljar se okrenu baš kad losos ode,
Zlobno se nasmeja i reče:
»Hvala ti, gospode!
Juče losos riba na mene vikala,
A danas seljaku u mrežu upala.«
Bodljar je zbog lososa likovao
A.I' je i sam u zoru zaspao.
Ista ga je sudbina zadesila,
Seljakova ga udica zakačila.
Dode Nikon — kolje i probada:
Jadan bodljar tek sad strada,
Dode Pera — vrša bodljaru mera.
Dođe Bogdan, pa s nogu,
Predade bodljara gospodu bogu.
Dode Vavila pa se maši vila,
Podiže njima bodljara pred svima.
Dode Pimen, momak rumen,
Pa ga tresnu o kameni grumen.
Dode Obrosim i ribu velju
Baci na crnu zemlju.
Dode AntOn, prostre kaput,
Baci ga na njega, i nastavi put.

Dode Amos, uze ga, odnese
Pa ga u svoj vajat donese.
Ide Spira, pogleda bodljara,
Pa stade da ga ogovara.
Amos Spiru po njušci udara,
Da bodljara ružno ne ogovara.
»Otkad si za sebe znao
Nisi takvu ribu u kući imao!«
Dođe Vasja, u vajat se uvuče,
Pa iz njega bodljara izvuče.
I Petruša se tu stvori,
Pa bodljara nožem raspori.
Dode Sava i uz veliki trud
Izvadi iz njega sala jedan i po pud.
Dode Juda, majstor pravi,
Iseče ga i u četiri zdele stavi.
Dode Marina mala,
Pa bodljara dobro oprala.
Dode Akulina, kuvarica stara,
Pa skuva čorbu od bodljara.
Antipa je seo i dobro se najeo.
I Alupa tu bio
I bodljara dokrajčio.
Kad doš'o Jelizar, zdele mu dao,
I on ih slatko svaku oblizao.
Došao je Vlas u taj isti čas.
Napari samo ribom oči,
Iz usta mu toči.
Zatim došla Nenila iz sela,
Oprala zdele, pa ih odnela!

77.

Zapisnik od reči do reči o sudskom sporu između Deverike i Bodljara:

»Klanjam se pokorno i do zemlje gospodi ribama velikoj Jesetri, Moruni i Belici ja, kći Rostovskog jezera, blagorodna i roda znatnoga Deverika sa ostalima. Ža limo se, gospodo, na rđavoga čoveka i klevetnika Bodljara Čekinjića. Nekada je, gospodo, Rostovsko jezero nama pripadalo, ali nas je, eto ovaj ovde prisutni Bodljar, zli čovek, Čekinjićev naslednik, lišio Rostovskog jezera, našeg starog žirišta i mrestilišta; razmnožio se ovaj Bodljar po jezerima i rekama. Sam po sebi, on je mali, ali su mu bodlje kao ljuto koplje oštre pa nas on, čim se sretnemo, tim svojim bodljama u slabine bode i rebra nam probija, a mota se rekama i jezerima kao besan pas kad put izgubi. A mi, gospodo hrišćanska, s lukavstvom da se služimo ne umemo, a da se svađamo i sporimo sa opakim ljudima nećemo, već hoćemo da nas vi, pravedne sudije, u zaštitu uzmete.«

Sudije zapitaše optuženog Bodljara:

»A ti, Bodljaru, imaš li šta da odgovoriš na ovo što je tužilja Deverika iznela?«

Optuženi Bodljar reče:

»Odgovaram, gospodo, u ime svoje i u ime svojih drugova i tvrdim da je Rostovsko jezero bilo od davnina naših dedova i da je i sada naše, a ona, Deverika, živela je u našem susedstvu, na dnu jezera i nikada se nije pojavljivala na svetlost dana. A ja, Bodljara, gospodo, božjom milošću, blagoslovom oca svojega i molitvama majke svoje, nisam ni smutljivac, ni kradljivac, ni varalica, ni ubojica, nikada nisam ni hapšen, niti mi je za šta suđeno, niti je pak išta ukradeno u mene nadeno. Ja sam čovek na svom mestu, živim od svoga, a ne od truda tuđega. Znaju mene u Moskvi i u drugim velikim gradovima kneževi i bojari, peharnici i plemići, građani moskovski, pisari i njihovi pomoćnici i svakakvih drugih činova ostali ljudi — svi me oni znaju i kupuju po skupoj ceni, kuvaju me s biberom i šafranom i iznose s poštovanjem na svoje trpeze, i jedu mene mnogi ljudi kad su mamurni i jedući me hvale.«

Sudije zapitaše tužilju Deveriku:

»Kakvim dokazima ga okrivljuješ i njegovu krivicu utvrđuješ?«

Tužilja Deverika reče:

»Oslanjam se na božju pravdu i na vas, pravedne sudije.«

Sudije nastaviše da pitaju tužilju Deveriku:

»Kome je s tvoje strane poznato ovo o Rostovskom jezeru i o rekama i izvorima i na koga se pozivaš?«

Tužilja Deverika reče:

»Pozivam se, gospodo, na dobre ljude od česti L imena iz raznih gradova i oblasti kojima je sve što se tiče ovoga spora dobro poznato. Ima gospodo, čovek ugledan, živi on u nemačkoj oblasti pod Ivanom gradom u reci Narvi, po imenu riba Košljoriba, a i drugi, gospodo, čovek ugledan, živi on u Novgorodskoj oblasti u reci Volhovi, po imenu riba Loduga.«

Zapitaše optuženog Bodljara:

»A ti, Bodljaru, pristaješ li da se Deverika pozove na ove ljude radi svedočenja?«

A optuženi Bodljara reče:

»Ne može se prihvatiti, gospodo, to pozivanje jer svedočenje neće nama pogodovati; jer su Košljoriba i Loduga ljudi bogati i neće pristati da se pravedno sudi, a i Deverika je soja gospodskoga pa će oni svedočiti protiv mene i roda moga.«

Sudije upitaše optuženoga Bodljara:

»Zašto nećeš oni da svedoče i da kažu šta znaju svima, u kakvoj si ti zavadi s njima?«

Optuženi Bodljara reče:

»Gospodo sudije! Zavade među nama nikakve nije bilo, ali ne pristajem na njihovo svedočenje zato što su Košljoriba i Loduga ljudi veliki, a i Deverika je od istoga soja znatnoga; oni hoće nas, male ljude da unište bez ikakva razloga.«

Sudije zapitaše tužilju Deveriku:

»Ima li još neko sa tvoje strane ko zna o Rostovskom jezeru i o njegovim rekama i izvorima i na koga možeš da se pozoveš?«

Tužilja Deverika reče:

»Pozivam se, gospodo, od onih kojima je ova stvar poznata na čoveka uglednog koji živi u Pereslavskom jezeru, na ribu Hanngu.«

Sudije zapitaše optuženog Bodljara:

»Ti, Bodljaru, pristaješ li na svedočenje ovo, na Deverikinoga svedoka?«

Optuženi Bodljar odgovori:

»Košljoriba, Loduga i Haringa su srodnici, a Deverika je istoga roda znatnoga; oni žive ususedstvu, gde je njima do sudenja — zajedno jedu i piju, a nas i ne spominju.«

Sudije poslaše sudskog izvršitelja Grgeča i narediše mu da povede kao prisutno građansko lice za jemca ribu Minića, pa da privedu na suđenje pereslavsku Haringu. Grgeč uzima kao jemca prisutno građansko lice Minića, ali Minić ne pristaje; obećava pristavu Grgeču veliko mito samo da ga ostavi i reče:

»Gospodine Grgeču! Nisam ja za prisutno građansko lice kao jemac pogodan: trbuh mi je veliki i teško se krećem, oči su mi malešne i ne vidim dobro, usne su mi debele, ne umem zborit' lepo pred tima dobrim ljudima.«

Sudski izvršitelj Grgeč uze kao prisutna građanska lica — jemca Glavaticu i Šarana i na sud izvede radi svedočenja Pereslavsku Haringu. Sudije zapitase Pereslavsku Haringu:

»Reci nam, Haringo, šta znaš o Deveriki i Bodljaru i o Rostovskom jezeru?«

Haringa im po pravdi svedociti poče:

»Ja dobro poznajem Deveriku i znani su mi i drugovi njeni. Deverika je čovek ugledan i dobar hrišćanin; živi od svoga a ne od truda tuđega; a Bodljar Čekinjić, je, gospodo, čovek rdav.«

Ovde je rukopis prekinut i n? vidi se početak kad se Deverika poziva na Jesetru.

».. .poznaješ li ga?«

Jesetra im reče:

»Ja, gospodo, nisam ovde radi svedočenja nego radi većanja i savetovanja, ali ću vam reći ovo: za Bodljara sam čula — kad od njega naprave čorbu, ljudi je više ispljuju nego pokusaju. I još ću vam, gospodo, milošću božjom ispričati kakvu je uvredu i podvalu meni naneo: kad sam prelazila iz Volge reke u Rostovsko jezero i njegove reke u tamošnja žirišta i mrestilišta, on me je sreo Rostovskom jezeru na ušću, sa mnom stao i sestrom me nazvab. Ja o lukavstvima njegovim čula dotad nisam, a nisam se nikada za njega, tog rđavog čoveka, ni raspitivala niti sam išta znala. On me zapita: 'Sestro Jesetro, kuda si krenula, kud si naumila?' Ja mu odgovorim: 'Idem u Rostovsko jezero i njegove reke u tamošnja žirišta i mrestilišta.' A Bodljar mi nato reče: 'Sestro Jesetro, dok sam živio u Volgi reci bio sam i deblji i

duži od tebe, bokovi su moji trli o Volgine obale, oči su mi bile kao puna čaša, a rep kao veliko na lađi jedro. A sad, sestro Jesetro, i sama vidiš kako sam postao ubog i mali i zato odlazim iz Rostovskog jezera'. I tako ja, gospodo, kad sam čula njegove reči slatke ne odoh u Rostovsko jezero i njegove reke u tamošnja žirišta i mrestilišta. A zato sam družinu ja svoju i decu glađu pomorila, a i sama sam od njega ovako propala. I još ću vam ovo reći, gospodo: ovaj isti Bodljar prevario je mene, Jesetru, staru ribu, doveo me do mreže i rekao: 'Sestro Jesetro, uđimo u mrežu, u njoj ima svakojake ribe'. Ja mu rekoh da on ide prvi. A on, Bodljaf, mi nato veli: 'Sestro Jesetro, zar mala riba da ide ispred velike?' Ja, gospodo, poverovah njegovim laskavim rečima i u mrežu uđoh, i zaglibih se u njoj. A ona, ta mreža, beše velika kao bojarsko dvorište; ući u nju — vrata široka, a izaći — vrio uska. A ovaj isti Bodljar se provuče kroz prostranu za njega rupu na mreži i stade mi se podsmevati: 'Jesi li se, sestro, najela ribe u mreži?' A kad su me iz vode napolje izvukli, stade se Bodljar sa mnom opraštati: 'Sestro Jesetro! Oprosti i ne pominji me po zlu.' A kad su me seljaci na obali stali udarati motkama po

glavi i ja počela da stenjem, on, Bodhar mi reče: 'Trpi, sestro Jesetro, Hrista radi!'

Kraj sudskog spora.

Sudije su saslušale svedoke i donele presudu: Deverika i njeni drugovi da se proglase za nevine, a Bodljara da se okrivi. Predadoše toga Bodljara glavom glavnoj tužilji Deveriki i narediše da se kazni kaznom strogom, da ga išibaju bičem, a posle šibanja da ga, kad pripeče,

obese prema suncu, zbog njegovih krađa i klevetanja. A na suđenju su bili sve sami ljudi dobri i ugledni: pisar je bio Som s velikim brkovima, tužilac Karaš, zapisnik sudskog spora je pisao Cikov, pečate udarao svojim zadnjim štipcima Rak, a čuvar pečata je bila pereslavska Ukljeva. U presudi je stajalo: ko god naiđe na Bodljara u svojim vodama da ga odmah, i to bez ikakva suda, pogubi.

Bodljara reče sudijama:

»Gospodo sudije! Niste sudili po pravdi, već po krivdi. Deveriku i ostale ste kao nevine oslobodili, a mene ste osudili.«

Bodljara pljunu sudijama u lice, mahnu repom i pobeže u tršćak. Niko ga više nije video.

78. Bajka o zubatoj štuki

Noću uoči Ivanjdana rodila se u Šeksni štuka, ali tako zubata, da te bog sačuva! Okupile se deverike, grgeči i bodljari da je vide i da se čudom čude. Voda se zato tada u Šeksni uzburkala; išla velika skela preko reke; zamalo nije potonula, a lepe devojke obalom šetale pa se uplašile i razbežale.

Kako li se samo mogla i roditi tako i toliko zubata štuka!

I poče ona da raste, ne iz dana u dan, već iz časa u čas: za dan poraste čitav prst. I stade zubata štuka po Šeksni deverike prežati i grgeče hvatati: izdaleka li spazi deveriku, odmah je ščepa zubima i deverike kao da nikad nije ni bilo, samo košćice pucaju u zubima štuke zubate.

J

Eto takvo se čudo dogodilo u Šeksni! Šta da rade deverike i grgeči? Život im je dodijao, štuka će ih sve pojesti, potamaniti. Skupile se sve male ribice i počele razmišljati, veće prave kako da takvoj nezasitnoj i zubatoj štuki dodu glave. Na skup je i Bodljara Bodljarević došao pa ovako govorio:

»Uzalud misli mislite i glavu razbijate, uzalud mozak naprežete; nego čujte šta ću vam ja reći. Život nam je sada svima dojadiao u Šeksni; zubata štuka nam neće mira i prolaza dati; svaku će ribu pod svoje zube stavljati! Nema nam života u Šeksni, bolje pređimo u male reke da živimo — u rečice Sizmu, Konomu i Slavenku. Tamo nas neće niko dirati i živećemo pevajući i decu izležujući.«

Podigoše se svi bodljari, deverike i grgeči iz Šeksne u manje reke — Sizmu, Konomu i Slavenku. Putem dok su išle, vešti ribar je mnogu od njih ulovio na udici i kuvao sebi masnu riblju čorbicu; tako se to i završilo — ribe više nije bilo. Otada je u Šeksni vrlo malo sitne ribe ostalo. Baci ribar udicu u vodu, ali ništa ne izvadi. Nekadponekad se zakači gdekoja kečiga — i to je sav ulov! Eto, to vam je cela bajka o zubatoj štuki, i to tako nezasitoj. Mnogo je zla ona u Šeksni nanela, ali je na kraju i sama zaglavila; kad je nestalo sitne ribe, pođe da hvata crve i uhvati se na mamac. Ribar je riblju čorbu skuvao, kusao i hvalio:

»Ala je bila masna!«

I ja sam se tamo našao i čorbu sam probao, niz brkove mi silazila, ali u usta nije ulazila.

79—81. Muhin dvorac

79. Napravila muha dvorac. Došla vaška muka siromaška:

»Ko je, ko je, ko u dvorcu? Ko je, ko je, ko u visokom?«

»Ja mušica tužna dušica, a ti ko si?«

»Ja vaška muka siromaška.«

Došla buvica skočica:

»Ko je, ko je, ko u dvorcu? Ko je, ko je, ko u visokom?«

»Ja mušica tužna dušica i vaška muka siromaška.«

Došao komarac dugonožac:

»Ko je, ko je, ko u dvorcu? Ko je, ko je, ko u visokom?«

»Ja mušica tužna dušica, ja, vaška muka siromaška, ja, buvica skočica.«

Došao mišić grizić:

»Ko je, ko je, ko u dvorcu? Ko je, ko je, ko u visokom?«

»Ja, mušica tužna dušica, ja, vaška muka siromaška, ja, buvica skočica, ja komarac dugonožac.«

Došla gušterica hrapavica:

»Ko je, ko je, ko u dvorcu? Ko je, ko je, ko u visokom?«

»Ja, mušica tužna dušica, ja, vaška muka siromaška, ja, buvica skočica, ja, komarac dugonožac, ja, mišić grizić.«

Došla teta lija lukava:

»Ko je, ko je, ko u dvorcu? Ko je, ko je, ko u visokom?«

»Ja, mušica tužna dušica, ja, vaška muka siromaška, ja, buvica skočica, ja, komarac dugonožac, ja, mišić grizić, ja, gušterica hrapavica.«

Došao zečić beži za žbunić:

»Ko je, ko je, ko u dvorcu? Ko je, ko je, ko u visokom?«

»Ja, mušica tužna dušica, ja, vaška muka siromaška, ja, buvica skočica, ja, komarac dugonožac, ja, mišić grizić, ja, gušterica hrapavica, ja, teta lija lukava.«

Došao vučina siva repina:

»Ko je, ko je, ko u dvorcu? Ko je, ko je, ko u visokom?«

»Ja, mušica tužna dušica, ja, vaška muka siromaška, ja, buvica skočica, ja, komarac dugonožac, ja, mišić grizić, ja, gušterica hrapavica, ja, teta lija lukava, ja, zečić beži za žbunić.«

Došao medved debelonogi:

»Ko je, ko je, ko u dvorcu? Ko je, ko je, ko u visokom?«

»Ja, mušica tužna dušica, ja, vaška muka siromaška, ja, buvica skočica, ja, komarac dugonožac, ja, mišić grizić, ja, gušterica hrapavica, ja, teta lija lukava, ja, zečić beži za žbunić, ja, vučina siva repina.«

Svi iz dvorca viknu:

»A ti ko si?«

»Ja sam apatrapa medveda šapa, gde šapu stavim, sve podavim!« reče medved, pa šapom tras po dvorcu i razbi ga.

80.. Vozio seljak lonce, pa mu iz kola ispao veliki krčag. Uletela u krčag muva i stala u njemu da živi. Živela je

ona tako jedan dan, živela i drugi, kad dolete komarac i zakuca:

»Može li se znati, ko stanuje u palati?«

»Ja, mušica zunzarica. A ti ko si?«

»Ja, komarac piskavac.«

»Dodi da živiš kod mene.«

I počnu da žive udvoje. Dotrča k njima miš i zakuca:

»Može li se znati, ko stanuje u palati?«

»Ja, mušica zunzarica, i komarac piskavac. A ti ko si?«

»Ja sam mišić grizić.«

» Dođi da zivis s, n3.rn3..«

Sada ih je bilo troje. Doskakuta žaba i pokuca:

»Može li se znati, ko stanuje u palati?«

»Ja, mušica zunzarica, komarac piskavac i mišić grizić. A ti ko si?«

»Ja, žabica krastača.«

»Dođi da živiš sa nama.«

Sada ih je bilo četvoro. Dođe zec i zakuca:

»Može li se znati, ko stanuje u palati?«

»Ja, mušica zunzarica, komarac piskavac, mišić grizić i žabica krastača. A ti ko si!«

»Ja sam zečić kusi repić.«

»Dođi kod nas.«

Sada ih je bilo petoro. Dođe još i lisica i pokuca:

»Može Ji se znati, ko stanuje u pahti?«

»Ja, mušica zunzarica, komarac piskavac, mišić grizić, žabica krastača i još zečić kusi repić. A ti ko si?«

»Ja lisica šumska lepotica.«

»Dodi kod nas.«

Privuče se pas i pokuca:

»Može li se znati, ko stanuje u palati?«

»Ja, mušica zunzarica, komarac piskavac, mišić grizić, žabica krastača, zečić kusi repić i lisica šumska lepotica. A ti ko si?«

»Ja sam pas lajem na sav glas.«

»Dođi kod nas da živiš.«

Pas se uvuče unutra. Dojurio još vuk i kuca:

»Može li se znati, ko stanuje u palati?«

»Ja, mušica zunzarica, komarac piskavac, mišić grizić, žabica krastača, zečić kusi repić, lisica šumska lepotica i pas laje na sav glas. A ti ko si?«

»Ja sam suri što po šumi juri.«

»Dođi da živiš sa nama.«

I tako žive oni svi zajedno. Doznao za njihov dvorac medved, dođe i zakuca — sav se dvorac zatrese:

»Može li se znati, ko stanuje u palati?«

»Ja, mušica zunzarica, komarac piskavac, mišić grizić, žabica krastača, zečić kusi repić, lisica šumska lepotica, pas laje na sav glas i vuk suri što po šumi juri. A ti ko si?«

»Ja sam meda, gnječim sve odreda.«

Sede na krčag i sve ih prignječi.

81. Bila u polju konjska lobanja. Dotrča mišić rupić i reče:

»Dvorče, dvorče, rko u tebi živi?«

Niko se ne odaziva. On ude i stane da živi u konjskoj lobanji. Doskakuta žaba kreketuša:

»Dvorče, dvorče, ko u tebi živi?«

»Ja, mišić rupić, a ko si ti?«

»Ja, žaba kreketuša.«

»Dođi da živiš kod mene.«

Uđe žaba i stanu oni udvoje da žive. Dotrča zec:

»Dvorče, dvorče, ko u tebi živi?«

»Ja, mišić rupić i žaba kreketuša, a ko si ti?«

»Ja, zec kusi rep.«

»Dodi k nama.«

Stanu oni da žive utroje. Dotrči lisica:

»Dvorče, dvorče, ko u tebi živi?«

»Mišić rupić, žaba kreketuša, zec kusi rep, a ko si ti?«

»Ja lisica poskočica.«

»Dođi k nama.«

Stanu oni da žive učetvoro. Dode vuk:

»Dvorče, dvorče, ko u tebi živi?«

»Mišić rupić, žaba kreketuša, zec kusi rep, lisica poskočica, a ko si ti?«

»Ja, vuk šumski bauk.«

»Dodi k nama.«

Stanu oni da žive upetoro. Dođe i medved:

»Dvorče, dvorče, ko u tebi živi?«

»Mišić rupić, žaba kreketuša, zec kusi rep, lisica poskočica, vuk šumski bauk.«

»A ja, meda davi sve odreda!«

Medved sede na konjsku lobanju i sve ih udavi.

82—83. Pauk krvopija

82.

U staro, prastaro doba, u krasno proleće, u žarko leto desi se takva sramota i u svetu strahota: namnožili se komarci i mušice i počeli ljude bockati i krv vrelu im sisati. Pojavi se pauk krvopija, odvažni i dobri delija, pa poče nogama tresti, mrežice razapinjati i plesti, stavlјati ih na puteve i stazice, kud lete komarci i mušice. Muva gadna, ta muva dosadna, letela je, letela pa je onda pala i pauku u mrežu upala. Pauk je stao udarati, gnјaviti i za grlo daviti. Muva se pauku molila:

»Baćuška, pauče! Nemoj da me biješ, nemoj da me ubiješ! Ostaće mi mnogo dece siročadi, pa će po dvorištima lutati i pse dražiti.«

Pauk je pusti, a ona je poletela, zazujala i svim komarcima i mušicama objavila:

»Cujte, komarci i mušice! Sakrijte se pod jasikine korice: pojavio se pauk i počeo nogama tresti, mrežice razapinjati i plesti, stavljati ih na puteve i stazice kud lete komarci i mušice; sve će vas pohvatati!«

Oni poleteše, pod jasikine korice se zabiše i kao mrtvi polegaše. Pauk pođe i nade cvrčka, bubašvabu i stenicu:

»Ti, cvrčku, popni se na uzvišicu i zapali lulicu; ti, bubašvabo, zasviraj u bubanj što ti drago, a ti, stenice palačinkice, otiđi pod jasikine korice pa objavi o meni svima, da pauka delije, hrabre momčine, nema više među živima; da su me u Kazanj poslali, u Kazanju mi na gubilištu glavu odrubili, a gubilište razbili.«

Pope se cvrčak na uzvišicu i zapali lulicu; bubašvaba u bubanj zasniva; stenica palačinkica ode pod jasikine korice i reče:

»Sto ste se sakrili i ležite kao da ste mrtvi? Ta, pauka delije, hrabre momčine, nema više među živima; poslaše ga u Kazanj, u Kazanju mu na gubilištu glavu odrubiše, a gubilište razbiše.«

Oni se obradovaše i razveseliše, triput se prekrstiše, poleteše i svi u paukovu mrežu uleteše. A on im reče:

»Kako ste mah! Kad biste mi češće u gostima bivali, pivca, vinca ispijali i meni ga darivali!«

83.

U današnje vreme nastupilo je veliko uznemirenje: komarci i muve stadoše se pračkati i u loncima mleko bučkati. Nato se pauk krvopija rasrdi, na leđa se izvali; na sve puteve i stazice stavi mrežice. Letela šarena osica, časna udovica; odozgo je pala, u mrežu upala. Pauk je dojurio i glavu joj odrubio. Skupiše se komarci i muve: odrediše ko će pop biti, ko će mrtvaca okupati i ko će za njim kukati. Kostu opojaše i na ramenima ih odnesoše pravo u selo Komarovo. Zvona zvone u Pereboru, u Morgunovu sve odzvanja od velike vike — traže da im daju sto pudi like.

84—85. Mehur, slamka i opanak

84.

Bili mehur, slamka i opanak, pa pošli u šumu da na seku drva. Dođu do reke, ali ne znaju: kako reku preći.

Opanak veli mehuru:

»Mehure, hajde da na tebi preplivamo!«

»Ne, opanče, neka se slamka pruži s obale na obalu, i mi ćemo po njoj preći.«

Slamka se pruži, opanak krenu, ona se prelomi.

Opanak upadne u vodu, a mehur se smejao, smejao, dok nije pukao!

85.

Išli putem dva starca i svratili u praznu kolibu da se ogreju. To su bili mehur i dlaka. Mehur reče dlaci:

»Idi, donesi vatre!«

Dlaka ode, pride vatri i izgore. A mehur se toliko smejao, smejao da je s peći pao i pukao.

86. Repa

Posejao deda repu. Pođe da čupa repu: uhvati se za repu: povuci, potegni — iščupati ne može!

Pozva deda babu; baba za dedu, deda za repu, povuci, potegni — iščupati ne mogu!

Dode unuka; unuka za babu, baba za dedu, deda za repu, povuci, potegni — iščupati ne mogu!

Dode kuće; kuće za unuku, unuka za babu, baba za dedu, deda za repu, povuci, potegni — iščupati ne mogu!

Pođe noga; noga za kuće, kuće za unuku, unuka za babu, baba za dedu, deda za repu, povuci, potegni — iščupati ne mogu!

Dode druga noga; druga noga za nogu, noga za kuće, kuće za unuku, unuka za babu, baba za dedu, deda za repu, povuci, potegni — iščupati ne mogu!

I tako sve do pete noge.

Dode peta noga; peta noga za četiri, četiri noge za tri, tri noge za dve, dve noge za nogu, noga za kuće, kuće za unuku, unuka za babu, baba za dedu, deda za repu, povuci, potegni — iščupaše repu!

87. Gljive

Naumila gljiva, dokonala pečurka; ispod hrasta sedeći, na sve gljive gledeći, stade da naređuje:

»Dođite vi, gljive beljače, da idemo na vojnu.«

Otkazaše beljače:

»Mi, gljive dvoranke, ne idemo na vojnu.«

»Dođite vi, gljive mekušice, da idemo na vojnu.«

Otkazaše mekušice:

»Mi, bogati seljaci, ne moramo na vojnu.«

»Dođite vi, gljive rujnice, da idemo na vojnu.«

Otkazaše rujnice:

»Mi, gospodske kuvarice, ne idemo na vojnu.«

»Dođite vi, gljive mednjače, da idemo na vojnu.«

Otkazaše mednjače:

»Noge su nam vrlo tanke, ne idemo na vojnu.«

»Dođite vi, gljive paprenjaci, da idemo na vojnu.«

»Mi, paprenjaci, dobri junaci, ići ćemo na vojnu.«

To je bilo kada je car pasulj ratovao sa gljivama.

88. Sunce, Mesec i Gavran Gavranović

Bili starica i starac, pa imali tri kćeri. Otišao jednom starac u ambar po žito. Napunio je vreću i poneo kući, a na vreći bila rupa, pa žito iz nje prosipa li se, prosipa. Dođe kući, starica ga pita:

»Gde je žito?« a ono — žito se sve isprosipalo. Pode starac da kupi žito i veli:

»Kad bi bar Sunašce ogrejalo, kad bi Mesec zasvetleo, kad bi mi Gavran Gavranović pomogao da skupim žito. Dao bih Sunašcu najstariju kćer za ženu, Mesecu srednju, a Gavranu Gavranoviću — najmlađu!«

Počne starac da kupi — Sunce ogreja, Mesec osvetU, a Gavran Gavranović mu stade pomagati dapokupi žito.

Vrati se starac kući, pa reče najstarijoj kćeri:

»Lepo se obući, pa na doksat izađi.«

Ona se obuče pa izađe na doksat. Sunašce je odnese. Naredi starac i srednjoj kćeri da se lepo obuče i izađe na doksat. Ona se obuče i izađe. Mesec je uhvati i odvede drugu kćer. Starac reče najmlađoj kćeri:

»Lepo se obući pa na doksat izađi.«

Ona se obuče i izađe na doksat. Gavran Gavranović je ščepa i odnese.

Starac reče:

»Kako bi bilo da odem zetovima u goste?«

I pode on Sunašcu. Kad je došao, Sunašce mu veli:

»Cime da te ugostim?«

»Neću ništa.«

Sunašce naredi ženi da napravi uštipke. Žena spremi testo. Sunašce sede na pod, a žena stavi na njega tiganj 1 uštipci se ispekoše. Nahraniše starca. Došao starac kući i naredi stanci da napravi uštipke. Seo je na pod 1 naredi joj da mu stavi na glavu tiganj s uštipcima.

»Kako će se na tebi ispeći?« pita starica.

»Ništa«, veli on, »samo ti stavi, ispeći će se.«

Ona tako uradi, i ma koliko su uštipci stajali, nikako da se ispeku, samo su prokisli. Starica šta će, nemade kud, stavi tiganj na peć i isprži uštipke i starac se najede.

Drugog dana se uputi starac u goste drugom zetu — Mesecu. Kad je došao, Mesec ga pita:

»Cime da te ugostim?«

»Ja«, odgovori starac, »neću ništa.«

Mesec zagreja za njega kupatilo. Starac reče:

»U kupatilu je, čini mi se, mračno?«

A Mesec će njemu:

»Nije, svetlo je, samo ti idi.«

Ode starac u kupatilo, a Mesec proturi kroz rupu na vratima prst i u kupatilu postade svetlo, svetlo. Lepo se napario starac, vratio se kući i zapovedi starici da mu uveče zagreje kupatilo. Starica ga zagreja, a on joj naredi da ode da se banja. Starica reče:

»U kupatilu je mrak, neću videti ništa.«

»Idi ti samo, biće svetlo.«

Starica ode, a starac se seti kako mu je Mesec svetlio, pa probuši na kupatilu rupu i proturi kroz nju prst. U kupatilu nema svetla, pa nema! Starica mu viče:

»Mračno je!«

Šta drugo da radi, starica ode da donese luč, zapali ga i okupa se.

Trećega dana ode starac Gavranu Gavranoviću.

»Cim da te počastim?« pita Gavran Gavranović.

»Neću ništa«, kaže starac.

»Onda hajde sa mnom da spavamo na sedalu.«

Gavran prisloni lestvice i pope se sa starcem. Gavran Gavranović ga stavi pod svoje krilo.

Kad je starac zaspao, oba padoše i ugruvaše se.

89. Veštica i Sunčeva sestra

U jednom carstvu, u nekoj dalekoj državi živeo car sa caricom; imali su sina Ivana carevića, od rođenja nemoga. Imao je dvanaest godina i on pode jednom u konjušnicu svom najmilijem konjušaru. A taj konjušar mu je uvek bajke pričao i Ivan carević je hteo i sada da čuje neku bajku, ali ču nešto drugo.

»Ivane careviću!« reče konjušar, »tvoja će mati uskoro roditi kćer, a tebi sestru.

Ona će biti strašna veštica, poješće i oca i majku i sve njima potčinjene. Zato idi i zainoli oca da ti da najbohega konja, kao da hoćeš malo da ga pojašeš, pa idi odavde kud te oči vode, ako hoćeš da se od nesreće izbaviš.«

Ivan carević otrča ocu i prvi put od rđđenja progovori s njim. Car se tome toliko obradova da i ne zapita: zašto mu je potreban dobar konj? Odmah zapovedi da se za carevića osedla najbolji konj iz njegove ergele. Ivan carević uzjaha konja i ode kud ga oči vode. Jahao je dugo, dugo i naišao na dve stare švalje, pa ih zamoli da ga prime da živi kod njih. Starice mu kažu:

»Mi bi smo te rado, Ivane careviću, primile, alirnarra nije još dugo živeti. Kad sanduk igala polomimo, kad sanduk konca potrošimo, odmah će nam smrtni čas doći.«

Ivan carević zaplaka i ode dalje. Jahao je dugo, dugo, došao do Vrtihраста i zamolio ga:

»Primi me k sebi!«

»Rado bih te primio Ivane careviću, ali ja neću još dugo živeti. Čim počupam ove hrastove iz korena — odmah će mi i smrtni čas doći.«

Carević zaplaka još jače nego prvi put i krenu još dalje i dalje. Dode do Vrtigora, stane i njega moliti, a on mu odgovori:

»Rado bih te primio, Ivane careviću, ali ni ja neću dugo živeti. Vidiš, ja sam određen da gore prevrćem, i čim završim sa ovim poslednjim — odmah će mi i smrtni čas doći.«

Ivana carevića obliše gorke suze i odjaha on još dalje. Jahao je dugo, dugo.

Dojahao je naposletku do Sunčeve sestrice. Ona ga je primila, nahranila i napojila i kao rodenog sina gledala. Lepo je živeo carević, ali malo — malo, pa se rastuži: poželi da sazna šta se dešava u rodnoj kući? Popne se, tako, na visoku planinu, pogleda svoj dvorac i vidi da je sve pojedeno, samo su zidine ostale! Uzdahne i zaplače. Jednom pogledao, pa i poplakao, vratio se, a Sunčeva sestra ga pita:

»Zašto si danas, Ivane careviću, uplakan?«

On joj veli:

»Vetar mi je duvao u oči.«

Drugi put opet isto. Sunčeva sestra uze i zabrani vetru da duva. I treći put se vrati Ivan carević uplakan. Ali sad već nije imao kud — morao je sve da prizna, i stane moliti Sunčevu sestru da pusti njega, dobroga junaka da obiđe svoj zavičaj. Ona ga ne pušta, a on je i dalje moli; najposle je ipak izmolio, i ona ga pusti da obiđe svoj rodni kraj i da mu za put četku, češalj i dve jabuke što podmlađuju; ma koliko čovek bio star, čim pojede jabuku — smesta će se podmladiti! Dođe Ivan carević do Vrtigora, a ono svega još jedna gora ostala. Uzme on svoju četku i baci je u široko polje: odjednom izrastu iz zemlje visoke, visoke gore, vrhovima u nebo upiru. A koliko ih je samo — ni izbrojati se ne može! Vrtigor se obrađuje i veselo prione na posao. Ne prođe dugo, a Ivan carević dođe do Vrtihраста, svega mu tri hrasta ostala. On uzme češalj i baci ga u široko polje: odjednom zašumeše, iznikoše iz zemlje guste hrastove šume — sve drvo od drveta deblje! Vrtihrast se obrađuje, zahvali careviću i krene da obara stoletne hrastove. Ne prođe dugo, Ivan carević dođe do onih dveju starica i da im po jabuku. One pojedu, odjednom se podmlade i poklone careviću maramicu: čim mahneš maramicom — odjednom se stvori čitavo jezero!

Stigne Ivan carević kući. Sestra mu istrči u susret i zagrlila ga.

»Sedi«, veli, »brate, sviraj malouzgusle, ajaodohda spremim ručak.«

Carević sedne i stane da svira uz gusle; iz rupe izade jedan mišić i reče mu ljudskim glasom:

»Spasavaj se, careviću, beži što pre! Tvoja sestra je pošla da oštiri zube.«

Ivan carević izade iz odaje, uzjaše konja i odjuri natrag. A mišić skače po strunama: gusle sviraju, a sestra i ne sluti da je brat otišao. Naoštrila zube, uletela u odaju, gleda — nema nikoga, samo što mišić šmugnu u rupu. Veštica se rasrdi, zaškripa zubima i pojuri u poteru. Ivan carević začuje buku, okrene se — sestra samo što ga nije stigla; mahne maramicom i stvori se duboko jezero. Dok je veštica preplivala jezero, Ivan carević je daleko odmakao! Ona pojuri još brže... već je sasvim blizu. Vrtihrast se doseti da to carević od sestre beži pa stane da čupa hrastove i da ih na put baca; celu planinu je nabacao. Veštica ne može da prođe. Stade ona krčiti put, grizla je, grizla, jedva se probila, ali Ivan carević je već bio daleko. Pojuri da ga stigne, gonila je, gonila, i samo još malo... neće joj umaći!

Vrtigor spazi vešticu, uhvati najvišu goru i prevali je baš na sam put, a na tu goru stavi drugu. Dok se veštica pentrala, Ivan carević je jahao, jahao i daleko odmakao. Veštica se prebaci preko gora pa opet u poteru za bratom. Spazi ga i reče:

»E, sad mi nećeš umaći!«

Već je bila blizu, samo što ga nije stigla. Baš u tom času dojaše Ivan carević do dvorca Sunčeve sestrice i vikne:

»Sunce, sunce! Otvori okance.«

Sunčeva sestra otvori prozor i carević uskoči zajedno

s konjem. Veštica stane moliti da joj preda brata; Sunčeva sestra je ne poslušala i ne predade ih. Reče veštica:

»Neka Ivan carević sa mnom pođe da se na kantar izvagamo pa da vidimo ko će da pretegne! Ako ja pretegnem — izješću ga, a ako li on pretegne — neka on mene ubije!«

Podu tako. Najpre sede na kantar Ivan carević, a zatim i veštica. I samo što je nogom stala — kantar odbaci Ivana carevića uvis, i to takvom snagom da se on

nade pravo na nebesima, u dvorcu Sunčeve sestre. A veštica zmija ostade na zemlji.

90. Vazuza i Volga

Dugo su se prepirale Vazuza i Volga koja je od njih dve mudrija, snažnija i većeg poštovanja dostojnija. Prepirale su se, raspravljale i kako nisu mogle u sporu da se nadgovore, evo šta su odlučile:

»Hajde da jedanak legnemo da spavamo, pa koja pre ustane i brže stigne do Hvalinskoga mora — ta neka bude mudrija, snažnija i poštovanja dostojnija.«

Legla Volga da spava, legla i Vazuza. Ali je noću Vazuza nečujno ustala, od Volge pobegla, izabrala sebi i praviji i bliži put i potekla.

Kad se probudila, Volga poteče ni sporo ni brzo, već kako treba. U Zupcovu je dostigla Vazuza, ali tako silovito da se Vazuza ustraši, nazva sebe mlađom sestrom, a Volgu zamoli da je na ruke uzme i odnese u Hvalinsko more.

Pa ipak, Vazuza se s proleća ranije prene i budi Volgu iz zimskoga sna.

91—92. Mrazić

91.

Bili starac i starica, pa imali tri kćeri. Najstariju kćer starica nije volela bila joj je pastorka, stalno joj je prigovarala, rano je budila i sav posao na nju navaljivala. Devojka je stoku hranila i pojila, drva i vodu u kuću donosila, peć ložila, hranu spremala, kuću mela i do svitanja sve poradila. Ali starica je i tad bila nezadovoljna i na Marfušu je gundala:

»Kakva lenjivica, kakva aljkavica! Ni metla ti nije na svom mestu, i nije ostavljena kako valja, po kući je prljavo.«

Devojkaje ćutala i plakala. Ona se na sve načine starala da ugodí maćehi i da usluži njene kćeri, ali su i sestre, ugledavši se na majku, stalno Marfušu vredale, s njom se svadale i do suza je dovodile: to im je bila zabava! A one su dockan ustajale, pripremljenom vodom se umivale, čistim se ubrusom utirale i tek posle ručka za posao sedale.

I tako su naše devojke rasle, rasle, pa porasle i udavače postale. U priči je sve brzo i lako, al' u zbilji nije tako. Starcu beše žao najstarije kćeri; voleo ju je zato što je bila poslušna, vredna, što se nikad nije inatila; šta joj zapovediš, to i uradi — nikom nije reč prebacila. Ali starac nije znao kako da joj u nevolji pomogne.

Bio je meka srca, starica gundalo, a njene kćeri — lenjivice i jogunice.

I uko, naši starci stadoše da misle i premišljaju: otac — kako da udomi kćeri, a starica — kako da se otarasi pastorku. Jednom starica reče starcu:

»Hajde, stari, da udamo Marfušu.«

»Dobro«, reče starac, »i pope se na peć, a starica će na to:

»Ustani sutra, starče, ranije, upregni kobilu u saonice i pođi s Marfutkom; a ti, Marfutka, skupi svoje stvari u korpu i obuci bele košulje: sutra ideš u goste!«

Dobra Marfuška se obradovala, srećna što će je voditi u goste celu je noć slatko spavala. Ujutru je rano ustala, umila se, bogu pomolila, skupila svoje stvari u

korpu, lepo se obukla i izade od nje devojka — prava udavača! A to je bilo zimi i bio je veliki mraz da sve puca! Starac pre zore upregne kobilu u saonice, dotera ih pred doksat, uđe u kuću, sedne na klupu, pa veli:

»Ja sam sve spremio!«

»Sednite za sto i žderite!« reče starica.

Starac sedne za sto i kćer pokraj sebe posadi; korpa sa hlebom je bila. na stolu, pa on uze crni hleb i odlomi parče i za sebe i za kćer. Za to vreme starica im donese činiju bajate čorbe i reče:

»Hajde, golubice, jedi brže i kupi se, sita sam te se nagledala! Stari, odvezi Marfutku mladoženji, ali pazi, matora panjino, vozi pravo putem, pa onda skreni s puta desno prema borovoj šumi — znaš, pravo prema onom velikom boru što na brežuljku stoji i tamo udaj Marfutku za Mrazića.«

Starac izbulji oči, otvori usta i prestade da srče čorbu, a devojka zajauka:

»De, de, što sliniš! Mladoženja je lep i bogat! Šta ima bogatstva: sve ove jele, borovi i breze pod snegom; da živiš i da ti zavide, a i on je pravi bogatir!«

Starac čuteći natovari stvari, reče kćeri da obuče bundu i krenu na put. Da li je dugo putovao, i da li je brzo stigao — ne bih vam znao reći: u priči je sve brzo i lako, al' u zbilji nije tako. Najposle dođe do šume, skrene s puta pa nastavi da ide po snegu celcu. Ušavši duboko u šumu, zaustavi se i naredi kćeri da siđe, sam stavi korpu pod ogromni bor i reče:

»Sedi tu i čekaj mladoženju, samo pazi — dočekaj ga što ljubaznije.«

A zatim okrene konja i ode kući. Devojka sedi i drhće; jeza je obuzima. Htela bi da zakuka, ali nema snage: samo cvokoće zubima. Najedared čuje: nedaleko Mraz na jeli pucka, s jele na jelu poskakuje i stiže. Stvori se iznad onog bora pod kojim sedi devojka, pa joj odozgo reče:

»Je F ti toplo, devojko?«

»Toplo mi je, toplo, baćuška Mraziću!«

Mraz stane da se spušta niže, sve više puca, sve jače steže. Mraz upita devojku:

»Je F ti toplo, devojko? Je F ti toplo, lepojko?«

Devojka jedva živa diše, ali još govori:

»Toplo mi je, Mraziću. Toplo mi je, baćuška.«

Mraz još više zakrcka, još jače steže, pa zapita devojku:

»Je F ti toplo, devojko, je F ti toplo, lepojko? Je F ti toplo, milo moje?«

Devojka počela da mrzne i sasvim tiho odgovara:

»Oh, toplo mi je, golubiću Mraziću!«

Tu se Mraz sažali, umota devojku bundama, zagreja poknvačima.

Ujutru starica veli mužu:

»Idi, matoro gundalo, probudi mladence!«

Starac upregne konje i pode. Kad je došao do kćeri, nade je živu, na njoj bunda topla, marama skupa i kotarica sa bogatim darovima. Ne progovorivši ni reči, starac potrpa sve u saonice, sedne sa ćerkom i odveze se kući. Kad su stigli, devojka se baci pred noge mačehi.

Starica se iznenadi kad vide devojku živu i zdravu, novu bundu i korpu darova:

»E, kučko, nećeš ti mene prevariti!«

Ne potraja dugo, a starica reče starcu:

»Odvezi i moje kćeri mladoženji; njih će on još bolje darovati!«

U bajci je sve brzo i lako, al' u zbilji nije tako. Rano izjutra starica je nahranila svoje kćeri, pa ih kao udavače i doterala i za put spremila. Starac ih doveze istim putem i ostavi pod borom. Sede naše dve devojke i sme

ju.se:

»Sta je majci palo na um da nas obe odjednom udaje? Zar u našem selu nema momaka? Može doći kakav vrag koji nam'nije prilika.«

Devojke su bile u bundama, ali ipak im je bilo vrlo hladno.

»Cuješ, Paraha, mene mraz po koži štipa. A ako suđenik, verenik ne dođe, mi ćemo se ovde smrznuti.« »Dosta priče, Maška! Kad su mladoženje rano dolazile? Sad je tek vreme ručka.«

»A šta ćemo, Paraha, ako dođe jedan, koju će uzeti?«

»Da neće tebe, glupačo!« »A ti pogledaj sebe!«

»Naravno da će mene.«

»Tebe! Prestani da cigančiš i lažeš!« Od mraza su devojkama ozeble ruke, i naše devojke zavukoše ruke ispod pazuha pa nastaviše opet po stari

rom:
»A ti, spavalice, sanjiva njuško, svađalice jedna, usta pogana! Ne umeš ni presti niti bilo šta drugo raditi.«

»A u, hvalisavko! Sta ti umeš? Znaš samo da plandu ješ i da se oblizuješ. Videćemo koju će uzeti!«

Tako su se devojke pregonile i dobro ozeble. Odjednom rekoše obe u isti glas:

»Da bog da se raspao! Sto ne dolazi više? Vidiš da si sva pomodrela!«

A Mraz izdaleka krcka s jele na jelu poskakuje i steže.

Devojkama se učini da neko dolazi.

»Cuješ li, Paraha! Dolazi i to sa zvoncem.« »Skloni mi se s očiju, kučko! Ne čujem ništa, sva sam se smrznula.«

»A hoćeš da se udaš!«

Stadoše duvati u prste. A Mraz je bio sve bliže i bliže. Na kraju se stvori na boru iznad devojaka. On reče devojkama:

»e P vam toplo, devojke? Je P vam toplo, lepojke? e

P vam toplo, moje golubice?«

»Oh, Mraziću, strašno je hladno! Mi smo se smrznule. Cekamo suđenog, a njega, neka ga vrag odnese, nema, pa nema!«

Mraz se stane niže spuštati, jače krckati, i još više stezati.

»e P vam toplo, devojke? e P vam toplo, lepojke?«

»Idi do đavola! Zar si slep, zar ne vidiš da su nam se i ruke i noge smrznule!«

Mraz se još niže spusti, i još više počeo da steže, pa reče:

»Je P vam toplo, devojke?« »Idi do sto đavola, crkao da bog da, prokletniče!« i

devojke se smrzoše.

Ujutru starica veli mužu:

»Upregni starče konja u saonice, metm naramak sena i uzmi krznene pokrivače. Devojke su, sigurno, prozeble: napolju je strašan mraz! Hajde brže, požuri, matora panjino!«

Starac nije stigao ni da prezalogaji, a već je bio napolju i krenuo. Dođe po kćeri i nađe ih mrtve. On stavi kćeri u saonice, pokri ih pokrivačem, odozgo metnu rogozinu. Starica, ugledavši izdaleka starca, potrča mu u susret i ovako zapita:

»Gde su moja deca?«

»U saonicama.«

Starica smakne rogozinu, skine pokrivač i ugleda mrtve kćeri. Tu se starica rasrdi i stane grditi starca:

»Šta si to uradio, matora psino. Ubio si kćeri moje, rođenu dečicu moju, moje predivne mladice, moje rumene jagodice. Vilama ću te probosti, žaračem ubiti!«

»Prestani, stara veštice! To si se ti na bogatstvo polakomila, a kćeri tvoje su jogunice bile! Šta sam ja kriv? Sama si to htela!«

Starica se srdila, grdila, pa se posle s pastorkom pomirila. Nastaviše da žive u slozi i zadovoljstvu ne spominjući zlo. Sused je zaprosio Marfušu, savdbu su priredili, a Marfuša i sad živi sretna i zadovoljna.

Starac Mrazićem plaši unučiće svoje i uči ih da ne budu jogunasti, već uvek dobre volje!

Na toj svadbi sam i ja bio, medovinu, pivo pio; niz brkove mi teklo, ali niz grlo nije uteklo.

92.

Bila jednom jedna maćeha pa imala pastorku i rođenu kćer. Šta god uradi rođena kći, za sve je miluju po glavi i tepaju joj:

»Pametnice naša!«

A pastorka koliko god da se trudi, ničim ne može da im ugoditi, sve što uradi — ne valja, sve je loše. A istini za volju, devojka je bila suvo zlato, u dobrim rukama bi živela kao bubreg u loju, a kod maćeha je svaki dan plakala i gorke suze prolivala. Šta da radi? Vetar duva, pa se smiri, ali kad se žena na nekog navrže, rveće se skoro smiriti, svaka će izmišljati i zube oštriti. Tako je maćeha naumila da istera pastorku:

»Vodi je, vodi, stari, kud god znaš, da je moje oči više ne vide, da je moje uši ne čuju; samo nemoj da je odvedeš kod rodbine u toplu kolibu, već na ljuti mraz da se tamo smrzne!«

Starac se rastuži, zaplaka, ali nemade kud, stavi kćer u sanke, htede je pokriti konjskim pokrovom — ali ni to nije smeo, i povede siroticu u široko polje, izvrnu je u snežni smet, prekrsti je, pa se brzo vrati da ne vidi smrt svoga deteta.

Ostade jadnica sama, drhti od zime i tiho se bogu moli. Uto naide Mraz, poskakuje, pocupkuje, lepu devojku pogleduje:

»Devojko, devojko! Ja sam Mraz modar obraz!«

»Dobro došao, Mraze. Je li te to bog po moju grešnu dušu poslao?«

Mraz htjede da na nju udari i da je zaledi, ali mu se svideše njene pametne reči, pa se sažali na nju! Baci joj bundu. Obuče ona bundu, savi noge i sede. Mraz dode opet, poskakuje, pocupkuje, lepu devojkicu pogleduje:

»Devojko, devojko! Ja sam Mraz modar obraz!«

»Dobro došao, Mraze. Je li te to bog po moju grešnu dušu poslao?«

A Mraz nije po dušu došao, već je devojci veliki i teški kovčeg pun bogatih poklona doneo. Sedne ona sva sretna i vesela na kovčeg i umota se u bundu.

Opet dođe Mraz, poskakuje, pocupkuje, devojkicu pogleduje. Ona ga pozdravi, a on joj dariva zlatom i srebrom izvezenu haljinu. Devojka je obuče i tek tada se pokaza sva njena lepota! Sedi i pesme peva.

A maćeha joj sprema daću; ispekla je palačinke i veli:

»Idi, mužu, dovezi svoju kćer da je sahraniš.«

Starac ode. A pas ispod stola:

»Av, av! Starčeva kći srebro i zlato nosi, a staričinu kćer niko ni da zaprosi!«

»Umukni, pseto! Evo ti palačinka, pa reci: Staričinu kćer prose, a starčevoj kćeri samo kosti donose!«

Pas pojede palačinku i nastavi:

»Av, av! Starčeva kći srebro i zlato nosi, a staričinu kćer niko ni da zaprosi!«

Starica mu je i palačinke davala, i tukla ga, ali pas nastavi po svome:

»Starčeva kći srebro i zlato nosi, a staričinu kćer niko ni da zaprosi!«

Škripnu kapija, vrata se otvoriše, unesoše veliki, teški kovčeg, ude pastorka — sva sija i blista! Maćeha je pogleda i opusti ruke!

»Starče, starče, upreži druge konje i brzo odvezi svoju kćer. Odvezi je u to isto polje, na to isto mesto.«

Starac je povede u ono isto polje i ostavi je na istom mestu. Dode i Mraz modar obraz, pogleda svoju gošću, poskakuta, pocupka, ali lepih reči ne dočeka. Rasrdi se, stegne je i ubije.

»Starče, idi svoju kćer dovezi, brze konje upreži, ali pazi da sanke ne prevrneš i kovčeg ne izvrneš!«

A pas pod stolom:

»Av, av! Starčevu kćer mladoženje prose, a kosti staričine kćer u vreći nose!«

»Ne laži! Evo ti pirog, pa reci: Staričinu kćer u zlatu i srebru nose!«

Otvori se kapija, starica istrči da dočeka kćer, ali umesto nje zagrlji smrznuto telo. Zaplakala je, zakukala, ali kasno!

93. Starica pričalica

Danju i noću starica gunda, 'kako je jezik ne zaboli? I to sve na pastorku: niti si pametna, niti si stasita! Kud god krene i šta god radi — samo jedno te isto i kad ne treba. Od jutra do mraka — kao navijena. Dosadila mužu, dosadila svima, prosto da pobegneš od nje. Upregao starac konja, krenuo u grad da vozi proso, a starica mu vikne:

»Uzmi i pastorku, ostavi je ili u gustoj šumi ili uz put gde god znaš, samo mi je s vrata skini.«

Starac je odvede. Put je bio dalek, težak, sama šuma i blato. Gde da ostavi devojkicu? Odjednom, ugleda kolibicu na kokošnjim nogama, pirogom poduprtu,

palačinkom pokrivenu, svu naherenu. 'Najbolje bi bilo', pomisli, 'da u kućici ostavim kćer', pa je skide s kola, dade joj prosa za kašu, ošinu konja i nestade. Ostade devojka sama. Istucala proso, skuvala dosta kaše, ali nema ko da jede. Spusti se tamna, jezovita noć. Da spavaš — sit ćeš se naspavati, da gledaš — oči da ti ispadnu, nemaš s kim ni reč da progovoriš, dosadno je i strašno! Stala ona na prag, otvorila vrata prema šumi i viknula:

»Ima li koga u šumi tamnoj — neka mi dode u goste!«

Odazvao se šumski duh, pretvorio se u mladića, novogradskeg trgovca, došao i poklon joj doneo. Došao i popričao; sutradan opet dođe i poklone donese; navadio se i toliko nadonosio da nema gde da stavi!

A starici pričalici je postalo dosadno bez pastorka; u kolibi je bilo pusto, smučilo joj se onako samoj, jezik joj presušio.

»Idi, mužu, po pastorku, sa dna mora je dobavi, iz ognja je izvadi! Ja sam stara i nemoćna, nema ko da me gleda.«

Muž je poslušao; pastorka dođe, otvori sanduk, pa na užetu poveša sve poklone od kolibe do kapije. Starica taman beše otvorila usta i htede da nastavi po starome, ali kad vide sve to, umuče, na počasno mesto je posadi i poče da je veliča obraćajući joj se:

»Šta želiš, moja gospodarice?«

94. Kći i pastorka

Obudoveli seljak koji je imao kćer oženi se udovicom koja je isto imala kćer i tako su imali dve kćeri. Maćeha je bila zlobna, ne da starcu mira:

»Odvezi svoju kćer u šumu, u zemunicu! Tamo će više napresti.«

Šta da radi, poslušao seljak ženu — odveze kćer u zemunicu, dade joj ognjilo, kremen i trud, i vrećicu prekrupe i veli:

»Evo ti vatre, vatru ne gasi, kašu kuvaj i sedi pa predi, a kolibu dobro zatvori.«

Dode noć. Devojka založi peć, skuva kašu; odjed, nom se stvori miš i kaže:

»Devojko, devojko, daj mi kašičicu kaše!«

»Ah, mišiću moj! Rasteraj moju tugu, daću ja tebi ne jednu kašičicu, već ću te sita nahraniti.«

Mišić se najede i ode! Noću upadne medved:

»Ej, devojko«, veli, »ugasi vatru, hajde da igramo žmurke.«

Miš skoči na rame devojci i šapne joj na uvo:

»Ne boj se, devojko! Reci: hoću, pa ugasi vatru i zavuci se pod peć, a ja ću mesto tebe trčati i zvoncem zvoniti.«

Tako je i bilo. Juri medved za mišićem, ne može da ga uhvati; stane da urla i cepanice baca. Bacao je, bacao, ali ga nije pogodio, umorio se i rekao:

»Vešto ti, devojko, igraš žmurke! Zato ću ti poslati ujutru krdo konja i kola stvari.«

Ujutru žena veli:

»Idi, stari, vidi koliko je kći naprela preko noći?«

Ode starac, a žena sedi i čeka da on kćerine kosti doveze! A pas:

»Av, av, av! Starac kćer dovodi, krdo konja dogoni, kola stvari dovozi.«

»Lažeš, mrcino! To u košari kosti lupkaju i treskaju.«

Zaškripe kapija, konji uđoše u dvorište, kći s ocem na kolima sedi, a kola puna stvari. Ženi se od pohlepe oči samo zasijaše.

»Čudna mi čuda!« povika. »Odvezi ti moju kćer u šumu da zanoći, moja kći će dva krda konja dognati i dvojica kola stvari doterati.«

Odveze seljak i ženinu kćer u zemunicu, i njoj isto ostavi hranu i vatru. Uveče skuva ona kašu. Dotrči miš i zatraži kaše od Nataše. A Nataša dreknu:

»Beži, gade jedan!« i gađa ga kašikom.

Miš pobjegne, a Nataša navali sama na kašu; pojela je, vatru ugasila, i u ugao prilegla. Došla ponoć — upadne medved i veli:

»Ej, devojko, gde si? Hajde da igramo žmurke.«

Devojka, čuti, samo od straha zubima cvokoće.

»A, tu si ti! Sa zvoncem trči, a ja ću te hvatati.«

Uzela je zvonce, ruka joj samp drhti; zvonce neprestano zvoni, a miš se javi:

»Zloj devojci nema života!«

Ujutru šalje žena starca u šumu:

»Idi! Moja kći će dvojica kola stvari doterati, dva krda konja dognati.«

Seljak ode, a žena iza kapije čeka. A pas:

»Av, av, av! Staričina kći dolazi, u košari joj starac kosti donosi i prazna kola dovozi.«

»Lažeš, lažeš, mrcino! Moja kći krda dogoni i stvari dovozi!«

Gleda — starac na kapiju, ženi košaru daje; žena košaru otvorila, kosti pogledala, pa zakukala, i tako se rasrdila da je od tuge i zlobe sutradan umrla. A starac je sa svojom kćeri sretno svoj vek proživio i videnog zeta u kuću primio.

95, Krošečka Havrošečka

Vi znate da na svetu ima dobrih ljudi, ima i rđavih, a ima i takvih koji se boga ne boje, i koji se od ljudi ne stide. Sa takvim ljudima je živela Krošečka Havrošečka. Još kao mala, ostala je siročić, uzeli je ti ljudi, othranili i poslom izmučili. Nigde iz kuće nije izlazila, uvek je samo radi

la. Ona i tka, i prede, ona se o kući stara i za sve odgovara.

A njezina gazdarica imađase tri odrasle kćeri. Najstarija se zvala Jednooka, srednja Dvooka, i najmlađa Trooka. One su jedino znale kraj kapije da sede i na ulicu glede, a Krošečka Havrošečka je za njih radila, šila, prela i tkala, za lepu reč nikada nije znala. A to joj je i najžalije bilo: da je ćuška i gura — svako, da je pomiluje i privije — niko.

Izade ponekad Krošečka Havrošečka u polje, zagrlji svoju kravu šarulju, nasloni joj se na vrat i jada joj se kako teško živi:

»Kravice, majčice! Biju me, grde me, hleba mi ne daju, a ni plakati mi ne daju. Do sutra moram pet pudi opresti, izatkati, izbeliti i u trubu saviti.«

A krava joj odgovara:

»Dobra devojčice! Udi mi na jedno uvo, na drugo izađi — i sve će biti urađeno.«

Tako je i bilo. Izađe lepa devojka iz uveta — i sve bi gotovo: i izatkano, i izbeljeno, i u trubu smotano.

Odnese maćehi: ona pogleda, nakašlja se i stavi u skrinju, a njoj još više posla zadade. Havrošečka opet v pode kravi, na jedno uvo ude, na drugo izađe, i sve gotovo uzme i donese.

Cudi se starica i zove Jednooku:

»Kćeri moja dobra, kćeri moja lepa! Podi i vidi ko ovoj sirotici pomaže tkati, presti i u trube saviti?«

Pode Jednooka sa siroticom u šumu, ide sa njom u polje, ali zaboravi materinu naredbu, izvali se na travu i stade se grejati na suncu.

Havrošečka joj tiho govori:

»Spavaj, okance, spavaj, okance!«

Okance zaspala. Dok je Jednooka spavala, krava je i izatkala i izbelela. Tako maćeha ništa ne doznade, pa posla Dvooku. Ova se na travu izvalila, na suncu se razgrejala, materinu naredbu zaboravila, i oči sklopila. Havrošečka je uspavljuje:

»Spavaj okance, spavaj i jedno i drugo!«

Krava je izatkala, izbelela i u trube savila, a Dvooka je za to vreme spavala.

Starica se naljutila i trećeg dana Trooku poslala, a sirotici još više poslala dala. I Trooka se, kao njene starije sestre poigrala, i na travu legla. A Havrošečka peva:

»Spavaj, okance, spavaj i jedno i drugo!« a na treće zaboravila.

Dva oka zaspase, a treće gleda i sve vidi — kako je lepa devojkica na jedno uvo ušla, na drugo izašla i gotovo platno skupila. Sve što je videla Trooka je materi ispričala; starica se obradovala i odmah sutradan došla mužu:

»Zakolji kravu šarulju!«

Starac počeo da je odvrća:

»Šta ti je, ženo, jesi li poludela? Krava je mlada i dobra.«

Nema druge, mora da je zakoh'e! Naoštri nož... Havrošečka otrči kravi:

»Kravice, majčice! Hoće da te zakolju.«

»A ti, dobra devojkice, nemoj da jedeš moje meso, nego pokupi moje kosti, u maramu ih zaveži, u vrtu ih pokopaj i nikad me ne zaboravljaj, a svako jutro ih vodom polivaj.«

Havrošečka je učinila sve onako kako joj je krava zaveštala: gladovala je, ali meso u usta nije stavila, kosti je u vrtu svaki dan polivala, i izraste iz njih takva jabuka —

da lepša biti ne može! Vise na njoj sočne jabuke, zlatno lišće šumi, a srebrne grane se savijaju. Svako ko prođe kraj nje zaustavi se, a ko joj bliže priđe, dugo se zagleda.

Jednom se desilo da su devojkice šetale po vrtu. Prođe pored njih jedan gospodin — bogat, kovrdžav i mlad. Ugleda jabuke i viknu devojkama:

»Lepe devojkice! Koja mi od vas donese jabuku, ta će se za mene udati.«

Tri sestre otrčase prema jabuci. A jabuke koje su visile nisko, na dohvat ruke, odjednom se podigoše visoko, visoko iznad glave. Sestre su pokušale da ih otresu, ali im lišće zasulo oči, htedoše da ih otkinu, ali im grane pletenice raspletoše. Ma koliko su se mučile, samo su ruke izgreble, a dohvatiti ih nisu mogle.

Pride Havrošečka a grane se saviše, jabuke se spustiše. Mladić se oženi njome i otada je ona u dobru živela i više nije za nevolju znala.

96. Mrkulja

Ziveli u jednom carstvu, u nekakvoj državi car i carica, pa imali jednu kćer, princezu Mariju. A kad umre carica, car se oženi drugom ženom — Jagišnom.

Jagišna rodi dve kćeri: jednu dvooku, a drugu trooku. Maćeha nije volela princezu Mariju; pošalje je da napasa kravu mrkulju i dadne joj suvi okrajak hleba.

Pode princeza u široko polje, desnoj mrkuljinoj nozi se poklonila — napila se, najela, lepo se odela, za kravom mrkuljom ceo dan, kao kakva gospoda, hodila. Prode dan, ona se opet desnoj nozi poklonila, haljine skinula, kući došla, koricu hleba natrag donela i na sto je stavila.

'Od čega li kučka živi?' misli Jagišna.

Sutradan dade princezi Mariji onu istu koricu i pošalje s njom svoju stariju kćer.

»Vidi šta jede princeza Marija?«

Dođu u široko polje, a princeza Marija veli:

»Hajde, sestrice, da te pobištem po glavi.« Počne da je bište i ponavlja: »Spavaj, spavaj, sestrice! Spavaj, spavaj, rođena! Spavaj, spavaj, oko! Spavaj, spavaj, drugo!«

Sestrica zaspi, a princeza Marija ustane, pride kravi mrkulji, desnoj joj se nozi poklonila — napila se, najela i lepo se odenula, pa ceo dan kao kakva gospoda hodila. Dode večer. Princeza Marija se skine i veli:

»Ustaj, sestrice! Ustaj, rođena! Idemo kući.«

»Teško meni!« jadikovala je sestrica. »Ceo dan sam prespavala, ništa nisam videla.

Mati će me karati!«

Stignu kući, a mati je pita:

»Šta je bilo, šta je jela princeza Marija?«

»Ništa nisam videla.«

Jagišna je izgrdi. Ujutru ustane i pošalje trooku kćer:

»Idi«, veli, »vidi šta ona kučka jede i pije?«

Dodu devojke u široko polje da napasu mrkulju, a princeza Marija veli:

»Daj, sestrice, da te pobištem po glavi.«

»Pobišti, sestrice! Pobišti, rođena!«

Princeza Marija počne da je bište, a sve ponavlja:

»Spavaj, spavaj, sestrice! Spavaj, spavaj, rođena! Spavaj, spavaj, oko! Spavaj, spavaj, drugo!«

A na treće oko zaboravila. Treće gleda li, gleda šta radi princeza Marija. A ona dotrčala do mrkulje, desnoj

joj se nozi poklonila — napila se, najela i lepo se odenula. Kad je sunašce počelo da zalazi, ona se opet pokloni mrkulji, skinu se i stade buditi trooku.

»Ustaj, sestrice! Ustaj, rođena! Idemo kući.« Dodu kući, princeza Marija onu suhu koricu na sto stavi. A mati stade da ispituje svoju kćer: »Sta ona pije i jede?«

Trooka joj sve ispriča. Jagišna zapovedi: »Zakolji, starče, kravu mrkulju.« Starac je zakla, a princeza Marija zamoli: »Daj mi, dedice rođeni, makar utrobu.« Starac joj baci utrobu. Ona je uze, zakopa ukraj vratnica, i izraste rakitin žbun, na njemu se rumene slatke jagodice, na njemu sede razne ptičice i pevaju carske i seljačke pesmice.

Čuje Ivan carević za princezu Mariju, dođe njenoj maćehi i stavi na sto zdelu:

»Koja mi devojka nabere punu ovu zdelu jagoda, tu ću uzeti za ženu.«

Jagišna pošalje svoju stariju kćer po jagode; ptičice je ni blizu ne puštaju, hoće oči da joj iskljuju. Pošalje drugu svoju kćer — ni njoj nisu dale. Pusti najposle princezu Mariju. Princeza Marija uzme zdelu i ode da bere jagode. Ona bere, a maleptičice svepo dve, po tri u zdelu stavljaju. Dode, stavi ih na sto i pokloni se

careviću. Tu se priredi veselje i svadba; uze Ivan carević princezu Mariju za ženu i stanu da žive u sreći i veselju. Ne prode dugo a princeza Marija rodi sina. Zaželela je da vidi oca pa je s mužem pošla ocu u goste. Ali nju maćeha pretvori u gusku, a svoju stariju kćer podmetnu Ivanu careviću za ženu. Vratio se Ivan carević kući. Starac ustane rano u zoru, umije se 1 u čisto preobuče. Uze dete na ruke, ode s njim u široko polje i stade kraj žbuna.

Lete guske, lete sive.

»Guske moje, guske sive! Hoćete li mi kazati gde je detinja mati?«

»Upitaj sledeće jato.«

Leti drugo jato.

»Guske moje, guske sive! Hoćete li mi kazati gde je detinja mati?«

Detinja mati skoči na zemlju, smaknu jednu kožu, smaknu i drugu, uze dete u naručje i stade dojiti i gorko plakati:

»Danas sam te nahranila, sutra ću te nahraniti, a prekosutra neću videti sina — odleteću iza gustih šuma i visokih planina.«

Starac se vrati kući; dete spava, do jutra se ne budi, a podmetnuta žena grdi starca što ga je u široko polje nosio pa joj sina tako zamorio! Ujutru starac opet ustane u ranu zoru, umije se, u čisto se preobuče i pode s detetom u široko polje, kao i juče. Ustane i Ivan carević, kradomice pode za starcem i prikrije se iza žbuna.

Lete guske, lete sive. A starac ih doziva:

»Guske moje, guske sive! Hoćete li mi kazati gde je detinja mati?«

»Upitaj sledeće jato!«

Leti drugo jato.

»Guske moje, guske sive! Hoćete li mi kazati gde je detinja mati?«

Detinja mati skoči na zemlju, skide jednu kožu, skide i drugu; jurnu prema žbunu i stade dete dojiti i s njime se oprašati: 7

»Sutra ću ti odleteti iza gustih šuma i visokih planina!« Vratio starcu dete. »Šta se to oseća?« veli, »kao da je nešto izgorelo?«

Htede da navuče kože, kad tamo — njih nema: Ivan carević ih spalio. Uhvati on princezu Mariju, ali se ona

pretvori u žabu, pa u guštericu, i u razne druge gmizavice, dok se na kraju nije prometnula u vreteno. Ivan carević prelomi vreteno nadvoje, zadnji kraj baci iza sebe, a prednji ispred sebe i pred njim se namah stvori mladica mlada, princeza Marija. Pođoše zajedno kući. A Jagišnina kćer viče i jauče:

»Evo ide ona što će me upropastiti! Evo ide ona što će me ubiti!«

Ivan carević pozva kneževe i bojare pa ih pita:

»Sa kojom ženom mi velite da živim?«

»Sa prvom«, rekoše mu oni.

»Čujte, gospodo, koja žena prva na kapiju skoči, s tom ću i živeti.«

Jagišnina kći se začas pope na kapiju, a princeza Marija se samo pentra, pentra — ne može da se popne. Tu Ivan carević uze svoju pušku i ubi podmetnutu ženu, a sa princezom Marijom nastavi da živi u sreći i zadovoljstvu.

97.

Bili muž i žena, pa imali kćer. Umre žena, a muž se ponovo oženi, pa i sa drugom ženom dobije kćer. Ali maćeha nije volela pastorku; sirotici tu nije bilo života.

Mislio je, mislio naš seljak pa odveze svoju kćer u šumu. Išli su šumom i ugledaju kolibu na kokošnjim nogama. Tad reče seljak:

»Kolibice! Kolibice! Okreni se zadnjom stranom prema šumi, a licem prema meni.«

Koliba se okrene. Uđe seljak u kolibu, a u njoj baba

Jaga: napred joj glava, u jednom uglu jedna noga, a u drugom druga.

»Na rusko miriše!« veli Jaga.

Seljak se pokloni:

»BabaJago, koštana nogo! Doveo sam kćer da ti služi!«

»Dobro! Služi me i slušaj«, veli Jaga devojci, »pa ću te za to nagraditi.«

Otac se oprostí i pode kući. A babaJaga zadade devojci da isprede punu košaricu vune, da naloži peć, nabavi sve što je potrebno, pa ode. Devojka se muči da naloži peć i stalno gorko plače. Dotrčaše miševi, pa joj vele:

»Devojko, devojko, zašto plačeš? Daj nam kaše pa ćemo te naučiti šta da radiš.«

Ona im dade kaše, a oni joj rekoše:

»A sad na svako vreteno po nit napredi.«

Došla babaJaga:

»Šta je«, veli, »je li sve gotovo?«

A devojka beše već sve uradila.

»A sad dodi da me okupaš u kupatilu.«

Pohvalila babaJaga devojku i nadavala joj lepih haljina. BabaJaga opet ode, a devojci još teži zadatak zadade. Devojka opet stade plakati. Dotrčaše miševi:

»Što ti«, vele, »lepa devojko, plačeš? Daj nam kaše pa ćemo te naučiti šta da radiš.«

Ona im dade kaše, a oni je naučiše šta i kako da uradi. BabaJaga je opet, kad dode, pohvali i dade joj još više lepih haljina... A maćeha poslala muža da vidi je li živa njegova kći?

Došao seljak, kad ima šta da vidi — kći mu postala bogata i prebogata. Jaga nije bilo kod kuće, i on je od

vede sa sobom. Prilaze oni svom selu, a kod kuće pas samo što se ne otrgne:

»Vau, vau, vau! Gospođicu voze, gospođicu voze!« Maćeha istrča, pa oklagijom po psu: »Lažeš«, veli, »reci: u sanduku kosti lupaju!« A pas i dalje po svome. Dođoše.

Maćeha onda potera

muža da i njenu kćer tamo odveze. Seljak je odveze. BabaJaga je i njoj zadala šta da uradi, i otišla. De

vojka se zbog toga tako razbesnela da je počela da plače.

Dotrčaše miševi.

»Devojko, devojko! Zašto«, vele, »plačeš?«

A ona im ne dade ni izgovoriti, već oklagijom — udri po njima. S njima se tako majala da od posla ništa nije uradila. Vratila se Jaga i naljutila. Drugi put je bilo isto tako; Jaga je onda zgrabila devojku, svu je rastrgla, a kosti joj u sanduk stavila.

A majka poslala muža po kćer. Dođe otac i odveze samo kosti. Kad se približio selu, opet pas na doksatu

stade lajati:

»Vau, vau, vau! U sanduku kosti dovoze!«

Maćeha dotrča sa oklagijom:

»Lažeš«, veli, »reci: gospođicu dovoze!«

A pas i dalje sve po svome:

»Vau, vau, vau! U sanduku kosti lupaju!«

Muž dode: tek tada žena stade jaukati! Tebi skaska, a meni ćup masla.

98.

Živeli baba i deda. Deda je obudoveo i oženio se drugom ženpm, a od prve žene mu beše ostala devojčica. Zla maćeha je nije volela, tukla je i stalno mislila kako da

je se oslobodi. Jednom otac ode nekuda, a maćeha reče devojci:

»Idi kod svoje tetke, a moje sestre, traži iglu i konac da ti košulju sašijem.«

A ta tetka je bila babaJaga kostonoga.

Ali devojka nije bila glupa, nego je lepo otišla najpre i! kod svoje. rodene tetke:

»Pomoz' bog, tetkice!«

»Bog ti pomogao, rođena! Kojim dobrom?«

»Majka me je poslala kod njene sestre da tražim iglu i konac da mi košulju sašije.«

Ova je posavetova:

»Tamo će te, sestričino moja, breza po očima šibati — ti joj pantljiku priveži; tamo će ti vrata škripati i lupati — ti ih uljem podmaži; tamo će te psi napasti — ti im hleba baci; tamo, će ti mačor oči grepsti — ti mu šunke podaj.«

Devojka pođe. Išla je, išla i stigla. Stoji koliba, a u njoj sedi babaJaga kostonoga i tka.

»Pomoz' bog, tetkice!«

»Bog ti pomogao, rođena!«

»Poslala me majka da mi daš iglu i konac — hoće da mi košulju sašije.«

»Dobro! Sedi ovde i malo tkaj.«

Devojka sede za razboj, a babaJaga izade i reče svojoj sluškinji:

»Zagrej kupatilo i okupaj sestričinu, samo pazi, dobro je okupaj, hoću da je za doručak pojedem.«

Devojka sedi ni živa ni mrtva; sva preplašena, moli ona sluškinju:

»Rodena moja! Ne podstiči vatru toliku koliko je zalivaj vodom, a vodu nosi rešetom«, i dade joj maramu.

BabaJaga nestrpljivo čeka; priđe prozoru i pita:

»Tkaš li, sestričino, tkaš li, mila?«

»Tkam, tetkice, tkam, mila!«

BabaJaga ode, a devojka dade mačoru šunke i upita ga:

»Može li se nekako izaći odavde?«

»Evo ti češalj i ubrus«, reče maćak, »uzmi ih i beži. BabaJaga će krenuti da te goni, ti prisloni uvo na zemlju, pa kad čuješ da je ona blizu, baci najpre ubrus — stvoriće se široka, široka reka. Ako babaJaga prepliva reku i nastavi da te goni, ti

opet prisloni uvo na zemlju pa kad čuješ da je ona blizu, baci češalj — stvoriće se gusta, gusta šuma; kroz nju se ona neće probiti!»

Devojka uzme ubrus i češalj i pobegne. Psi je napadoše — orla im baci hleba, i oni je propustiše; vrata htedoše da se zalupe — ona ih podmaza uljem, i ona je propustiše; breza joj htjede oči iskopati — ona joj priveza pantljiku, i ova je propusti. A mačor sedi za razbojem i tka: više mrsi nego što tka. BabaJaga priđe prozoru i upita:

»Tkaš li, sestričino, tkaš li, mila?»

»Tkam, tkam, tetka, tkam, mila«, odgovori grubo mačak.

BabaJaga upade u kuću, vide da je devojka pobegla i poče tući i grditi mačka što devojci nije oči izgrebao.

»Otkad te služim«, reče mačak, »nisam ni koščicu od tebe dobio, a devojka mi je šunke dala.«

BabaJaga kidisa na pse, kapiju, brezu, sluškinju i poče ih sve redom grditi i tući. Psi joj rekoše:

»Otkad te služimo, nisi nam ni zagorelu koricu bacila, a ona nam je hleba dala.«

Vrata joj rekoše:

»Otkad te služimo, nisi nam ni vodom šarke polila, a ona nas je uljem podmazala.«

Breza reče:

»Otkad te služim nisi me ni končićem prevezala, a ona mi je pantljiku svezala.«

Sluškinja reče:

»Otkad te služim nisi mi ni krpicu dala, a ona mi je maramu poklonila.«

BabaJaga kostonoga brzo u stupu sede, tučkom je tera, metlom trag uklanja, i pođe u poteru za devojkom. A devojka prisloni uvo na zemlju i ču da je babaJaga goni, da je već blizu. Uze i baci peškir: stvori se široka, široka reka! BabaJaga dođe do reke, šrkipnu zubima od ljutine i vrati se kući. Skupi svoje bikove i dotera ih do reke. Bikovi popiše svu reku do dna. BabaJaga opet krenu u poteru. Devojka prisloni uvo na zemlju pa kad ču da je babaJaga blizu, baci češalj: stvori se gusta, strašna šuma! BabaJaga poče da je grize, ali ma koliko se mučila, nije mogla da je progrize, i vrati se natrag.

Deda se već vratio kući i pita:

»Gde je moja kći?»

»Otišla je kod tetke«, reče maćeha.

Ne prode mnogo, a devojka dojuri kući.

»Gde si bila?» upita je otac.

»Ah, očel!« reče ona. »Tako i tako — majka me poslala kod tetke da tražim iglu i konac da mi košulju sašije, a tetka, babaJaga je htela da me pojede.«

»A kako si pobegla, kćeri?»

Tako i tako — ispriča devojka. Deda je sve doznao, na ženu se naljutio i ubio je, pa je ostao sa kćerkom da živi u zdravlju i veselju. I ja sam tamo bio, medovinu i pivo pio; brkove sam kvasio, al' gušu nisam skvasio.

99. Vasilisa Prekrasna

U jednom carstvu živeo trgovac. Dvanaest godina je bio u braku i imao samo jednu kćer, Vasilisu Prekrasnu. Kad joj je majka umrla, devojčica je imala osam

godina. Na samrti, trgovčeva žena pozove kćer, izvadi ispod pokrivača lutku, dade joj je i reče:

»Slušaj, Vasiluška! Zapamti i izvrši moju poslednju želju. Ja umirem i ostavljam ti s roditeljskim blagoslovom ovu lutku. Cuvaj je i nosi uvek uza se i nikom je ne pokazuj, a ako ti se dogodi kakva nevolja, daj joj da jede i za savet je pitaj. Ona će pojesti i reći ti kako da se izbaviš od nesreće.«

Zatim majka poljubi kćer i umre.

Posle ženine smrti trgovac je malo tugovao, kao što je običaj, a zatim počne razmišljati kako bi da se opet oženi. Bio je lep čovek i mogao je da bira nevestu, ali njemu se najviše dopadne jedna udovica. Bila je već u godinama i imala je dve kćeri, skoro vršnjakinje Vasilisine, a bila je dobra domaćica i majka. Oženi se trgovac udovicom, ali se prevari, nije našao u njoj dobru majku za svoju Vasilisu. Vasilisa beše prva lepotica u celom selu. Maćeha i sestre zavidele su joj na lepoti, mučile je svakojakim poslovima ne bi li od rada poružnela i od vetra i sunca ocrnela; lepo joj života nije bilo!

Vasilisa je sve to bez roptanja podnosila i svakim danom sve lepša i stasitija bila, dok su maćeha i njene kćeri, iako su uvek sedele skrštenih ruku kao kakve gospođe, od zlobe postajale sve mršavije i ružnije. Kako se to moglo desiti? Vasilisi je pomagala njena lutkica. Da nije bilo toga, kako bi devojkica izlazila nakraj s tolikim poslom? Zato Vasilisa nikad ništa ne bi pojela sama, već bi se uveče, kad svi plegaju, zatvorila u svoju sobicu i hranila je govoreći:

»Uzmi, lutkice, probaj i moju tugu poslušaj! Živim u očevoj kući i radosti nikakve nemam; zla maćeha me tera sa ovoga sveta. Nauči me kako da živim i šta da činim?«

Lutka malo pojede pa joj daje savete i u tuzi je teši, a ujutro sve poslove umesto Vasilise završi; ona samo u hladovini sedi i cveće bere, a leje su joj oplevljene, kupus zaliven, voda doneta i peč naložena. Lutka je pokazala Vasilisi kojom travom da se od sunca zaštititi. Lepo je ona živela sa svojom lutkom.

Prode nekoliko godina; Vasilisa poraste i stasa za udaju, Svi prosci u gradu prose Vasilisu, maćehine kćeri niko ni da pogleda. Maćeha se ljuti više nego ranije i svima proscima odgovara:

»Ne dam mlađu pre starijih«, a kad prosce isprati, mržnju prema Vasilisi batinama iskali.

Jednom trgovac otputuje od kuće na duže vreme za poslom. Maćeha se preseli u drugu kuću. A pokraj te kuće bila je gusta šuma, a u šumi na poljani stajala kućica, a u kućici živela babaJaga. Nikoga nije k sebi puštala i jela je ljude kao piliće. Preselivši se u novu kuću, trgovčeva žena je svaki čas slala njoj mrsku Vasilisu nekim poslom u šumu, ali se ova uvek srećno kući vraćala; lutka joj je pokazivala put i nije dala da se približi babaJaginoj kućici.

Dode jesen. Maćeha odredi svim trima devojkama šta da uveče rade: jednoj dade čipke da kukiča, drugoj čarape da plete, a Vasilisi da prede. I svakoj odredi koliko da uradi. Pogasi svetlost u čitavoj kući, ostavi samo jednu sveću tamo gde su devojkice radile pa leže da spava.

Devojkice su radile. Kad je sveća počela da dogoreva, jedna od maćehinih kćeri uze makaze da skрати plamen, pa po majčinoj naredbi namerno ugasi sveću.

»Sta ćemo sad?« rekoše devojkice. »U čitavoj kući nema vatre, a posao nismo završile. Treba otrčati do babaJage po vatru!«

»Meni je dovoljno svetlo i od kukice!« veli ona što je kukičala čipku. »Ja neću da idem.«

»Ni ja neću da idem«, veli ona što je plela čarapu. »Meni je dovoljno svetlo od igala!«

»Ti moraš ići po vatru«, povikaše obe. »Idi babaJagi!« i izguraju Vasilisu iz sobe. Vasilisa ode u svoju sobicu, stavi pred lutku pripremljenu večeru i kaže:

»Evo ti, lutkice, okušaj i moju nevolju poslušaj: šalju me po vatru babaJagi, a babaJaga će me pojesti.«

Lutka pojela i oči joj zasvetle kao dve sveće.

»Ne boj se, Vasiluška«, veli joj ona. »Idi kuda te šalju, samo ponesi i mene sa sobom, sa mnom ti se nikakvo zlo kod babaJage neće dogoditi!«

Vasilisa se spremi, metnu lutku u džep, prekrsti se i pođe u gustu šumu. Ide ona i dršće. Odjednom projaše pored nje konjanik: sav beo, u belom odelu, na belom konju, i sedlo na konju belo — to počeo da sviće. Ide ona dalje — jaše drugi konjanik: sav crven, u crvenom odelu, na crvenom konju — to sunce počeo da izlazi. Vasilisa je išla celu noć i ceo dan i tek drugog dana predveče stiže na poljanu gde je stajala babaJagina kolibica. Oko kolibice ograda od ljudskih kostiju, na ogradi štrče ljudske lobanje s očnim dupljama; umesto kapije — ljudske noge, umesto reza — ruke, umesto brave — usta sa oštrim zubima.

Vasilisa zaneme od užasa i stade kao

ukopana. Odjednom opet jaše konjanik: sav crn, u crnom odelu, na crnom konju. Dojaha do babaJagine kapije i nestade, kao da je u zemlju propao — to nastade noć. Ali mrak ne potraja dugo: u svim lobanjama na ogradi zasvetleše oči i na čitavoj poljani postade svetlo kao u sred dana. Vasilisa drhtaše od straha, ali, ne znajući kud da beži, ostade na mestu.

Uskoro se začuje u šumi strašna buka: drveće je zatreštalo, suvo lišće zašuštalo. Iz šume se pojavi babaJaga — stupu jaše, tučkom maše, a metlom njiše i trag briše. Dojaha ona do kapije, stade, pomirisa oko sebe i viknu:

»Pih, pih! Na nešto rusko nanosi. Ko je tu?«

Vasilisa sa strahom pride starici, duboko joj se pokloni i reče:

»Tp sam ja, bakice. Maćehine kćeri su me poslale kod tebe po vatru.«

»Dobro«, reče babaJaga, »poznajem ja njih. Najpre ćeš malo da ostaneš kod mene da mi radiš pa ću ti onda dati vatre, a ako nećeš, poješću te!« Zatim se okrene vratima i vikne: »Ej, brave moje čvrste, odapnite se, kapijo moja široka, otvori se!« Kapija se otvori i babaJaga ujaše zviždući; za njom ude Vasilisa Prekrasna, a onda se opet sve zatvori. Ušavši u sobu, babaJaga se protegnu pa reče Vasilisi Prekrasnoj;

»Donesi sve ovamo šta ima u peći, hoću da jedem!«

Vasilisa upali luč sa onih lobanja sa ograde, stade da vadi iz peći jela i da ih daje babaJagi, a jela je bilo spremljeno za deseticu. Iz podruma donese kvasa, meda, piva i vina. Starica je sve pojela, sve popila, a Vasilisi ostavi samo malo čorbe, korice hleba i komadić

prasetine. Stade se babaJaga spremati za spavanje pa reče:

»Kad sutra odem, ti gledaj da dvorište počistiš, kolibu pometeš, ručak zgotoviš, rublje opereš, pa u ambar podi, mericu pšenice uzmi i od kukolja je očisti. Sve da bude gotovo, a ako ne — poješću te!«

Pošto joj naredi, babaJaga zahrka, a Vasilisa stavi staričine ostatke jela pred lutku, suze je obliše i reče:

»Evo, ti, lutkice, okušaj i moju nevolju poslušaj!
Težak mi je posao zadala babaJaga i preti mi da će me
pojesti ako sve ne uradim; pomogni mi!«

Lutka odgovori:

»Ne boj se, Vasilisa Prekrasna! Večerao, pomoli se, pa leži da spavaš; ujutro je
mudrije od večeri!«

Rano ujutro probudi se Vasilisa, babaJaga beše već ustala, i pogleda kroz prozor:
u lobanjama se oči gase; uto promače beli konjanik — i potpuno se razdani.
BabaJaga izađe u dvorište i zviznu — pred njom se pojaviše stupa, tučak i metla.
Promače crveni konjanik — i izađe sunce. BabaJaga sede u stupu i odjaha iz
dvorista, tučkom maše, a metlom njiše i trag briše. Ostade Vasilisa sama,
razgleda babaJaginu kuću; začudi se izobilju svega u kući i stade razmišljati: kog
bi seposla najpre prihvatila? Gleda — a sav posao već svršen; lutka odvaja iz
pšenice poslednja zrnca kukolja.

»Ah, spasiteljko moja!« reče Vasilisa lutki. »Ti si me iz nevolje izbavila.«

»Tebi je ostalo još samo ručak da skuvaš«, odgovori lutka ulazeći u Vasilisin džep.

»S bogom ga skuvaj, pa se u zdravlju odmaraj!«

Predveče Vasilisa postavi sto i čeka babaJagu. Počelo se smrkavati, kraj vrata je
promakao crni konja

nik — i sasvim se smrači; samo se u lobanjama oči svetle. Drveće je zatreštalo,
lišće je zašuštalo — to ide babaJaga. Vasilisa joj izađe u susret. »Je li sve gotovo?«
upita babaJaga.

»Izvoli, pogledaj sama, bakice!« odgovori Vasilisa.

BabaJaga sve pregleda pa, ljuta što nema zašta da grdi, reče:

»Dobro je!« Zatim viknu: »Sluge moje verne, prijatelji iskreni, sameljite mi
pšenicu.«

Pojave se tri para ruku, uzmu pšenicu i nekud je odnesu. BabaJaga se najede,
stade se spremati za spavanje i opet naredi Vasilisi:

»Sutra sve isto uradi što i juče, a povrh toga uzmi iz koša mak, očisti ga od
zemlje, zrno po zrno, neko mi ga je iz pakosti sa zemljom pomešao!«

Starica to reče, okrenu se prema zidu i zahrka, a Vasilisa stade hraniti svoju
lutku. Lutka pojede, pa joj kao i juče reče:

»Pomoli se bogu i leži da spavaš. Jutro je pametnije od večeri. Sve će biti
učinjeno, Vasiluška!«

Sutra ujutro babaJaga opet uzjaha i ode iz dvorišta, a Vasilisa i lutka
posvršavaju sve poslove. Starica se vrati, sve razgleda pa viknu:

»Sluge moje verne, prijatelji iskreni, iscedite iz maka ulje!«

Pojave se tri para ruku, uzmu mak i nekud ga odnesu. BabaJaga sede da ruča;
ona jede, jede, a Vasilisa stoji i čuti.

»Zašto ti ništa ne govoriš sa mnom?« upita je babaJaga. »Stojiš tu kao nema!«

»Nisam se usudila«, odgovori Vasilisa, »ah ako dozvoljavaš, pitaću te nešto.«

»Pitaj, samo ne vodi dobru svako pitanje: što više znaš, brže stariš.«

»Htela bih da te pitam, bakice, samo ono što sam videla. Kad sam išla k tebi,
stigao me jedan konjanik na belom konju, sav beo, u belom odelu. Ko je on?« »To
je moj dan svetli«, odgovori babaJaga. »Onda me stigao drugi konjanik na
crvenom konju, sav crven, u crvenom odelu. Ko je on?«

»To je moje sunce rumeno!« odgovori babaJaga. »A šta predstavlja crni konjanik
koji me je stigao pred samom tvojom kapijom?«

»To je moja noć tamna! Svi su oni moje verne slugel« Vasilisa se seti onih tri para ruku, ali je ćutala. »Zašto me još ne pitaš?« reče babaJaga. »Dosta mi je i to. Pa sama si rekla, bako, što više znaš, brže stariš.«

»Dobro je«, reče babaJaga »što pitaš samo o onom što si videla van dvorišta a ne u dvorištu! Ne vohm da se iznosi šta se u kući radi i one isuviše radoznale jedem! A sad ću ja tebe pitati: kako ti stigneš da posvršavaš sve poslove koje ti zadam?«

»Pomaže mi blagoslov moje majke«, odgovori Vasilisa.

»Tako, znači! Onda se čisti iz moje kuće, blagoslovena kćeri! Nisu mi potrebni blagosloveni!«

Ona istera Vasilisu iz sobe i izgura kroz kapiju, skine sa ograde jednu lobanju sa plamenim očima, nabije je na štap, dadne je Vasilisi i kaže:

»Evo ti vatra za maćehine kćeri, uzmi je, one su te po nju poslale ovamo.«

Vasilisa se dade u trku pri svetlosti lobanje koja se ugasi tek kad je jutro svanulo. Na kraju, uveće drugoga

dana stigla je do svoje kuće. Došavši do kapije, htede da baci lobanju. 'Sigurno kod kuće', pomisli, 'i neće više trebati vatre!' Ali se iz lobanje najedanput začu mukao glas:

»Ne bacaj me, nosi me maćehi!«

Ona pogleda na maćehinu kuću pa, ne videvši ni na jednom prozoru svetlost, odluči da ode tamo s lobanjom. Po prvi put su je ljubazno doćekale i isprićale da u kući nije bilo vatre od onog ćasa otkad je ona otišla: same nikako nisu mogle da ukrešu, a svaka vatra koju su donosile od suseda — gasila se odmah, ćim bi je unele u sobu.

»Moćda će se tvoja vatra odrćzati!« reće maćeha.

Uneše lobanju u sobu, a oći IZ lobanje samo gledaju u maćehu, i njene kćeri, saćižu ih! One pokućaju da se sakriju, ali kud god se okrenu, oći ih neprestano prate. Do jutra šu ih sasvim sagorele, u ugljen pretvorile. Jedino se Vasilisi ništa nije dogodilo. Ujutru Vasilisa zakopa lobanju u zemlju, zakljuća kuću pa ode u grad i zamoh jednu samotnu staricu, bez igde lkoga svoga, da je pnmi da ćivi kod nje. Ćivi ona, tako, i ćeka oca. Jednom reće ona stanci:

»Dosadno mi je da sedim besposlena, bako! Idi kupi najboljega lana da bar predem.«

Starica kupi dobroga lana. Vasilisa sedne da prede, posao sve leti, a preća izlazi ravna i tanka kao dlaka. Mnogo se prede nakupilo, vreme je bilo da poćne da tka, ali nigde ne naćoše takvo brdo koje bi odgovaralo Vasilisinoj predi; niko se i ne prihvati da ga napravi. Vasihsa stade moliti svoju lutku, a ova joj veh:

»Donesi mi kakvo staro brdo, stari ćunak 1 konjske grive 1 ja ću ti sve napraviti.«

Vasilisa nabavi što je traćila i leće da spava, a lutka za jednu noć napravi divan razboj. Pred kraj zime i platno beše izatkano, i to tako tanko da se u uglu umesto konca ućenuti moglo. U proleće platno izbeliše i Vasilisa reće starici:

»Prodaj, bako, ovo platno, a novac uzmi za sebe.«

Starica pogleda platno i uzviknu:

»Ne, dete moje! Ovakvo platno je samo za cara! Odneću ga u dvorac.«

Ode starica do carskog dvorca i sve ispod prozora šeta. Spazi je car i upita:

»Sta traćiš, starice?«

»Vaše carsko velićanstvo«, odgovori starica, »donela sam neobićnu robu. Nikom drugom osim tebe neću ni da je pokaćem.«

Car zapovedi da puste staricu k njemu pa kad vide platno, iznenadi se.

»Sta tražiš za njega?« upita car.

»Njemu nema cene, care gospodare! Donela sem ti ga na dar.«

Car se zahvali, dariva staricu i otpusti je. Skrojiše caru košulje od tog platna; iskrojili, ali nigde da nađu švalju koja bi mogla da ih sašije. Dugo su tražili; naposljetku car pozove staricu i kaže:

»Kad si umela da ispredeš i izatkaš takvo platno, moraš sad i košulje od njega da sašiješ.«

»Nisam ga ja, gospodaru, ni prela ni tkala, to je uradila devojka, moja usvojenica.«

»Pa neka ih ona i sašije!«

Vrati se starica kući i sve ispriča Vasilisi.

»Znala sam«, reče Vasilisa, »da me taj posao neće mimoići.«

Zatvori se u svoju sobicu, uze da radi; šila je ne dižući glave i tuce košulja bilo je začas gotovo. Starica odnese caru košulje, a Vasilisa se umi, očeslja, obuče i sede pod prozor. Sedi i čeka šta će biti. Vidi: u dvorište ulazi carev sluga, uđe u sobu i reče:

»Car gospodar hoće da vidi majstoricu koja mu je košulje sašila i da je iz svojih carskih ruku nagradi.«

Ode Vasilisa i javi se pred svetloga cara. A kad car ugleda Vasilisu Prekrasnu, namah se tako u nju zagleda da glavu izgubi.

»Ne«, reče, »lepotice moja! Neću se rastati od tebe, no ćeš ti biti moja žena.«

Tu uzme car Vasilisu za bele ruke, posadi je pokraj sebe i odmah svadbu proslaviše. Uskoro se vrati i otac Vasilisin, obrađuje se njenoj srećnoj sudbini i oстане da živi kod kćeri. I staricu Vasilisa uzme kod sebe, a lutku je do kraja svog života uvek u džepu nosila.

100. BabaJaga i Nedonošče

Bili starac i starica, a dece nisu imali. Šta sve nisu radili i ma koliko su se bogu molili, starica nije mogla da rodi. Jednom starac pode u šumu po gljive, kad ga uz put sreće jedan stari deda.

»Ja znam«, veli, »šta misliš; tebi su uvek deca na pameti. Pođi po selu, uzmi iz svakog dvorišta po jedno jaje, na ta jaja čavku nasadi pa ćeš videti šta će se dogoditi!«

Starac se vrati u selo; u njihovom selu je bilo četrdeset i jedno dvorište; ode u svako, u svakom uzme po jaje i nasadi čavku na četrdeset i jedno jaje. Produ dve nede

lje. Gledaju starac i starica — a iz tih jaja se izrodili dečaci, četrdeset krepkih i zdravih, a samo jedan nije kako treba — jadan i slabašan beše! Stade starac davati dečacima imena. Svima je dao, a samo zaposlednjeg mu nedostade imena.

»E pa«, veli, »ti budi Nedonošče!«

Rastu u starca i starice deca, rastu ne po danima, već po časovima. Odrasli su i počeli da pomažu ocu i majci. Četrdeset dobrih momaka radi u polju, a Nedonošče kod kuće posluje. Došlo vreme kosidbe. Braća su travu kosila, seno u stogove sadevala, radii su nedelju dana, i vratila se u selo; pojeli su što je bog dao, i legli da spavaju. Starac ih gleda i govori:

»Mladi su i zeleni! Jedu mnogo, spavaju čvrsto, a kad pogledaš, ništa nisu uradili!«

»A ti najpre pogledaj, oče!« odazva se Nedonošče.

Starac se spremi i pođe na livade. Pogleda, a tamo — četrdeset stogova sadeveno:

»E baš ste vredni, momci! Koliko ste samo za jednu nedelju nakosili i u stogove sadeli!«

Sutradan se opet starac spremi na livade, hteo je opet da uživa u svom dobru.

Dođe — nema ni jednog stoga, kao da ih nikada nije ni bilo! Vрати se kući i veli:

»Ah, deco! Nestao je svaki stog, do jednoga.«

»Ne brini, oče!« odgovori mu Nedonošče. »Uhvatićemo toga lopova. Daj mi sto rubalja, a ostalo je moja briga.«

Uze od oca sto rubalja i ode kovaču:

»Možeš li mi iskovati takav lanac, da se njime može obmotati čovek od glave do pete?«

»Mogu, kako da ne!«

»Ali, pazi, napravi ga što čvršće; ako lanac izdrži, platiću ti sto rubalja, a ako pukne — uzalud si se mučio!«

Kovač iskova gvozdeni lanac. Nedonošče ga obmota oko sebe, potegnu — on puče. Kovač napravi drugi dvaput jači, i taj je valjao. Nedonošče uze lanac, plati sto rubalja, i ode da stražari seno. Seo je pod stog i čeka. U samu ponoć nastupi nevreme, more se uzburka, a iz morskih dubina izade prekrasna kobila, dotrča do prvogstogaistadejestiseno. Nedonoščeskoči, obmota je gvozdenim lancem i uzjaha. Kobila stade da se rita, i ponese ga po brdima i dolinama, ali ne mogade da zbaci jahača. Ona se zaustavi i reče mu:

»Slušaj, dobar junače, kad si mogao da se na meni održiš, uzmi da držiš moju ždrebad.«

Otrča kobila prema sinjem moru i glasno zarza. Tu se sinje more uzburka i na obalu izade četrdeset i jedno ždrebe, ne znaš koji je konj od kojega lepši! Ceo svet da obiđeš, ne bi ih takve našao! Ujutru začu starac u dvorištu rzanje i topot. Pomisli šta to može biti, a ono njegov sin Nedonošče čitavo krdo dognao.

»Zdravo«, veli, »braćo! Sad svaki od nas ima po konja, hajdemo da tražimo za sebe neveste.«

»Hajdemo!«

Otac i majka ih blagosloviše i braća krenuše na daleki put.

Dugo su lutali po belom svetu, ali gde da nadu tolike neveste? Odvojeno da se žene nisu hteli, da nikome ne bude krivo, a koja se majka može pohvaliti da je četrdeset i jednu kćer izrodila? Dodoše dobri junaci iza trideset zemalja. Gledaju: na strmoj planini stoji palata od beloga kamena, opasana visokim zidom, a pokraj kapije gvozdeni stubovi. Izbrojaše — četrdeset i jedan stub.

Oni privežu za te stubove svoje bogatirske konje i uđu u dvorište. Dočeka ih babaJaga:

»Ah, vi nezvani gosti! Kako ste smeli bez pitanja da privežete konje?«

»Stani, stara, što vičeš? Najpre nas napoj, nahrani, kupatilo spremi, pa onda pitaj zašto smo došli.«

BabaJaga ih nahranila, napojila, u kupatilo odvela pa ih stade pitati:

»Sta je, dobri junaci, ili nešto tražite il' od nečeg bežite?«

»Tražimo nešto, bako!«

»A šta tražite?«

»Tražimo neveste.«

»Ja imam kćeri«, reče babaJaga i ode u visoke odaje pa dovede četrdeset i jednu devojku. Tu se venčаше, prirediše svadbu i stadoše piti i veseliti se. Uveče pode Nedonošče da obiđe svoga konja. Dobri konj ga ugleda i reče mu ljudskim glasom:

»Pazi, gospodaru! Kad legnete da spavate sa svojim nevestama, obucite im svoja odela, a na sebe navucite njihova; ako ne — svi ćemo izginuti!«

Nedonošče to reče braći. Obukoše svoje žene u njihova odela, a oni navukoše ženina, i legoše da spavaju. Svi zaspаше, samo Nedonošče oči ne sklapa. U samu ponoć povika babaJaga gromkim glasom:

»Ej, vi sluge moje verne! Odsecite nezvanim gostima ruse glave!«

Dotrčаше verne sluge i odsekoše ruse glave babaJaginim kćerima. Nedonošče razbudi svoju braću i ispriča im sve šta je bilo. Uzeše odsečene glave, natakоše ih na гвозdene šiljke na zidu, osedlaše konje i brzo krenuše.

Ujutru ustala babaJaga, pogledala kroz prozor, kad

i

tamo — na zidu stoje pobodene po šiljcima glave njenih kćeri. Raspomami se, naredi da joj donesu njen ognjeni štit i odjuri u poteru. Uz put je na sve četiri strane palila svojim ognjenim štitom. Gde dase sakriju dobri junaci? Ispred njih je sinje more, a pozadi babaJaga — i pali i žari! Svi bi izginuli, da se Nedonošče nije setio da uzme od babaJage maramu. Mahnu tom maramom ispred sebe — i odjednom se stvori ćuprija preko sinjeg mora. I tako, dobri junaci predoše na drugu stranu — ćuprije nestade, babaJaga se vrati, a braća odoše kući.

101—102. BabaJaga i delija

101.

Živeli maćak i vrabac, a treći je bio delija. Pošli maćak i vrabac da nabерu дрva i rekoše dobrom junaku:

»Posluj po kući i pazi: ako dode babaJaga i stane brojati kašike, ti ništa ne progovaraj, ćuti!«

»Dobro«, odgovori delija.

Maćak i vrabac odu, a delija sedne na peć. Odjednom se pojavi babaJaga, uzme kašike i broji:

»Ovo je maćorova kašika, ovo je vrapčeva kašika, a treća je delijina.«

Delija ne otrpe, već povika:

»Ne diraj, babaJago, moju kašiku.«

BabaJaga zgrabi deliju, sedne u stupu i odjuri. Stupu tera, tućkom maše, a metlom tragove briše. Delija zajauka:

»Maćore, dotrči! Vrapče, doleti!«

Oni ćuše i doјuriše. Maćak stade babaJagu grepsti, a vrabac kljucati, i oteše deliju.

Sutradan se opet spremiše da idu u šumu i naseku дрva, pa rekoše deliji:

»Pazi, ako dоđe babaJaga, ništa ne progovaraj, danas ćemo daleko otići.«

Tek što je delija seo na peć, opet se pojavi babaJaga i stade brojati kašike:

»Ovo je maćorova kašika, ovo je vrapčeva, a ova delijina.«

Delija ne otrpe, već povika:

»Ne diraj, babaJago, moju kašiku.«

BabaJaga zgrabi deliju, povuče ga, a on zakuka iz sveg glasa:

»Mačore, dotrči! Vrapče, doleti!«

Oni ga čuše i dojuriše. Mačak stade babaJagu grepsti, a vrabac kljucati! Oteše deliju i vratiše se kući.

Trećeg dana krenuše u šumu da naseku drva i rekoše deliji:

»Pazi, ako dode babaJaga — čuti; mi ćemo danas daleko otići.«

Mačak i vrabac odu, a delija opet sedne na peć. Odjednom se opet pojavi babaJaga, uze kašike da broji:

»Ovo je mačorova kašika, ovo je vrapčeva kašika, a treća je delijina.«

Delija čuti. BabaJaga po drugi put broji:

»Ovo je mačorova kašika, ova je vrapčeva, a ova je delijina.«

Delija čuti. BabaJaga stade i treći put brojati:

»Ovo je mačorova kašika, ovo je vrapčeva kašika, a ova je delijina.«

Delija ne izdrža, već glasno povika:

»Ne diraj, kurvo, moju kašiku.«

BabaJaga zgrabi deliju i odvuče. Delija stade zapomagati:

»Mačore, dotrči! Vrapče, doleti!«

Ali pobratimi ga ne čuju.

Dovukla babaJaga deliju kući, posadila ga na klupu iza peći, naložila vatru i veli najstarijoj kćeri:

»Kćeri! Ja odoh u Rusiju, a ti mi za ručak ispeci ovoga deliju.«

»Dobro!« odgovori joj ona.

Peć se ugrijala i devojka naredi deliji da dođe. On je poslušao.

»Legni na tiganj!« veli mu devojka.

Delija leže, jednom nogom u tavanicu, a drugom u pod upro. Devojka mu veli:

»Ne tako, ne tako!«

»Nego kako? Pokaži mi!«

Devojka legne na tiganj. Delija brzo uhvati dršku i gurnu u peć tiganj sa Jaginom kćerkom pa ode na klupu iza peći i sede — ceka babaJagu da se vrati. Odjednom — eto ti babaJage:

»Da se povaljam, da se povaljuškam po delijinim kostima!«

A delija će nato:

»Povaljaj se, povaljuškaj po kćerinim kostima!«

BabaJaga skoči i pogleda: njena kći ispečena pa zajauka:

»Ah, ti nevaljalče, čekaj! Nećeš mi umaći!«

Naredi srednjoj kćeri da ispeče deliju i ode. Srednja kći je založila peć i naredila deliji da dođe. On dode, leže na tiganj, jednom nogom u tavanicu, a drugom u pod upro. Devojka mu veli:

»Ne tako, ne tako!«

»A ti mi pokaži kako?«

Devojka leže na tiganj, a delija je gurnu u peć, pode prema ldupi iza peći i sede.

Kad eto ti babaJage:

»Da se povaljam, da se povaljuškam po delijinim kostima.«

A delija će nato:

»Povaljaj se, povaljuškaj po kćerinim kostima!«

Jaga se razbesne:

»Stani«, veli, »nećeš mi umaći!«
 Naredi najmlađoj kćeri da ga ispeče. Ali i ona je prošla kao njene sestre, delija je i nju ispekao! BabaJaga se raspomami:
 »Čekaj«, veli, »meni nećeš umaći!«
 Založila je peć i viknula:
 »Izlazi, delijo! Legni na tiganj!«
 Delija leže, jednom nogom u tavanicu, a drugom u pod upro, nikako da uđe u pećnicu. BabaJaga mu veli:
 »Ne tako, ne tako!«
 Ali delija se pravi da ne zna.
 »Ja«, veli, »ne znam kako, pokaži mi!«
 BabaJaga se skupila i legla na tiganj. Delija je hitro zgrabi, gurnu u peć i odjuri kući. Stigao je i braći rekao:
 »Eto, šta sam učinio s babaJagom!«

102. |

U jednoj porodici bila tri brata: najstarijeg su prozvali Ovan, srednjega Jarac, a najmlađega ČufiljFiljuška.
 Pođu jednom sva trojica u šumu, a u toj šumi je čuvar bio njihov rodeni deda. Kod toga dede Ovan i Jarac su ostavili svoga brata ČufiljFiljušku i pošli u šumu da
 love. Filjuška je mogao da radi šta hoće: deda je bio star i nedovitljiv, a Filjuška nestašan i vragolan. Prijedu mu se jabuke, i on se iskrade od dede, pođe u vrt i popne, na drvo. Odjednom se stvori babaJaga u gvozdenoj stupi sa tučkom u ruci. Priđe jabuci i reče:
 »Zdravo, Filjuška! Zašto si se popeo tamo?«
 »Hoću da uberem jabuku«, odgovori Filjuška. ,
 »Evo ti, rođeni, moja jabuka.«
 »Ta je gnjila«, reče Filjuska.
 »Evo ti druga!«
 »A ta je crvhiva.«
 »Ne budali, Filjuška! Evo ti uzmi jabuku iz moje ruke.«
 On pruži ruku, a babaJaga ga zgrabi, stavi u stupu i brzo odjuri preko žbunja, šuma i jaruga, udarajući tučkom po stupi. Tu se Filjuška osvesti i stane zapomagati:
 »Jarče, Ovne! Dolazite što pre! Jaga me je odnela iza strmih gora, iza tamnih šuma i dalekih stepa.«
 Jarac i Ovan su se tada odmarali; jedan od njih je ležao na zemlji pa mu se učini da neko više.
 »Prilegni i ti na zemlju!« veli onaj što leži onome što sedi.
 »Oh, pa to više naš Filjuška!«
 Pojuriše koliko ih noge nose. Jurili su, jurili i stigli babaJagu, Filjušku oteli i deda ga doveli, a deda je skoros umasišaozbojnega! Naredišededi dačuvaFiljušku i odoše. Filjuška se opet iskrade i popne na jabuku. Tek što se popeo, a babaJaga se opet stvori pred njim i nudi mu jabuku.
 »Ne, nećeš me prevariti, zlotvorko!« veli Filjuška.

»Uzmi, Filjuška, od mene jabuku, baciću ti je.«

»Dobro, baci!«

Jaga namerno baci jabuku nisko. On se naže da je dohvati, i taman da je uhvati — babaJaga ga ščepa i opet kao bez glave pojuri s njim, preko planina, preko dolina, preko tamnih šuma. Dovukla ga je u svoju kuću, okupala, obrisala i na sanduk stavila. Ujutru se Jaga spremila da ide u šumu i svojoj kćeri naredila:

»Dede, kćeri, založi dobro peć i ispeci mi ČufiljFiljušku za večeru!« i ode u lov. Kći je dobro zagrejala peć, uzela Filjušku, svezala ga, stavila na lopatu, ali kad htede da ga u peć gurne — on upre nogama o pećnicu.

»Ne tako, Filjuška!« reče babaJagina kći.

»A kako?« nato će Filjuška. »Ja ne umem.«

»Evo kako, pusti me da ti ja pokažem!« pa leže na lopatu, a ČufiljFiljuška zgrabi lopatu pa je ubaci u peć i čvrsto zatvori vratanca.

Ne prođe više od dva, tri sata, a Filjuška oseti miris pečenja, otvori vrata od pećnice i izvadi ispečenu babaJaginu kćer. Namaza je maslom, pokri tiganj ubrusom i stavi na sanduk pa se pope na tavan i sa sobom ponese tučak i stupu babaJage. Predveče dode babaJaga i pravo na sanduk. Uzela je pečenje, sve pojela, kosti skupila, na zemlju ih bacila i stala se po njima valjati. Za kćer i ne haje — misli da ona sedi u drugoj sobi — vunu prede. I tako se Jaga valja i govori:

»Mila moja kćeri! Izadi, dodi da se povaljaš po Filjuškinim kostima!«

A Filjuška s tavana dovikuje:

»Povaljaj se, majko, povaljaj se, majko, po kćerinim kostima!«

»A, ti si tamo, razbojniče? Čekaj, sad ću ja tebi pokazati!« zaškripa zubima, zalupa nogama i stade se peti na tavan. Filjuška se nije uplašio, dohvatio je tučak i iz sve

snage je udario po čelu: Jaga se samo stropošta na zemlju. Filjuška se pope na krov i ugleda kako lete guske. On im povika:

»Dajte mi po perce da napravim sebi krilca.« One mu dadoše po perce i on polete kući. A kod kuće mu već uveliko daću spremaju pa kad ga ugledaše, svi se neizmerno obradovaše i umesto daće, pripremiše bogatu gozbu i nastaviše da žive u sreći i izobilju.

103—104. Ivaško i veštica

103. Ziveli deda i baba pa imali samo jednog sina, Ivaška. Toliko su ga voleli da se to ne može rećima iskazati!

Zamoli jednom Ivaško oca i majku:

»Pustite me da idem da lovim ribu.«

»Šta ti pada na pamet! Još si mali, mogao bi se udaviti, a šta ćemo mi onda?«

»Ne, neću se udaviti, uloviću vam ribe, pustite me!« • Baba mu obuče belu košulju, opasa ga crvenim pojasom i pusti Ivaška. On uđe u čunić i reče:

»Čuniću, čuniću, otplovi daleko! Čuniću, čuniću, otplovi daleko!«

Čunić otplovi daleko, daleko, a Ivaško stade loviti | ribu. Ne prođe dugo, dode baba na obalu i zove sina:

»Ivaško, Ivaško, sinčiću moj! Doteraj do obale čunić svoj, Jela sam ti i pića donela.«

A Ivaško reče:

»Čuniću, čuniću, doplovi do obale, To mene moja majčica zove.«

Čunić doplovi do obale. Baba pokupi ribu, nahrani i napoji sina, promeni mu košulju i pojas i opet ga pusti da lovi ribu:

On opet uđe u čunić i reče:

»Čuniću, čuniću, otplovi daleko! Čuniću, čuniću, otplovi daleko!«

Čunić otplovi daleko, daleko, a Ivaško nastavi da lovi ribu. Ne prođe dugo, dođe deda na obalu i zove sina:

»Ivaško, Ivaško, sinčiću moj! Doteraj do obale čunić svoj, Jela i pića sam ti doneo.«

A Ivaško će nato:

»Čuniću, čuniću, doplovi do obale, To mena moj otac zove.«

čunić doplovi do obale. Deda pokupi ribu, nahrani i napoji sina, promeni mu košulju i pojas i pusti ga da opet lovi ribu. Prisluškivala veštica kako su baba i deda dozivali Ivaška pa naumila da uhvati dečaka.

Dode ona na obalu i viknu promuklim glasom:

»Ivaško, Ivaško, sinčiću moj! Doteraj do obale čunić svoj, Jela sam ti i pića donela.«

Ivaško sluša, ali prepozna da to nije glas njegove majke, već glas veštice i zapeva:

»Cuniću, čuniću, otplovi što dalje, Cuniću, čuniću, otplovi što dalje, To nije glas majke moje, To mene veštica zove.«

Veštica se doseti da Ivaška treba zvati istim glasom kakvim ga njegova mati zove pa onda ode kovaču i zamoli ga:

» Kovaču, kovaču! Iskuj mi tako tanak glas kao u Ivaškove majke, a ako nećeš — poješću te!«

Kovač joj iskova tanak glas kao u Ivaškove majke. Veštica ode noću na obalu i stade pevati:

»Ivaško, Ivaško, sinčiću moj! Doteraj do obale čunić svoj! Jela sam ti i pića donela.«

Ivaško dopolovi. Ona pokupi ribu, a njega zgrabi i kući odnese. Dode kući i naredi svojoj kćeri Aljonki:

»Naloži peć što jače i dobro ispeci Ivaška, a ja idem da pozovem goste, moje prijatelje.«

Aljonka do usijanja naloži peć pa reče Ivašku:

»Hajde popni se na lopatu!«

»Ja sam još malen i glup«, reče Ivaško, »još ništa ne znam i ništa ne razumem, naući me kako da sednem na lopatu.«

»Dobro«, reče Aljonka, »sad ću ti ja pokazati!«

I samo što je sela na lopatu, Ivaško je zgrabi i strpa pravo u peć, zatvori zasun, izade iz kolibe, zatvori vrata i pope se na visoki, visoki hrast.

Dode veštica s gostima i kuca; kuca, a vrata joj niko ne otvara.

»Ah, prokleta Aljonka! Sigurno je otišla negde da se igra.«

Veštica uđe kroz prozor, otvori vrata i pusti goste. Svi posedaše za sto, a veštica spusti zasun, izvadi pečenu Aljonku — i na sto. Jeli su, jeli, pili su, pili pa izašli u dvorište i stali se po travi valjati.

»Povaljaću se, povaljuškaću se, Ivaškina mesa najevši se!«

A Ivaško joj sa vrha hrasta veli:

»Povaljaću se, povaljuškaću se, Ivaškina mesa najevši se!«

»Čini mi se da sam nešto čula«, reče veštica. »To sigurno lišće šušti!« Opet veštica veli: »Povaljaću se, povaljuškaću se, Ivaškina mesa najevši se!«

A Ivaško ponovi:

»Povaljaj se, povaljuškaj se, ali Aljonkina mesa najevši se!«

Veštica pogleda gore i spazi Ivaška. Skoči i stade da grize onaj hrast na kome beše Ivaško; grizla ga je, grizla, grizla, dva je prednja zuba polomila i kovaču otrčala. Dotrčala i kaže:

»Kovaču, kovaču! Iskuju mi gvozdene zube, a ako nećeš — poješću te!«

Kovač joj iskuje dva gvozdена zuba. Vratila se veštica i nastavi da grize hrast.

Grizla ga je, grizla, i samošto ga nije pregrizla, kad Ivaško preskoči na drugi hrast, a onaj što je veštica pregrizla tresnu na zemlju. Vidi veštica da je Ivaško prešao na drugi hrast, zaškripa od besa zubima i navali ponovo da grize drvo; grizla je, grizla, grizla, dva je donja zuba polomila i kovaču otrčala:

»Kovaču, kovaču! Iskuju mi gvozdene zube, a ako nećeš — poješću te!«

Kovač joj iskova još dva gvozdена zuba. Vratila se veštica i nastavi da grize hrast. Ivaško ne zna šta da radi sad; gleda — lete guske labudovi. On ih zamoli:

»Guske moje, labudovi beli, Kad bi mene na krila uzeli Pa me ocu i majci odneli. Oni će vas sve lepo primiti, Jelom i pićem dobro ugostiti!«

»Neka te ponesu oni što iza nas lete«, rekoše mu ptice. Ivaško sačeka; leti drugo jato. On ih stade moliti:

»Guske moje, labudovi beli, Kad bi mene na krila uzeli Pa me ocu i majci odneli. Oni će vas sve lepo primiti, Jelom i pićem dobro ugostiti!«

»Neka te sledeći ponesu.«

Ivaško opet sačeka. Leti treće jato, a on ih zamoli:

»Guske moje, labudovi beli, Kad bi mene na krila uzeli Pa me ocu i majci odneli. Oni će vas sve lepo primiti, Jelom i pićem dobro ugostiti!«

Guske labudovi ga uzeše i kući odneše. Doleteše do kuće, Ivaška na čardak spustiše.

Rano ujutru baba stade peći palačinke. Peče, a sve spominje sina:

»Gde li je sad moj Ivaško? Da mi je da ga, bar, u snu vidim!«

A deda joj nato veli:

»Sanjao sam da su guske labudovi doneli našeg Ivaška na svojim krilima.«

Ispekla baba palačinke i veli:

»Hajde, starče, da podelimo palačinke: Ova tebi, deda, ova meni; ova tebi, deda, ova meni...«

»A meni nema!« odazva se Ivaško.

»Ova tebi, deda, ova meni...«

»A meni nema!«

»Vidi, stari«, reče baba, »šta je to tamo?«

Deda se pope na čardak i dovede odande Ivaška. Deda i baba se obradovala, stadoše o svemu ispitivati sina i nastaviše da žive srećno i zadovoljno.

104. Živeli u nekom selu starac i starica, a dece nisu imali. Jednom ode starac u šumu po drva; to je bilo zimi. Starac nacepa drvakoliko mu je bilo potrebno, di iseče još i jednu lipovu cepanicu. Vratio se kući, složio drva u dvorištu, a lipovu cepanicu uneo u kuću i stavio je ispod peći. Trećega dana nešto ispod peći stade da se mrda, a zatim povika:

»Tata! Mama! Izvadite me.«

Starac i starica se uplašiše, ali začuše i drugi put isti glas:

»Tata! Mama! Izvadite me.«

Starac pogleda ispod peći i ugleda maloga dečaka.